

19
30.11.2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

РЕВУЦЬКА Софія Андріївна
(студентка групи ЗМО-22-2М)

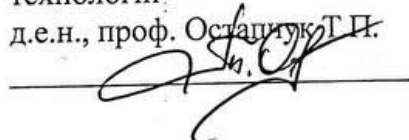
МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

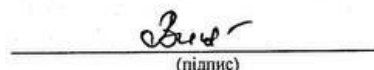
(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
галузі знань 07«Управління та адміністрування» спеціальності
073 «Менеджмент»)

Допущено до захисту
протокол № 8
від 29.11.2023
зав. кафедри менеджменту,
бізнесу та маркетингових
технологій

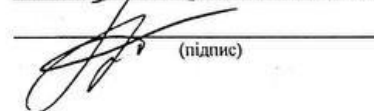
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.

Керівник роботи:
к.е.н., доц. Виговський В.Г.

(підпис)

Рецензент
к.е.н., доц. Юрківська Л.Й.

(підпис)

Житомир, 2023

Анотація

Ревуцька С. А. Система управління витратами господарської діяльності підприємства. – Рукопис.

Магістерська кваліфікаційна робота представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2023.

У магістерській кваліфікаційній роботі розглянуто особливості обґрунтування та оптимізації системи управління витратами господарської діяльності підприємства. Досліджено теоретичні основи управління витратами господарської діяльності підприємства. Представлена аналітична оцінка функціонування системи управління витратами господарської діяльності підприємства. Обґрунтовано організаційно-економічне забезпечення оптимізації управління витратами господарської діяльності підприємства.

Ключові слова: витрати, собівартість, господарська діяльність, управління витратами, ефективність, рентабельність діяльності.

Annotation

Revutska S. A. The cost management system of the enterprise's economic activity. - Manuscript.

The master's qualification work is submitted for the Master's degree, field of knowledge 07 "Management and administration" of specialty 073 "Management". - Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2023.

In the master's qualification work, the peculiarities of the justification and optimization of the cost management system of the enterprise's economic activity are considered. The theoretical foundations of cost management of the enterprise's economic activity have been studied. An analytical assessment of the functioning of the cost management system of the enterprise's economic activity is presented. The organizational and economic support for optimization of cost management of the economic activity of the enterprise is substantiated.

Keywords: costs, cost price, economic activity, cost management, efficiency, profitability of activity.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Поняття та класифікація витрат господарської діяльності підприємства.....	8
1.2. Система управління витратами господарської діяльності підприємства.....	19
1.3. Методичні засади аналізу ефективності управління витратами господарської діяльності підприємства	28
1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління витратами господарської діяльності підприємства	37
Висновки до розділу 1	46
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»	49
2.1. Організаційно-управлінський аналіз діяльності підприємства.....	49
2.2. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства	56
2.3. Оцінка системи управління витратами господарської діяльності підприємства.....	67
Висновки до розділу 2	80
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ».....	83
3.1. Напрями удосконалення процесу управління витратами господарської діяльності підприємства	83
3.2. Розвиток системи бюджетування як елементу управління виробничими витратами підприємства	93
3.3. Обґрунтування економічної ефективності заходів з оптимізації витрат господарської діяльності на підприємстві.....	100
Висновки до розділу 3	108
ВИСНОВКИ.....	111
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	114
ДОДАТКИ.....	121

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах трансформації економіки України підприємства будь-якої організаційно-правової форми, форми власності та сфери господарювання під час своєї господарської діяльності здійснюють певні витрати (матеріально-технічних, нематеріальних, фінансових, трудових та інформаційних ресурсів), що пов'язані із простим і розширеним відтворенням основних та оборотних засобів, виробництвом і реалізацією продукції, наданням послуг, виконанням робіт, соціальним розвитком трудового колективу тощо. Разом з тим, загострення конкуренції та відсутність вільних оборотних коштів підприємств призводять до необхідності формування ефективної системи управління витратами, від функціонування якої залежать фінансові результати діяльності підприємства в цілому.

Можна стверджувати, що керівництво кожного підприємства повинне використовувати такий механізм формування витрат, який дасть змогу отримати повну інформацію про витрати на виготовлення та реалізацію продукції. Саме така інформація є гарантією успіху підприємства у конкурентному середовищі. Вчасне реагування на відхилення витрат від нормативних значень дасть змогу попередити зростання загального розміру витрат, що прямо пропорційно впливають на собівартість продукції і прибуток підприємства.

Від величини витрат залежить прибутковість підприємства, тому ефективне управління витратами, яке передбачає мінімізацію їхньої загальної величини є надзвичайно важливим. Перевищенням величини витрат над величиною отриманих доходів можна пояснити високу збитковість роботи підприємства. У такому разі варто звернути увагу на впровадження цілісної системи управління витратами господарської діяльності на підприємствах. Не можна забезпечити ефективну роботу підприємства без відповідного процесу управління витратами, що передбачає послідовну реалізацію функцій управління витратами за окремими етапами.

Питання управління витратами на підприємствах, формування ефективної системи та процесу управління витратами розглядаються у ґрунтовних дослідженнях багатьох українських та закордонних вчених, серед яких слід виділити: Білу О. Г., Бутинця Ф.Ф., Гончара А. Б., Грещака М. В., Давидовича І. Є., Козаченко Г. В., Лебедєва В.Г., Майера Е., Нападовську Л.В., Палія В.М., Партина Г. О., Погорелова Ю. С., Цал-Цалко Ю.С., Цимбалюка Л. Г., Турило А. М., Череп А.В. та інших. Водночас, не зважаючи на вагому кількість досліджень, маємо відзначити, що подальший розвиток теоретико-методичних засад обґрунтування та реалізації резервів удосконалення системи управління витратами господарської діяльності підприємства залишається актуальним завданням.

Зазначене обумовило вибір теми, постановку мети та завдань магістерської кваліфікаційної роботи. Обрана тема повністю відповідає проблемам напряму підготовки за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Метою магістерської кваліфікаційної роботи є узагальнення та подальший розвиток теоретико-методичних засад розвитку системи управління витратами господарської діяльності підприємства, а також визначення резервів його удосконалення у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ».

Поставлена мета обумовила вирішення наступних **завдань**:

- визначити поняття та класифікацію витрат господарської діяльності підприємства;
- вивчити систему управління витратами господарської діяльності підприємства;
- дослідити методичні засади аналізу ефективності управління витратами господарської діяльності підприємства;
- узагальнити нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління витратами господарської діяльності підприємства;
- здійснити організаційно-управлінський аналіз діяльності підприємства;
- провести діагностику фінансово-економічного стану підприємства;
- провести оцінку системи управління витратами господарської діяльності

підприємства;

- розробити напрями удосконалення процесу управління витратами господарської діяльності підприємства;

- визначити напрями розвитку системи бюджетування як елементу управління виробничими витратами підприємства;

- здійснити обґрунтування економічної ефективності заходів з оптимізації витрат господарської діяльності на підприємстві.

Об'єктом дослідження у магістерській кваліфікаційній роботі виступає процес управління витратами господарської діяльності підприємства, **предметом** – теоретичні, методичні та прикладні засади обґрунтування та оптимізації системи управління витратами господарської діяльності підприємства.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою проведених у кваліфікаційній магістерській роботі досліджень стали наукові концепції і теоретичні розробки провідних вітчизняних і зарубіжних вчених в галузі управління витратами. У роботі широко використовувалися метод таблиць та графічний метод. У процесі досліджень застосовувались такі методи загальнонаукового пізнання економічних процесів, зокрема: індукції, дедукції, аналізу, синтезу, синергетичний підхід, окрім цього використовувались методи теоретичного узагальнення та порівняння – для уточнення наукових понять з проблем визначення витрат підприємства; статистичний аналіз – для вивчення, групування, порівняння, оцінки та інтерпретації фактичних даних про результативність господарської діяльності підприємства; системний підхід до аналізу витрат діяльності підприємства.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі і нормативні акти України з питань державного регулювання формування витрат підприємств в умовах ринкового середовища, а також офіційні статистичні матеріали і дані, зібрані під час спеціально проведених досліджень на підприємстві, зокрема фінансова та внутрішньо-управлінська звітність.

Наукова новизна одержаних результатів. В магістерській

кваліфікаційній роботі здійснене комплексне організаційно-економічне забезпечення формування та вдосконалення системи управління витратами господарської діяльності підприємства. Наукова новизна та особистий внесок автора містяться у наступному:

- одержали подальший розвиток методичні складові оцінювання та виявлення напрямків розвитку системи управління витратами господарської діяльності підприємства;

- розроблена комплексна система бюджетування витрат, що на відміну від жорсткого кошторису, де всі відхилення були несприятливими, свідчить про те, що відхилення витрат мають більше сприятливий характер.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що узагальнена методика оцінки та розроблені в роботі рекомендації можуть бути використані для вирішення проблем удосконалення системи управління витратами на підприємстві, комплексного урахування різних напрямків діяльності в умовах ринкового середовища.

За результатами дослідження опубліковано: Галушкіна І.С., Ревуцька С.А. Оптимізація логістичних витрат на підприємстві. Тези Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики сталого розвитку» (03–04 листопада 2023 р.).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було апробовано під час участі в наступних наукових конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні виклики сталого розвитку» (03–04 листопада 2023 р.).

Структура та обсяг магістерської кваліфікаційної роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 120 сторінках друкованого тексту. Робота містить 35 таблиць та 14 рисунків. Список використаних джерел налічує 81 найменування. Робота містить 6 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття та класифікація витрат господарської діяльності підприємства

Функціонування будь-якого виробничого підприємства завжди пов'язане з виробництвом товарів та їх реалізацією, тобто просуванням від виробника до споживача. Здійснення цих завдань було б неможливим без витрат, оскільки саме вони забезпечують господарську діяльність суб'єкта господарювання. Дослідження витрат є надзвичайно актуальним, оскільки вони обумовлюють головну мету діяльності підприємства – прибуток. Завищені витрати виробництва, і відповідно, собівартість є фактором, який знижує конкурентоспроможність продукції та гальмує вихід її виробника у ринковий простір. Зниження витрат та їх ефективне використання навпаки гарантує стабільність функціонування підприємства в ринкових умовах господарювання та більш високий рівень прибутку. До того ж якщо доходи підприємства значною мірою визначаються кон'юктурою ринку, то витрати більш значною мірою – ефективністю діяльності самого підприємства, тобто вмінням раціонально управляти витратами та отримувати від них максимальний результат [17, с.45].

Витрати – це важлива та складна економічна категорія, яка є одним з вирішальних чинників впливу на фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання. Тому інформація про витрати займає центральне місце в системі управління як підприємством в цілому, так і кожним його структурним підрозділом. Важливість витрат також полягає в тому, що вони є базою для формування цінової політики підприємства, характеризують рівень технології та організації виробництва, а також ефективність господарювання, яка оцінюється через порівняння витрат та результатів діяльності. Величина витрат

істотно впливає на формування фінансових результатів, а також є основою для оцінки ефективності діяльності підприємства [1, с.87].

Окремі наукові дефініції поняття «витрати» підприємства представлено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Окремі наукові дефініції поняття «витрати» підприємства

Автор	Визначення
1	2
Біла О.Г. [3, с.87]	Витрати підприємств - витрати живої і упередженої праці на здійснення поточної виробничої та інших видів господарчої діяльності. За натурально-речовим складом – це спожита частина матеріальних, трудових, фінансових ресурсів.
Власик Г.В. [8, с.77]	Витрати – обсяг спожитих виробничих факторів (матеріальних, фінансових, трудових ресурсів), необхідних для здійснення підприємством господарської діяльності, направленої на отримання прибутку та максимізацію добробуту власників у грошовому вираженні.
Голубовський Л.І. [12, с.188]	Витрати утворюються в процесі формування використання ресурсів для досягнення певної мети. Поточні витрати – витрати, пов'язані з безпосереднім виконанням підприємством своєї основної функції – виготовлення продукції (надання послуг).
Жукевич С.М. [23, с.73]	Витратами визнаються або зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства(за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.
Іванов А.А. [26, с.46]	Витрати – загальні обсяги використаних фірмою ресурсів для виробництва визначеного обсягу продукції.
Крайник О.П. [30, с.114]	Витрати - це грошове вираження затрат виробничих факторів, необхідних для здійснення підприємством своєї виробничої діяльності.
Мних Є.В. [39, с.67]	Витрати виробництва – вартість факторів виробництва, залучених для виготовлення кінцевої продукції фірми.
Олініченко К.С. [46, с.40]	Витрати підприємства складаються із витрат природних ресурсів, сировини, матеріалів, трудових ресурсів та ін. затрат на виробництво та реалізацію.
Партич Г.О. [51, с.115]	Під витратами розуміють вартісну оцінку, використаних в процесі виробництва, продукції (робіт, послуг) природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, основних фондів, трудових ресурсів тощо.
Пилипів Н.І. [54, с.79]	Витрати є грошовим виміром ресурсів підприємства, що використовуються з будь-якою метою. Затрати періоду дорівнюють вартості всіх ресурсів, придбаних підприємством у цьому періоді. Витрати періоду зумовлені вибуттям ресурсів, зменшують нерозподілений прибуток підприємства цього періоду.
Піскун А.В. [56, с.55]	Витрати господарської діяльності – сукупні витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції.

Продовження таблиці 1.1

1	2
Руденко Н.І. [60, с.10]	Витрати підприємства являють собою витрати живої і упередженої праці на здійснення поточної виробничої та інших видів господарчої діяльності.
Слобода А.С. [62, с.732]	Сукупність матеріальних, фінансових, трудових ресурсів, необхідних для здійснення підприємством господарської діяльності являє собою витрати підприємства.
Турило А.М. [66, с.87]	Витрати виробництва – сукупність матеріальних витрат і витрат живої праці, що характеризують вартість виробництва для підприємства.
Череп А.В. [72, с.82]	Витрати виробництва – витрати на придбання основних факторів виробництва, тобто робочої сили, засобів виробництва (в тому числі землі) для виготовлення продукції протягом певного періоду.

В економічній літературі немає єдиного погляду щодо визначення поняття «витрати» та їхнього економічного змісту. Проте, при всьому розмаїтті дефініцій даного терміну, їх можна розділити на дві великі групи – трактування витрат із точки зору економічної теорії або з погляду бухгалтерського обліку, які суттєво відрізняються між собою.

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», під витратами розуміють зменшення економічних вигод внаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками). При цьому витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для якого вони були здійснені [42].

Різні вчені-економісти дають різне визначення категорії «витрати». Більшість з них визначають категорію «витрати», в основному, як поточні витрати підприємства, представлені показником собівартості продукції. Деякі автори розглядають «витрати» як вартість придбання необоротних активів підприємства. Так, Череп А.В. наголошує, що під витратами варто розуміти явні (фактичні, розрахункові) витрати підприємства, а під затратами зменшення засобів підприємства або збільшення його боргових зобов'язань у процесі господарської діяльності [72]. А Грещак М.Г. та Коцюба О.С. визначають витрати підприємства як обсяг використаних ресурсів підприємства у

грошовому вимірі для досягнення певної мети [15]. Колектив авторів Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. дають наступне визначення поняття «витрати»: витрати – це вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети [66].

Відповідно до пп. 14.1.36 ПКУ, господарська діяльність - це діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами [58].

Таким чином, вважаємо, що під витратами господарської діяльності слід розуміти сукупність виражених у грошовій формі і використаних ресурсів підприємства, пов'язаних із виробництвом продукції, наданням послуг, виконанням робіт та їхньою реалізацією.

Виділяють окремі фактори, що впливають на витрати господарської діяльності підприємства (рис. 1.1).

Створення впорядкованої структури витрат підприємства вимагає здійснення економічно обґрунтованої їх класифікації за окремими ознаками. Це передбачає розподіл та узагальнення витрат за групами для представлення інформації у зручній для управління та аналізу формі. Класифікація потрібна для організації економічної роботи підприємства, визначення вартості продукції та ціноутворення, нормування, планування, контролю й аналізу витрат. Обрані класифікаційні ознаки мають забезпечувати комплексне вивчення і групування витрат у потрібному розрізі. Чим більше виділяється ознак класифікації, тим вища ступінь пізнання об'єктів. Правильний вибір класифікаційних ознак, які об'єктивно відображатимуть зміст зазначеного поняття є запорукою одержання необхідної та достовірної управлінської інформації, що забезпечує ефективність рішень, які приймаються на основі аналізу витрат підприємства [69, с.250].

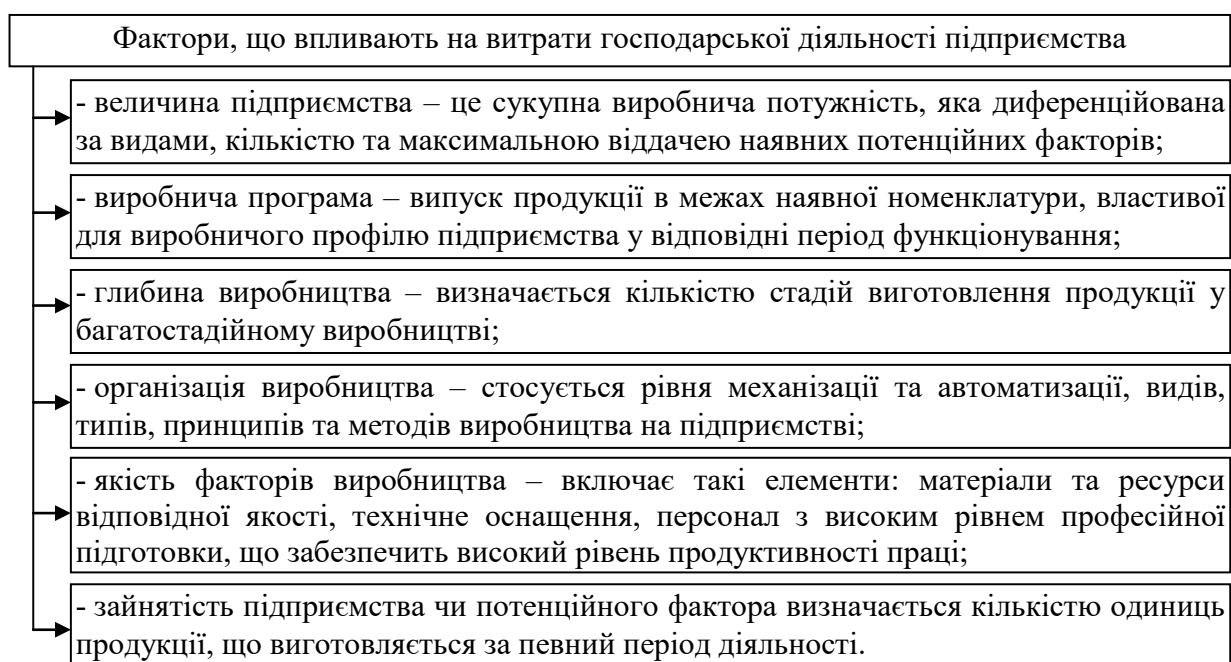

Рис. 1.1. Фактори, що впливають на витрати господарської діяльності підприємства [69]

Результати аналізу наукових розробок із цього питання свідчать про різну кількість напрямів класифікації даного об'єкту обліку та аналізу.

Так, Л.А. Свистун визначає 10 напрямів економіко-правового та планово-облікового групування витрат підприємства [61, с.62]:

- за економічними елементами (елементах затрат);
- за місцем виникнення – центрами затрат (господарство, підприємство, виробництво, комерційноструктурний підрозділ, дільниця, бригада та ін.);
- за видами продукції (вироби, роботи, послуги);
- за відношенням до калькуляційного (календарного) періоду (поточного або до та після калькуляційного періоду);
- за способом включення елементів затрат в об'єкт обліку й об'єкт калькуляції (прямі, непрямі);
- за відношенням до собівартості продукції (затрати, що включаються у собівартість продукції);
- за елементами собівартості (статті затрат);
- за сферою виникнення (довиробничі, виробничі, невиробничі

(позавиробничі));

- за ступенем охоплення планом (нормування) (планові, позапланові);
- за однорідністю складу (однорідні, неоднорідні – складні).

На думку А.В. Череп, класифікувати витрати підприємства варто за: фазами кругообігу; відношенням до технології; впливом на обсяг виробництва; способом включення до собівартості; періодичністю виникнення; відношенням до виробництва; способом отримання; ступенем узагальнення; охопленням плануванням і нормуванням; відношенням до продажу; доцільністю [72].

Найпоширенішою в економічній літературі (М.С. Атамас, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, В.І. Єфименко, А. Іванов, Л.А. Ільків, О.В. Олійник, Є.В. Мних) є класифікація витрат за трьома напрямками [10; 11; 23; 26; 45; 63]:

1. Для оцінки запасів, визначення собівартості продукції і прибутку (спожиті та неспожиті, витрати на продукцію та витрати періоду, основні та накладні, прямі та непрямі, одноелементні та комплексні, продуктивні та непродуктивні, ін.).

2. Для здійснення процесу контролювання і регулювання (регульовані та нерегульовані, нормовані та ненормовані, заплановані та незаплановані, ін.)

3. Для прийняття управлінських рішень і планування (постійні та змінні, релевантні та нерелевантні (безповоротні), середні та граничні, ін.).

Актуальним питанням залишається визначення пріоритетних напрямів класифікації витрат для потреб управлінського обліку та економічного аналізу з урахуванням організаційно-технологічних особливостей діяльності підприємств.

Залежність класифікації витрат від мети управління визнають практично всі науковці, що вивчають означену проблематику. Так, на думку Л.О. Слюсарчук, у системі управлінського обліку та аналізу накопичується передусім інформація про три категорії витрат: витрати на матеріали, робочу силу і накладні витрати. Після цього узагальнені витрати розподіляються за напрямками обліку [63, с.105]:

1. Для калькулювання й оцінки собівартості виробленої продукції.
2. Для планування і прийняття управлінських рішень.
3. Для здійснення процесу контролю і регулювання.

Крім того, у кожному з перерахованих вище напрямів відбувається подальша деталізація витрат залежно від мети управління.

С.Ф. Голов та деякі зарубіжні автори [1; 21; 22], вважають, що в основу класифікації витрат повинен бути покладений принцип «різні напрями класифікації – для здійснення різних функцій управління», оскільки поділ витрат на різні види використовується в управлінні різноманітними сферами діяльності підприємства [10, с.335].

Дослідження поведінки витрат на підприємстві свідчить, що більшість із них мають неоднозначний характер та їх поділ на окремі групи є досить умовним. Одні витрати можна прямо відносити на продукцію, інші – ні. Певні витрати можуть бути важливими для прийняття одного типу рішень і не мати значення для іншого. Витрати, які відносяться різними авторами до аналогічних напрямів класифікації витрат, відрізняються. Також немає однозначного групування витрат: певні види витрат включаються до різних напрямів.

На практиці для цілей фінансового обліку використовується класифікація, наведена у П(С) БО 16 «Витрати» [42], а для управлінських цілей (планування та калькулювання собівартості продукції) – представлена в Інструкції по плануванню обліку і калькулюванню собівартості продукції, дія якої припинена після введення в дію Наказу Міністерства промислової політики України «Про затвердження Методичних рекомендацій і формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості» [37]. Вона не відповідає сучасній технології та організації виробництва. Окремі статті витрат застарілі («Цехові витрати», «Позавиробничі витрати»), натомість не знайшли своє відображення витрати на маркетинг та реалізацію. Збільшення питомої ваги напівфабрикатів у складі собівартості продукції, групування витрат за центрами відповідальності та залежність витрат від обсягів виробництва також не відображено в даній класифікації. У зв'язку з цим необхідним є групування витрат за критеріями,

які б характеризували різні сторони діяльності підприємства. Вбачаємо доцільним обрати такі критерії: організаційно-управлінський, обліково-аналітичний та фінансово-економічний.

Класифікація витрат за організаційно-управлінським критерієм представлена у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація витрат за організаційно-управлінським критерієм [50]

Напрями класифікації	Види витрат
1	2
1. За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат	- постійні; - змінні (пропорційні, прогресивні, регресивні); - на півзмінні; - напівпостійні; - змішані.
2. За місцем здійснення контролю	- за місцями формування (виникнення); - за центрами відповідальності.
3. За центрами відповідальності	- витрати виробництва; - витрати цеху; - витрати ділянки та ін.
4. За рівнем контролюваності	- контрольовані; - неконтрольовані; - частково контрольовані.
5. За впливом на прийняття рішень	- релевантні (виправні, повторні, очікувані); - нерелевантні (невиправні, безповторні); - диференційні.
6. За можливістю регулювання	- регульовані; - нерегульовані.
7. За відношенням до потужності підприємства	- обов'язкові; - дискреційні.
8. За методом обчислення	- маржинальні; - середні.
9. За функціональністю видів діяльності	- виробничі; - невиробничі (загальнофірмові).
10. За порядком обчислення	- середні; - граничні.
11. За призначенням	- технологічні; - організаційні.
12. За характером виробництва	- основне виробництво; - допоміжне виробництво; - обслуговуюче виробництво.
13. За сферами діяльності	- витрати виробництва; - витрати невиробничої діяльності; - витрати основного та допоміжного виробництва; - витрати на матеріально-технічне забезпечення; - витрати на розробку нових технологій.

Продовження таблиці 1.2

1	2
14. За спрямуванням для забезпечення цілей управління	- витрати на мотивування, соціальний розвиток, інновації, маркетингові дослідження та комунікації, амортизаційні відрахування та ін. витрати поточної виробничо-господарської діяльності
15. За видами діяльності підприємства	- операційні; - інвестиційні; - фінансові.
16. За терміном генерування прибутку	- спрямовані на розвиток підприємства; - пов'язані з поточною виробничо-господарською діяльністю.
17. За відношенням до джерел покриття	- вхідні витрати (залишок готової продукції на початок звітного періоду); - поточні витрати (виробнича собівартість готової продукції звітного періоду); - вихідні витрати (собівартість реалізованої продукції)
18. За феноменом рідкості (обмеженості можливостей альтернативного використання ресурсів)	- явні (зовнішні); - неявні (приховані).
19. За відношенням до обсягу виробництва	- змінні; - постійні; - змішані.

Організаційно-управлінський критерій включає напрями класифікації, які забезпечують аналітичність інформації. Це дає змогу оцінювати ефективність витрат на виробництво конкретного виду продукції і за кожним центром відповідальності окремо. Ефективною управлінська діяльність може бути лише тоді, коли менеджери отримують вичерпну інформацію про взаємозв'язок витрат за кожним їх елементом, від виробництва конкретних видів продукції до завершення виробничого процесу або до його початку – як прогнозу. Тому інформація про витрати виробництва в управлінському обліку має бути достатньо деталізованою й оперативною [50, с.34].

Залежно від напрямку статутної діяльності підприємства відрізняються між собою за технологічним процесом, організаційною структурою, взаємозв'язками з партнерами та контрагентами, а також за взаємодією між окремими структурними підрозділами. Характерні особливості підприємства насамперед виявляються в організації виробництва, яка обумовлюється технологією виготовлення продукції, тому зміст, обсяг, вид і форму надання

інформації, необхідної для управління процесом виробництва, кожне підприємство визначає самостійно. При цьому особливе значення мають правильна організація та своєчасність обліку витрат за видами продукції і підрозділами, тобто належна організація аналітичного обліку [34, с.54].

Класифікація витрат за обліково-аналітичним критерієм представлена у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Класифікація витрат за обліково-аналітичним критерієм [47]

Напрями класифікації	Види витрат
1. За способом перенесення вартості на продукцію	- прямі; - непрямі.
2. За складом	- прості (однoelementні); - комплексні.
3. За відношенням до видів виробничих процесів	- основні; - накладні.
4. За відношенням до звітнього періоду	- витрати поточного періоду; - витрати майбутнього періоду.
5. За відношенням до готового продукту	- витрати періоду; - витрати на готову продукцію.
6. За економічним змістом (елементами витрат)	- матеріальні витрати; - витрати на оплату праці; - відрахування на соціальні заходи; - амортизація; - інші витрати.
7. За цільовим призначенням (за статтями калькуляції)	- прямі виробничі витрати; - витрати на утримання й експлуатацію машин та обслуговування; - загальновиробничі витрати; - адміністративні витрати; - витрати на збут.
8. За видами продукції (робіт, послуг)	- витрати на вироби; - групи однорідних виробів; - валову продукцію; - товарну продукцію; - реалізовану продукцію.
9. За порядком обчислення	- фактичні; - планові (бюджетні, прогнозні); - нормативні.
10. За включенням до кошторису (калькуляції)	- планові; - позапланові.

Класифікація витрат за обліково-аналітичним критерієм об'єднує напрями, які враховують характер виробничого процесу, особливості продукції, що

випускається підприємством.

Дані аналітичного обліку використовуються під час складання внутрішньої звітності, яка будується на інформації про види і кількість продукції, про центри відповідальності і статті витрат.

Класифікація витрат за фінансово-економічним критерієм представлена у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Класифікація витрат за фінансово-економічним критерієм [47]

Напрями класифікації	Види витрат
За видами витрат	- економічні елементи; - статті калькуляції.
За відношенням до форм праці	- витрати живої праці; - витрати уречевленої праці.
За відношенням до форм вартості	- трудові; - матеріальні; - грошові.
За споживанням ресурсів	- вхідні; - спожиті.
За доцільністю витрачання	- продуктивні; - непродуктивні.
За відношенням до діючих норм	- нормовані; - ненормовані.
За метою аналізу	- вичерпні; - невичерпні.
За терміном обчислення	- капітальні; - поточні.

Фінансово-економічний критерій класифікації характеризує витрати підприємства з точки зору їх обчислення, доцільності витрачання та включення до кошторису [47, с.240].

Таким чином, представлений підхід до класифікації витрат у цілому охоплює всі сфери діяльності та узагальнює види витрат, притаманні підприємствам промислового комплексу. Запропонована класифікація витрат дасть змогу підвищити ефективність управління ними; посилити контроль їх споживання; виявити резерви підвищення результативності діяльності; вдосконалити організацію та методику аналізу витрат на промисловому підприємстві.

1.2. Система управління витратами господарської діяльності підприємства

Перспективи розвитку підприємства значною мірою залежать від поведінки витрат та управління ними. Вміння планомірно й раціонально керувати ними в періоди погіршення кон'юнктури ринку підвищує шанси на виживання. Управління витратами є важливою функцією економічного механізму підприємства, це підтверджує численна кількість науково обґрунтованих концептуальних конструкцій, методів та моделей системи управління. В свою чергу, управління витратами слід розглядати як сукупність чітко виражених процесів, яким характерні взаємозв'язки та безперервність здійснення. Проте, основною проблемою є те, що на практиці безпідставно ігнорується управління цими витратами. Як результат – виникають непоодинокі випадки доведення до збиткового рівня, а подекуди – банкрутства підприємств. Відповідно, виникає гостра потреба у визначенні сутності та характеристики складових кожного із процесів системи управління витратами, що в подальшому дасть можливість впровадження їх на практиці [33, с.65].

Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування витрат щодо їхніх видів, місць та носіїв за постійного контролю рівня витрат і стимулювання їхнього зниження. Це є важлива функція економічного механізму будь-якого підприємства. Система управління витратами має функціональний та організаційний аспекти. Вона включає такі організаційні підсистеми: пошук і виявлення чинників економії ресурсів; нормування витрат ресурсів; планування витрат за їхніми видами; облік та аналіз витрат; стимулювання економії ресурсів і зниження витрат. Такими підсистемами керують відповідні структурні одиниці підприємства залежно від його розміру (відділи, бюро, окремі виконавці). На сьогодні ефективне управління витратами – це шлях до досягнення підприємством високих економічних результатів. Це складний, багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, ціллю яких є досягнення високого економічного результату [26, с.47].

Управління витратами можна охарактеризувати як процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями та носіями і постійного контролю рівня витрачання ресурсів, стимулювання економії. На сільськогосподарських підприємствах управління витратами є важливим засобом побудови системи обліку витрат з врахуванням тактичних і стратегічних цілей керівництва. Воно передбачає систематичний моніторинг фактичних витрат та їх поведінки під дією як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, прийняття рішення щодо покращення структури собівартості продукції тощо [8, с.76].

Вивчення економічної літератури показало, що в науковому середовищі існує досить різне трактування поняття «управління витратами». Серед вчених немає однієї думки щодо визначення сутності «управління витратами». Дослідження окремих підходів до визначення цієї категорії представлено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Наукові дефініції категорії «управління витратами»

Автор	Визначення категорії «управління витратами»
1	2
Ващенко Н.М. [7, с.193]	Динамічний процес, який включає управлінські дії, мета яких полягає у досягненні високого економічного результату діяльності підприємства через виконання всіх функцій, які властиві управлінню будь-яким об'єктом
Грещак М.Г. [15, с.76]	Специфічна функція управління, яка забезпечує планування, організацію, мотивацію, контроль та регулювання витрат діяльності; принципово нова система, яка дає змогу чітко відстежувати, аналізувати й контролювати витрати
Жукевич С.М. [23, с.72]	Процес цілеспрямованого формування витрат щодо їхніх видів, місць і носіїв та постійного контролю рівня витрат і стимулювання їхнього зниження
Кубай В.М. [31, с.38]	Процес цілеспрямованого формування оптимального рівня витрат підприємства. Критерієм оптимізації є мінімум витрат, що дає змогу підприємству отримати певні конкурентні переваги на ринку збуту, вільно провадити свою цінову політику та за інших рівних умов досягти більш високих розмірів прибутку
Кузьмин О.Є. [33, с.195]	Планомірне формування витрат на виробництво та збут продукції й контроль за їх рівнем
Олініченко К.С. [46, с.40]	Здійснення конкретних заходів з оптимізації співвідношення «затрати-результат», забезпечує досягнення підпорядкованих цілей шляхом регулювання процесів, що становлять господарську діяльність

Продовження таблиці 1.5

1	2
Партин Г.О. [50, с.93]	Система принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, заснована на використанні об'єктивних економічних законів відносно формування й регулювання витрат, забезпечення ефективного використання ресурсів і капіталу підприємства в різних видах його діяльності відповідно до стратегічних та поточних цілей розвитку
Пилипів Н.І. [54, с.226]	Складний багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, метою яких є досягнення високого економічного результату діяльності підприємства; система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, заснованих на використанні об'єктивних економічних законів
Тарасенко С.І. [65, с.12]	Полягає у цілеспрямованому впливові на витрати для зміни їхнього складу, структури або поведінки у зв'язку зі зміною умов виробничо-господарської діяльності підприємства
Череп А.В. [72, с.312]	Система, керований блок (суб'єкт управління) якої спрямовано на послідовну реалізацію функцій управління витратами за допомогою певних методів, що дозволяє регулювати чинники та управляти процесами формування витрат з метою оптимізації їх структури та рівня

Як бачимо, в формуванні поняття науковці дотримуються системного та процесного підходу. У визначенні категорії «управління витратами» більшість авторів визначають взаємозв'язок витрат та високого економічного результату підприємства. Вочевидь, це так, адже, управління – це процес вирішення проблем під час досягнення цілей. До того ж, з позицій економічної теорії будь-яку діяльність підприємства правомірно розглядати як перетворення витрат в результати [60, с.9].

Управління витратами на підприємстві передбачає виконання всіх функцій, що притаманні управлінню будь-яким об'єктом: розробку, прийняття й реалізацію рішень, а також контроль за їх виконанням. Функції управління витратами реалізуються через елементи управлінського циклу: прогнозування та планування, організацію, координацію й регулювання, активізацію та стимулювання виконання, облік і аналіз. Організація системи управління витратами пов'язана з визначенням місць формування витрат і центрів відповідальності за їх дотримання, а також розробленням ієрархічної системи лінійних і функціональних зв'язків підрозділів та конкретних працівників, які виконують весь комплекс виробничо-господарських та облікових робіт.

Основні принципи управління витратами вироблені практикою і зводяться до наступних основних моментів (рис. 1.2).

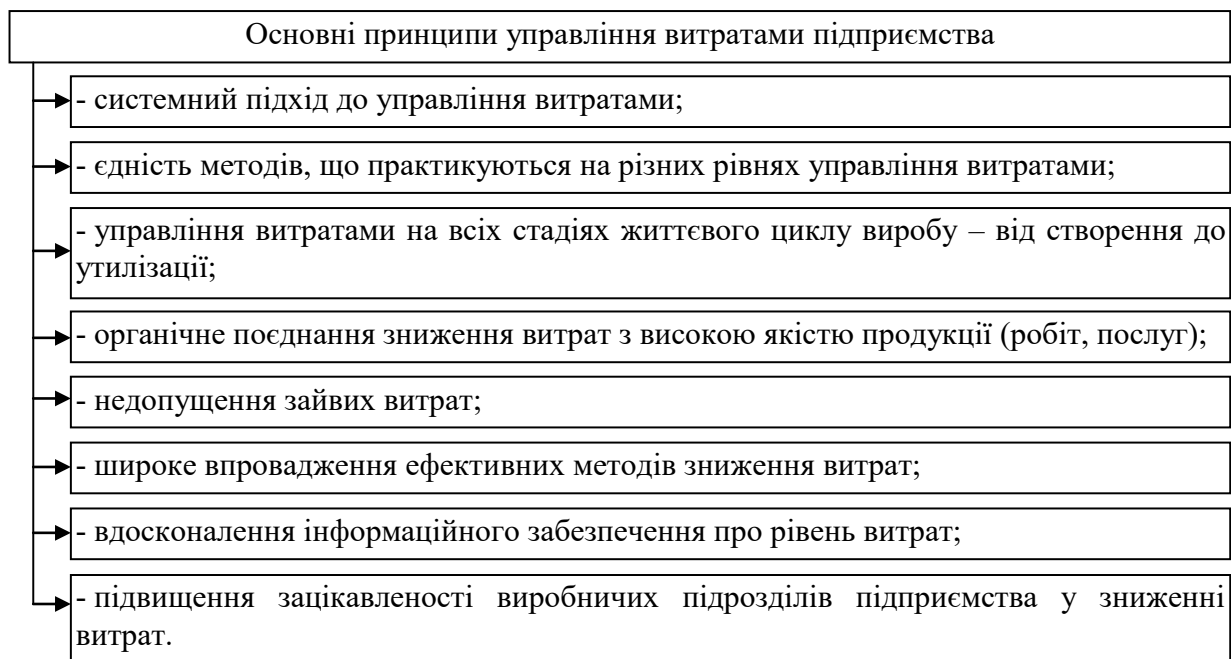

Рис. 1.2. Основні принципи управління витратами господарської діяльності підприємства [52]

Дотримання даних принципів створює базу економічної конкурентоспроможності підприємства, завоювання ним передових позицій на ринку. Отже, система управління витратами повинна відповідати наступним цілям [12; 45]:

- 1) аналіз витрат ресурсів, споживаних найважливішими видами діяльності, для виявлення причин виникнення окремих витрат;
- 2) ідентифікація та усунення витрат, що не додають цінності, тобто витрат тих видів діяльності, які можуть бути усунені без шкоди якості та корисності продукту;
- 3) постійний пошук можливостей зниження витрат і економії коштів;
- 4) прийняття рішень, націлених на підвищення конкурентоспроможності продукції;
- 5) визначення ефекту та ефективності всіх основних видів діяльності, представлених на підприємстві;

6) ідентифікація та оцінка нових видів діяльності.

Оперативний вибір дій, що коректують, у сфері управління витратами потребує повсякденного відстеження і зіставлення витрат не лише за окремими продуктами, ринками, клієнтами, але і за всіма бізнес–процесами підприємства, операціями і замовленнями, що знижує придатність традиційних методів обліку витрат і обумовлює їх невідповідність потребам керівництва в управлінській інформації. У зв'язку з цим необхідність створення і постійного вдосконалення механізму управління витратами потребує пошуку наукових підходів до вибору методів і способів цілеспрямованої дії на процес формування витрат.

Перед системою управління витратами підприємства можуть ставитися такі завдання [33; 46]:

- зменшення абсолютної величини витрат підприємства в цілому та за окремими видами (напрямами) його діяльності;

- забезпечення стабільності розподілу витрат у просторі та часі, що дасть змогу забезпечити фінансову стійкість підприємства та попередити його неплатоспроможність.

Різні стратегії вимагають різні погляди на витрати. Розходження у стратегіях й обумовлені ними розходження в управлінні витратами об'єднані в табл. 1.6.

Таблиця 1.6

Підходи до управління витратами промислового підприємства [50]

Акценти в управлінні витратами	Основні стратегії	
	Лідерство на основі витрат	Диференціація продукції
Роль спланованих витрат при оцінці показників роботи	Дуже важлива	Роль спланованих витрат при оцінці показників роботи
Значення гнучкого бюджетування для управління витратами	Від високого до дуже низького	Значення гнучкого бюджетування для управління витратами
Важливість виконання бюджету	Від високої до дуже високої	Важливість виконання бюджету
Аналіз витрат збуту	Формально не виконується	Аналіз витрат збуту
Значення собівартості в ціноутворенні	Високе	Значення собівартості в ціноутворенні
Значення аналізу цін конкурентів	Низьке	Значення аналізу цін конкурентів

Перераховані концепції управління витратами не однорідні. Одні концепції ґрунтуються на облікових характеристиках витрат і торкаються бухгалтерської сторони управління витратами. Інші концепції розглядають витрати як об'єкт управління не стільки в обліковому, скільки в економічному плані. Наведені концепції управління витрат є діючими інструментами в дослідженні витрат [2, с.23].

Очевидно, що управління витратами передбачає виконання всіх дій, які реалізуються під час управління будь-яким об'єктом, тобто розроблення і реалізацію рішень, а також контроль за їх виконанням. Такі дії реалізуються через елементи управлінського циклу: прогнозування, планування, організацію, мотивацію, облік та аналіз.

Загальну схему управління витратами господарської діяльності підприємства наведено на рис. 1.3.

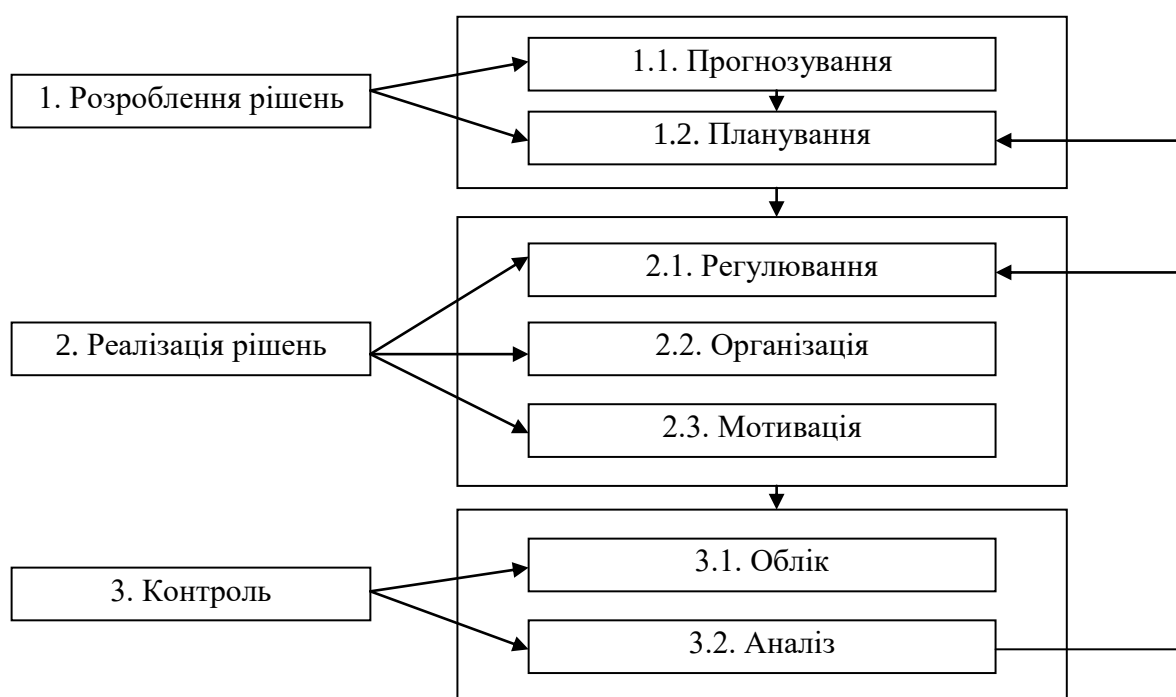

Рис. 1.3. Загальна схема управління витратами господарської діяльності підприємства [18]

У контурі циклу управління витратами функцію оберненого зв'язку виконує контроль.

У системі управління витратами вирізняють аспекти: функціональний,

організаційний та мотиваційний. Функціональний аспект є первинним. У контурі загального циклу управління витратами його сутність характеризують функціональні підсистеми. Організаційний аспект системи управління витратами пов'язаний із визначенням місць формування витрат і центрів відповідальності за їх дотримання та розробленням ієрархічної системи лінійних і функціональних зв'язків працівників, які виконують комплекс робіт функціонального аспекту системи управління витратами. Мотиваційний аспект системи управління витратами полягає у спонуканні працівників до дотримання ними встановлених планом витрат і пошуку шляхів до їх зниження. Вибір факторів спонукання потребує певної обачливості. Як справедливо зауважують з цього приводу фахівці, не можна замість винагороди за дотримання і зниження витрат використовувати покарання за перевитрати, оскільки за такого підходу працівники спрямовуватимуть свої зусилля не на виконання плану витрат і пошук шляхів їх зниження, а на тому, щоб охоронити себе від можливих небажаних подій через завищення рівня витрат на стадії їх планування [5, с. 27].

Усе наведене вище характеризує систему управління витратами у загальних рисах. Конкретизація системи відбувається разом із конкретизацією характеристик її окремих елементів чи деякої її підмножини, які утворюють певну підсистему. Отже, відмінності системи управління витратами можуть стосуватись особливостей або якихось окремих блоків системи, або їх цілісної підмножини.

Механізм створення системи управління поточними витратами промислового підприємства, повинен включати сфери горизонтального та вертикального управління та організаційно-економічні процедури, що здійснюються в три етапи [23; 40]:

1. Аналіз існуючих інформаційних потоків щодо здійснення поточних витрат і аналіз витрат попередніх періодів.
2. Формування інформаційної та нормативної баз управління поточними витратами та механізму контролінгу за споживанням ресурсів підприємства.

3. Створення механізму аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо витрат і управління фінансуванням поточних витрат.

Розглядаючи питання управління витратами на підприємствах України на сучасному етапі, можна зробити такі узагальнення [33; 47]:

- основною метою управління витратами є їх оптимізація для максимізації прибутку підприємства;

- прогнозування та планування тільки починають впроваджуватись у діяльність підприємств, їх характер переважно - поточний, строком на рік. Однак, на деяких підприємствах можна відзначити позитивний вплив впровадження бюджетування на кінцевий результат їх діяльності;

- організація реалізації основних напрямків відносно витрат перебуває на задовільному рівні, підприємства не є достатньо гнучкими щодо адаптування та впровадження прогресивних методів управління витратами, використання досвіду підприємств розвинутих країн;

- мотивація діяльності працівників підприємств не розглядається як суттєвий фактор підвищення ефективності діяльності підприємства, підвищення якості товарів (робіт, послуг), оптимізації витрат підприємства;

- контроль в основному на підприємствах не розвинений належним чином, а у деяких підприємствах лише на стадії впровадження;

- облік спрямований на розрахунок кінцевого результату діяльності підприємства та формування фінансової звітності підприємства, та не пристосований до надання інформації для цілей управлінського обліку;

- аналіз витрат проводиться в межах розрахунку відхилень, без використання необхідних показників щодо прийняття управлінських рішень;

- корегувальні дії мають укрупнений характер, не є гнучкими, не диференціюються відповідно до місць виникнення негативних відхилень.

Можна стверджувати, що управління витратами на підприємстві можна визначити як взаємопов'язаний комплекс робіт, які формують коригуючі впливи на процес здійснення витрат під час господарської діяльності

підприємства. Зниження й оптимізація витрат є одними з основних напрямків удосконалювання економічної діяльності кожного підприємства. Підвищення технічного рівня, удосконалення організації виробництва і праці призводять до зниження матеріальних витрат і заробітної плати. Зменшення витрат сировини і матеріалів досягається за рахунок зниження норм їх використання, скорочення відходів і втрат у процесі виробництва та збереження, повторне використання матеріалів, впровадження безвідходних технологій. Також, для того, щоб аналізувати і контролювати витрати, необхідно сформулювати управлінський робочий План рахунків, який забезпечить ведення аналітичного обліку за напрямками, які необхідні для управління витратами, організувати облік витрат за центрами відповідальності, визначити нормативні показники в бізнес – плані.

Необхідно зазначити, що для вирішення проблеми управління витратами та ефективності господарювання підприємству необхідний індивідуальний підхід до вибору існуючих систем управління витратами, а в низці випадків до формування власної системи управління з урахуванням галузевих особливостей, організаційної структури і масштабності підприємства [64, с.60].

Таким чином, підприємство повинно використовувати такий механізм формування витрат виробництва, який дасть змогу отримати повну інформацію про витрати на виготовлення продукції. Саме така інформація є гарантом успіху підприємства в конкурентному середовищі. Сукупні витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції складають витрати господарської діяльності суб'єкта підприємництва. Вчасне реагування на відхилення витрат від нормативних значень дасть змогу попередити зростання витрат виробництва, що прямо пропорційно впливають на собівартість продукції і прибуток підприємства. Таким чином, питання управління витратами підприємств в усіх економічних формаціях є важливим та неоднозначним, якщо його залишати без уваги, це може призвести до неефективного функціонування підприємства.

1.3. Методичні засади аналізу ефективності управління витратами господарської діяльності підприємства

Важливим підґрунтям для поглибленого та розширеного розгляду системи управління витратами господарської діяльності підприємства, визначення її складових елементів та дослідження взаємозв'язків між ними є проведення економічного аналізу. Ґрунтовне аналітичне дослідження витрат господарської діяльності дає змогу керівництву підприємства, що досліджується, отримати необхідну і достовірну інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Таким чином, основним завданням менеджменту підприємства є вдосконалення механізму управління витратами на основі розробки і використання обґрунтованої методики аналізу витрат [52, с.57].

До недавнього часу розвитку аналізу витрат господарської діяльності не приділяли достатньо уваги. Сьогодні питання застосування методик аналізу набули особливого значення в Україні. Введення Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, Положень (стандартів) бухгалтерського обліку і подальше виникнення нових об'єктів управлінського обліку зумовлюють необхідність використання нових методик економічного аналізу, що відповідають умовам ринку. Такі методики необхідні підприємствам для обґрунтованого вибору ділових партнерів, визначення ступеня фінансової стійкості й оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності. Застосування цих методик в Україні покращить спроможність суб'єктів господарювання адаптуватися до змін у галузі планування та управління [81, с.162].

Це проявляється в тому, що аналіз є прерогативою вищої ланки управлінських структур підприємства, які здатні впливати на формування фінансових ресурсів та грошові потоки. Ефективність або неефективність окремих управлінських рішень щодо цін на продукцію, розміру партії закупівлі сировини чи поставок продукції, заміни обладнання чи технології та інші

рішення слід оцінювати з погляду загального успіху підприємства, характеру його економічного зростання [79, с.116].

Економічний аналіз відіграє важливу роль в управлінні витратами, оскільки забезпечує оцінку господарських операцій, пов'язаних з формуванням собівартості продукції (робіт, послуг), виявлення недоліків та резервів поліпшення використання наявних ресурсів, ухвалення відповідних управлінських рішень. Ефективним аналіз витрат може бути лише в поєднанні з іншими ключовими елементами менеджменту підприємства, сюди входять процеси прийняття оптимальних управлінських рішень на основі економічного аналізу та забезпечення їх проведення за результатами проведеного економічного аналізу та забезпечення їх реалізації. Система економічного аналізу повинна повністю забезпечити інформаційні потреби управління підприємством.

Головними функціями економічного аналізу підприємства є [59, с.30]:

- інформаційне забезпечення системи управління (збір і обробка, а також упорядкування інформації про економічні явища та процеси на підприємстві);
- аналіз процесу та результатів господарської діяльності, оцінка її ефективності та можливостей удосконалення при обмеженості ресурсів;
- планування (прогнозування, перспективне та поточне планування господарської діяльності суб'єктів господарювання);
- організація управління (організація ефективного функціонування різних елементів господарського механізму для оптимізації використання трудових, матеріальних, грошових, а також інформаційних ресурсів);
- оцінка виконання бюджетів і управлінських рішень.

В економічному аналізі оцінка витрат господарської діяльності підприємства та собівартість продукції (робіт, послуг) відіграють важливу роль, оскільки вони є узагальнюючими показниками його господарської діяльності та мають безпосередній вплив на фінансові результати та рентабельність [69, с.248].

Для виявлення резервів зниження витрат господарської діяльності

підприємства необхідно проводити їх аналіз та оцінку.

Під факторами впливу на витрати господарської діяльності підприємства розуміють усю сукупність рушійних сил і причин, які визначають їх рівень та динаміку.

До зовнішніх факторів належать природні умови, державне регулювання цін, тарифів, банківських відсотків, податкових ставок і пільг, штрафних санкцій. Ці фактори не залежать від діяльності підприємств, але можуть значно впливати на розмір витрат [52, с.45].

Внутрішні фактори поділяються на виробничі і позавиробничі. Виробничі фактори характеризують наявність і якісні показники використання засобів і предметів праці, трудових і фінансових ресурсів і, у свою чергу можуть підрозділятися на екстенсивні і інтенсивні. Екстенсивні фактори впливають на процес формування витрат через кількісні зміни: обсягу засобів і предметів праці, фінансових ресурсів, часу роботи устаткування, чисельності персоналу, фонду робочого часу й ін [16]. Інтенсивні фактори впливають на процес формування витрат через якісні зміни: підвищення продуктивності устаткування і поліпшення його властивостей, використання прогресивних видів матеріалів і удосконалення технології їх обробки, прискорення оборотності обігових коштів, підвищення кваліфікації і продуктивності праці персоналу, зниження трудомісткості і матеріаломісткості продукції, удосконалення організації праці і більш ефективне використання фінансових ресурсів.

Метою аналізу витрат господарської діяльності підприємства є всебічна оцінка рівня, динаміки та структури цих витрат, їх впливу на фінансові результати, обґрунтування управлінських рішень щодо подальшої оптимізації витрат господарської діяльності. Для досягнення цієї мети аналіз необхідно проводити на основі системного та комплексного підходів [32, с.113].

Основними завданнями аналізу витрат господарської діяльності підприємства є ті, що представлені на рис. 1.4.

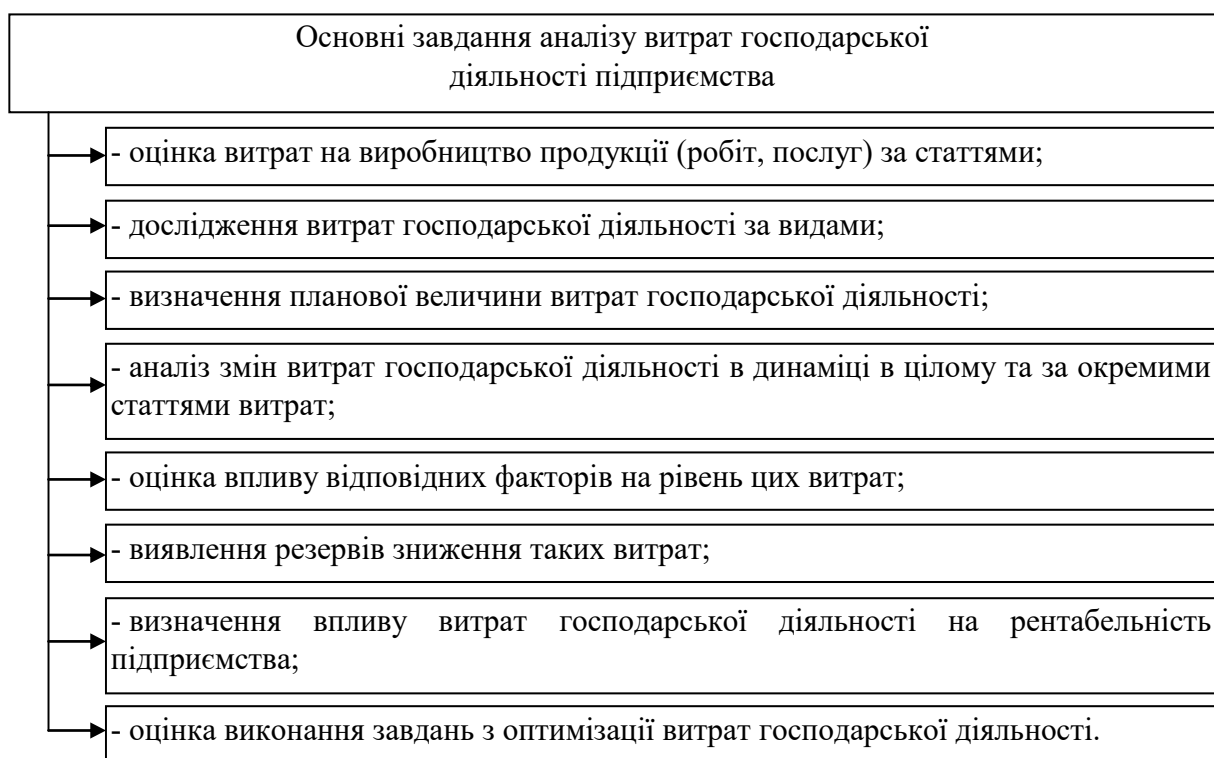

Рис. 1.4. Основні завдання аналізу витрат господарської діяльності підприємства [40]

Об'єктами аналізу витрат господарської діяльності підприємства є наступні показники [15, с.56]:

- виробнича собівартість виготовленої продукції, наданих послуг і виконаних робіт в цілому та за статтями витрат підприємства та його структурних підрозділів;
- собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) та інших активів;
- адміністративні витрати;
- витрати на збут;
- витрати від операційної, фінансової, інвестиційної діяльності, надзвичайних подій, податку на прибуток, виплати дивідендів, покриття збитків;
- витрати на 1 грн. чистого доходу;
- операційні витрати за елементами витрат;
- окремі елементи та статті витрат;

- співвідношення: витрати $\rightarrow$ чистий дохід $\rightarrow$ прибуток.

З огляду на це, основна мета економічного аналізу у сфері витрат - моделювання оптимального співвідношення між споживчою вартістю (чистим доходом) від об'єкта витрат і витратами на його формування. Ця мета може бути досягнута за наступних умов [5, с.225]:

- споживча вартість (чистий дохід) об'єкта витрат збільшується, а витрати на його створення зменшуються;

- споживча вартість (чистий дохід) об'єкта витрат збільшується, а витрати на його створення не змінюються;

- споживча вартість (чистий дохід) об'єкта витрат збільшується більшими темпами, ніж витрати на його створення;

- споживча вартість (чистий дохід) об'єкта витрат не змінюється, а витрати на його створення зменшуються;

- споживча вартість (чистий дохід) об'єкта витрат зменшуються меншими темпами, ніж витрати на його створення.

Джерелами інформації для аналізу витрат господарської діяльності підприємства є [1, с.105]:

а) первинні документи: лімітно-забірні картки, відомості, накладні, акти, матеріальні вимоги на відпуск матеріальних цінностей, авансові звіти, рахунки, акти виконаних робіт і т. ін.;

б) облікові регістри з аналітичного та синтетичного обліку (аналіз рахунків 23, 90, 91, 92, 93, журнали № 5, 5а, журнали-ордери 10, 10Б, Головна книга);

в) ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», Примітки до річної фінансової звітності;

г) результати аналізу витрат операційної діяльності за попередні роки;

д) аудиторські звіти та ін.

Аналіз витрат господарської діяльності підприємства доцільно проводити за відповідними етапами (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Етапи аналізу витрат господарської діяльності підприємства [16]

У процесі аналізу використовуються певні підходи та спеціальні прийоми. Ми погоджуємось з думкою М.Г. Чумаченко, що предмет аналізу базується на двох передумовах [21, с.55]:

- по-перше, повне розуміння моделі аналізу, а також суті, значення і обмежень фінансової інформації, що відображена у звітних формах;
- по-друге, ефективне використання інструментів фінансового аналізу, за допомогою яких можна визначити та проаналізувати найважливіші фінансові та виробничі фактори і співвідношення з метою отримання обґрунтованих висновків.

Проведене дослідження та аналіз напрацювань відомих вчених-економістів дозволив нам згрупувати основні методи аналізу системи управління витратами господарської діяльності підприємства (рис. 1.6).

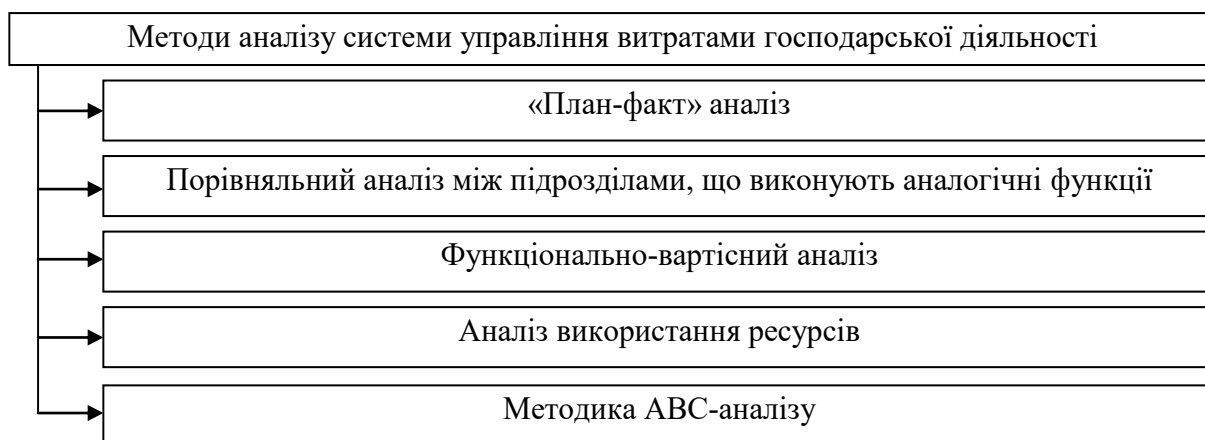

Рис. 1.6. Методи аналізу системи управління витратами господарської діяльності підприємства [40]

Аналіз витрат господарської діяльності проводиться з метою визначення обґрунтованості понесених витрат та оцінки впливу окремих факторів на їх величину. Результати аналізу дають змогу виявити резерви зниження витрат підприємства та причини перевитрат, а також визначити базу для планування витрат [30, с.115].

Основними методами проведення аналізу витрат господарської діяльності підприємства є [51, с.98]:

1. Загальний аналіз, який дає змогу оцінити динаміку загального обсягу витрат, а також їх структури.
2. Факторний аналіз, ця методика вимірює та комплексно і системно вивчає вплив факторів на величину результативного показників.
3. Ретроспективний аналіз. Цілями цього аналізу є: визначення ступеня використання ресурсів (заощаджень або перевитрат), визначення та оцінка факторів, що визначають динаміку показників витрат, виявлення можливих резервів для скорочення витрат і розробки заходів і їх використання; визначення ступеня натягу планів, оцінок.
4. Перспективний аналіз, до завдань цього аналізу входить: прогноз

величини витрат у перспективі; визначення методів управління витратами з урахуванням зміни зовнішніх факторів.

5. Метод ABC - це система обліку і аналізу витрат за видами діяльності організації способом процесного (поопераційного) визначення і обліку витрат. В основі методу ABC лежить припущення, що продукцію підприємство виготовляє в результаті виконання певної сукупності бізнес-процесів, кожен з яких потребує певних витрат.

6. Метод деталізації - послідовне розкриття комплексних статей і показників через приватні. Таким чином досягається все більш детальний розклад частин аналізованого об'єкта на складові частини, що забезпечує краще пізнання його сутності.

7. Властивий методу аналізу системний підхід полягає в тому, що будь-яка складова об'єкта аналізу вивчається з позицій її впливу на стан господарюючого суб'єкта і результати його діяльності в цілому. При цьому оцінка діяльності даної складової залежить не стільки від ступеня її наближення до локальної мети, скільки від її впливу на досягнення кінцевих цілей економічної системи, частиною якої вона є.

8. Горизонтальний аналіз - це порівняння кожного показника витрат з аналогічним показником в попередньому періоді або за більш тривалий проміжок часу.

9. Вертикальний аналіз - визначення структури підсумкових показників з виявленням зміни кожної позиції порівняно з попереднім періодом.

10. Нормативні моделі - моделі, сутність яких зводиться до встановлення нормативів по кожній статті витрат і аналізу відхилень фактичних даних від нормативів. Вони дозволяють порівнювати фактичні результати діяльності підприємства з очікуваними, розрахованими за бюджетом, і використовуються у внутрішньому фінансовому аналізі.

11. Порівняльний аналіз застосовується для визначення розмірів і причин відмінностей у використанні ресурсів і ефективності діяльності, а також для мобілізації внутрішніх резервів порівнюваних господарюючих суб'єктів (або

окремих їх ділянок) шляхом поширення виявленого передового досвіду.

Крім цього, варто здійснювати окремий аналіз цін на продукцію конкурентів для встановлення доцільності зниження собівартості продукції на досліджуваному підприємстві. Необхідно розглянути рівень виробничих потужностей (наприклад, щодо автоматизації); безпосередньо виробничий процес та його організацію; час на здійснення однієї операції або сукупності однорідних операцій; рівень комплексних витрат тощо. Зокрема, детально аналізуються витрати під час технологічного процесу розділивши його на затратні функції-операції для виявлення надлишкових або непотрібних, і, таким чином, виявляються безпосередньо у виробництві резерви зниження собівартості продукції, що випускає підприємство [1, с.92].

Система економічних показників для оцінки ефективності формування витрат на підприємстві наведена в Додатку А.

Система економічних показників дозволяє зробити аналіз та оцінити ефективність формування витрат на підприємстві. Важливою складовою економічного аналізу витрат є дослідження співвідношення: витрати → чистий дохід → прибуток. У результаті витрат створюється продукція (роботи, послуги), а від її продажу підприємство отримує прибуток. Оскільки прибуток – мета господарської діяльності кожного підприємства, важливо знати його залежність від його попередників – витрат та чистого доходу. В основі співвідношення між витратами і чистим доходом діють лінійні залежності, які виражаються розрахунками наведеними в Додатку А [66].

Аналізуючи витрати господарської діяльності підприємства доцільно використовувати комбіновані підходи до групування витрат. В основі аналітичної деталізації та групування таких витрат для формування системи обліку витрат підприємства відіграють важливу роль такі об'єкти, як центри витрат, центри відповідальності, місця виникнення витрат, в межах яких можна виокремити певні технологічні операції.

Таким чином, в сучасних умовах автоматизація є невід'ємною частиною

робочого місця аналітика. Найбільш ефективною організаційною формою використання ПК є створення автоматизованих робочих місць (АРМ). Автоматизація процесу аналізу підвищує ефективність аналітичної роботи. Це досягається в результаті: скорочення термінів проведення аналізу; повнішого охоплення чинників, що впливають на результати господарської діяльності; заміни наближених або заокруглених розрахунків точними обчисленнями; постановки і вирішення багатомірних задач аналізу.

1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління витратами господарської діяльності підприємства

Сучасні системи управління та економічного аналізу витрат господарської діяльності підприємства не можуть повноцінно існувати без належного їхнього нормативно-правового забезпечення. Таке забезпечення було створено за останні два десятиліття і воно перебуває в процесі постійних змін, викликаних політичними, економічними, соціальними та іншими чинниками [16, с.265].

Нормативно-правове регулювання у сфері управління витратами господарської діяльності підприємства за останні роки зазнало суттєвих змін. Це зумовлено, як вірно зазначив С.М. Жукевич, «відсутністю послідовної концепції його реформування. Спочатку впроваджували національні, а тепер виникла потреба у використанні міжнародних стандартів» [23, с.71].

До основних видів нормативно-правового забезпечення управління витратами господарської діяльності підприємства, з точки зору Секіріної Н.В., варто відносити: Кодекси України (Податковий, Бюджетний, Господарський, Цивільний, про адміністративні порушення, законів про працю тощо); Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Укази Президента України; постанови та рішення Кабінету Міністрів України; Накази; розпорядження, листи, роз'яснення міністерств та відомств; П(С)БО 9 «Запаси» (в частині списання запасів на витрати виробництва), П(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 30 «Біологічні активи»; П(С)БО 31 «Фінансові витрати» (а

для підприємств, що розмістили цінні папери на фондовому ринку і повинні публічно представляти свою річну фінансову звітність – М(С)ФЗ 2 «Запаси»; М(С)ФЗ 9 «Витрати на дослідження і розробки»); методичні рекомендації з формування собівартості; вказівки, інструкції, положення, план рахунків бухгалтерського обліку; наказ про облікову політику підприємства; графіки документообігу, графіки виконання обліково-звітних та контрольно-ревізійних робіт і т.д.» [15; 45].

На рис. 1.7 відображено класифікацію нормативно-правового забезпечення у сфері управління витратами господарської діяльності підприємства.

Основний нормативний документ, що регулює бухгалтерський облік в Україні, а зокрема й облік витрат – це Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [24]. Цей закон встановлює основний принцип формування облікової інформації щодо витрат – нарахування. Підприємства при веденні бухгалтерського обліку повинні відповідати принципам організації і ведення бухгалтерського обліку, які передбачені вищезазначеним законом.

Слід зазначити, що МСФЗ не містить конкретного стандарту, який би регулював облік і порядок відображення у звітності витрат. Все це закладено в окремих стандартах. Наприклад: МСФЗ 2 «Запаси» регулює оцінку витрат за матеріалами, МСФЗ 16 «Основні засоби» - витрати з амортизації, МСФЗ 19 «Виплати працівникам» - витрати на оплату праці. Зокрема, ці стандарти регулюють порядок включення витрат до собівартості продукції, основних засобів та нематеріальних активів (їх декапіталізацію) або вибуття. Крім того, МСФЗ 23 «Витрати на позики» визначає як обліковувати витрати за позиками [11].

В Україні методологічні засади підготовки управлінської інформації про витрати підприємства та розкриття цієї інформації у фінансовій звітності регулює П(С)БО 16 «Витрати» [42], НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [41] та деякі інші.

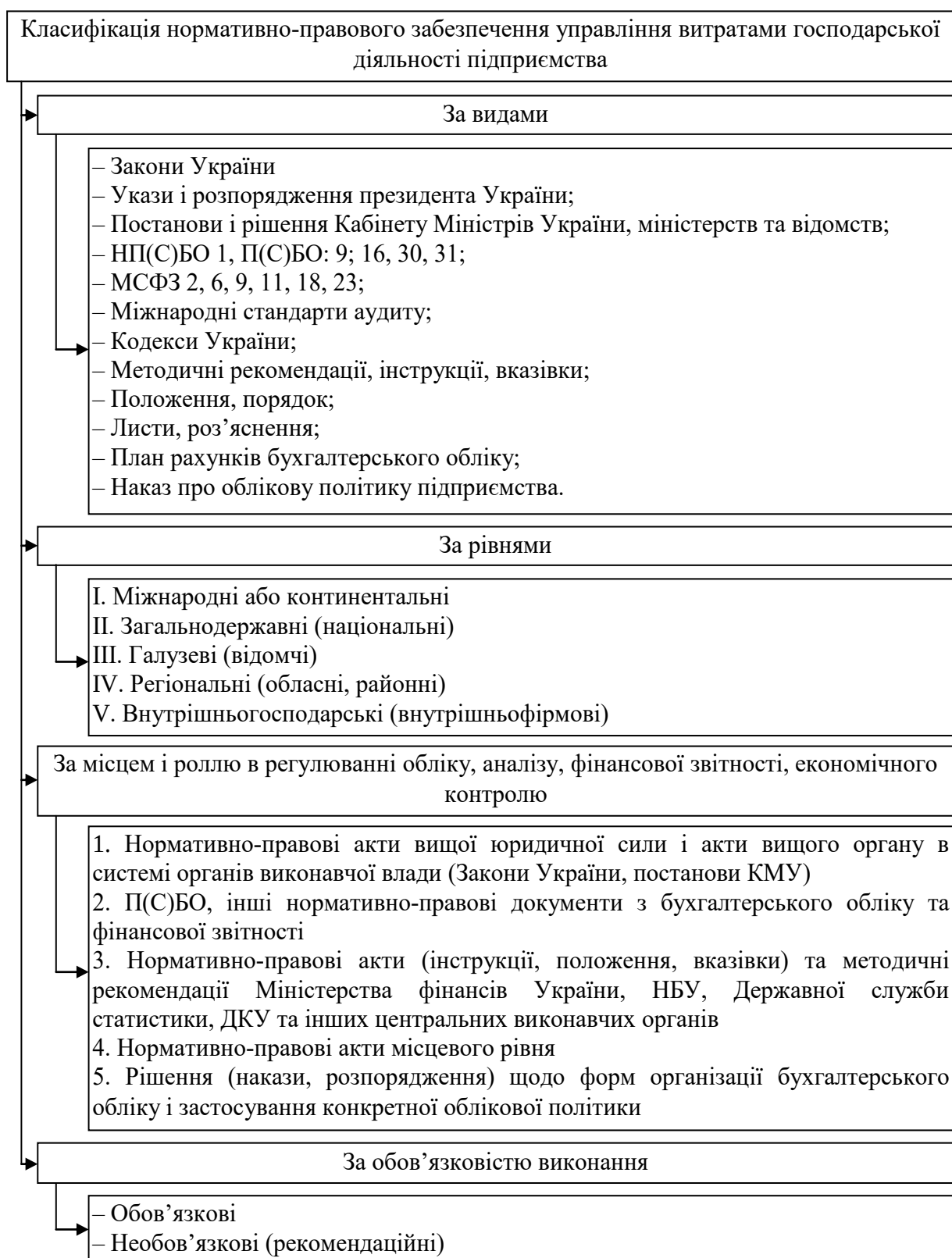

Рис. 1.7. Класифікація нормативно-правового забезпечення у сфері управління витратами господарської діяльності підприємства [25; 45; 65]

МСФЗ 2 «Запаси» передбачає загальний підхід, який розрізняє дві категорії витрат: затрати на продукцію та витрати періоду [44]. Вітчизняний П(С)БО 16 «Витрати» [42] не передбачає наведене вище розмежування, а оперує тільки категорією «витрати». Однак категорії «витрати» та «затрати» мають різні характеристики та значення. Під терміном «витрати» слід розуміти вартісну оцінку ресурсів, які підприємство використовує для своєї діяльності. Затрати на продукт – це частина витрат, безпосередньо пов'язаних з придбанням і (або) виробництвом активів, які визначають їх вартість та допомагають їм сформуванню прибутку для підприємства в реалізації активів.

Визначення терміну «витрати» в П(С)БО ідентичне визначенню в МСФЗ, однак концепція витрат, представлена в національних стандартах, є більш деталізованою.

Відповідно до МСБО 1 «Подання фінансових звітів» рекомендується розподіляти витрати за характером (наприклад, амортизація, придбання матеріалів, транспортні витрати, виплати працівникам, витрати на рекламу) або за функцією як частина «собівартості продажу» (наприклад, витрати на збут або адміністративні витрати) [12]. Отже, згідно з МСФЗ витрати визнаються на основі прямого порівняння понесених витрат і прибутків за конкретними статтями доходів, що припускає одночасне визнання прибутків та витрат, понесених безпосередньо та спільно від одних і тих же операцій чи інших подій. Відповідно до П(С)БО 16 витрати на момент продажу або збільшення зобов'язань відображаються у балансі фінансових активів. Це призводить до зменшення власного капіталу підприємства на основі систематичного та раціонального розподілу цих активів у періоди, в яких досягається економічна вигода.

Інформаційне забезпечення можна визначити як представлення інформаційних ресурсів в розпорядження якого-небудь об'єкта чи суб'єкта. Воно включає не тільки продукт праці – інформацію, але і діяльність. На його основі виділяється забезпечуюча функція обліку, яка передбачає конкретний вид і форму повідомлення, терміни і періодичність поставки інформації,

ступінь деталізації, узагальнення і аналітичність інформації яка поставляється для кожного споживача. Відповідно її можна розглядати як інтегровану систему комунікаційного процесу. Проте слід відмітити, що облік виходить далеко за рамки останнього, тому комунікація є лише одним із його елементів. Для прийняття рішень залучається не вся сукупність наявних даних, які характеризують різні факти, що зв'язані із функціонуванням керованого об'єкта [39, с.213].

Тому можна відмітити, що система інформаційного забезпечення управління витратами господарської діяльності – це сукупність споживачів і творців інформаційних потоків, які містять необхідну інформацію, що враховує об'єктивні потреби споживачів, а також спеціалізованих інформаційних підрозділів, які забезпечують зв'язок між споживачами інформації, її зберігання, пошук, відбір і надання споживачам. Таким чином, інформаційне забезпечення управління витратами господарської діяльності представляє собою процес задоволення інформаційних запитів, який складається з неперервної підготовки і видачі обліково-контрольної інформації споживачам у відповідності з їх запитами.

Інформаційне забезпечення управління витратами господарської діяльності здійснюється за допомогою наступних етапів.

На першому етапі приступають до групування витрат і аналітичних розрахунків, які проводяться в залежності від ступеня їх залежності від зміни об'ємів виробництва і продаж, до розрахунків, що базуються на величині маржинальних витрат і доходів, до визначення варіантів рішення на підставі даних систем обліку повних і змінних витрат [67, с.90].

Для прийняття управлінських рішень на малих підприємствах можуть використовуватися дані бухгалтерського фінансового обліку при умові забезпечення їх деталізації на основі розробленого структурованого робочого плану рахунків і оперативності обліку, яка передбачає відображення господарських операцій в день їх здійснення. Крім того можуть бути використані методики, які передбачають трансформацію даних бухгалтерського

фінансового обліку і представлення їх в контексті, що необхідний для прийняття управлінського рішення. У великих організаціях використання структурованого робочого плану рахунків, забезпечення оперативності обліку в багатьох випадках не дозволяє сформувати релевантну інформацію. Це пов'язано з тим, що бухгалтерська служба фіксує факти господарської діяльності на підставі первинних документів, які можуть поступати із значним відставанням, що знижує релевантність інформації яка формується. В той же час затрати на трансформацію даних бухгалтерського фінансового обліку можуть бути суттєві у зв'язку із великою кількістю самих різних коригувань.

На другому етапі визначаються інформаційні потреби менеджерів для цілей прийняття рішень. Саме ці потреби повинні бути поставлені в основу проектованої системи управлінського обліку і контролю витрат. В ході аналізу інформаційних потреб менеджерів на підприємствах промисловості виявлені потреби в формуванні оперативної інформації на рівні дирекції і керівників окремих центрів відповідальності [61, с.60].

На третьому етапі виконується розробка управлінського плану рахунків, який складається із врахуванням виділених центрів відповідальності, а також форм управлінської звітності. Групування рахунків відповідає структурі управлінських звітів. В процесі диференціації витрат розглядаються перш за все ті види витрат, які мають найбільше вартісне значення, і витрати які важливі із точки зору підтримання конкурентних переваг. Крім того, приймається до уваги можливість віднесення витрат на ті або інші об'єкти обліку (види продукції, підрозділи, центри відповідальності).

В системі управлінського обліку і контролю витрат при потребі розробляється додаткова аналітика, яка характеризує специфіку інформаційних потреб осіб, що приймають управлінські рішення. Аналітика в плані рахунків управлінського обліку дозволяє структурувати інформацію таким чином, щоб на її основі можна було сформувати управлінську звітність, яка є основою для проведення аналізу і послідуочого прийняття рішень [81, с.170].

На заключному етапі виконується розробка регламенту функціонування

системи управлінського обліку і контролю витрат, яка вимагає виконання наступних дій [14; 56]:

- розробка і затвердження графіка документообороту в системі управлінського обліку;
- перегляд і внесення змін в положення про планово-економічний відділ і посадові інструкції;
- розробка і затвердження облікової політики для цілей управлінського обліку.

Метою управління витратами господарської діяльності є забезпечення інформацією менеджерів, які відповідальні за досягнення конкретних виробничих цілей. До управлінської інформації, яка створена і підготовлена для менеджерів пред'являються інші вимоги, ніж для інформації, яка призначена для зовнішніх користувачів. В управлінському обліку можливе використання як не кількісної інформації (чутки, результати соціологічних опитувань), так і кількісної, яка в свою чергу ділиться на облікову і необлікову. Принцип документального обґрунтування облікової інформації в управлінському обліку може ігноруватись, у зв'язку із чим використовуються як фактичні, так і прогнозні оцінки.

Інформація, яка формується в управлінському обліку та контролі витрат носить конфіденційний характер і вимагає захисту. Оскільки корисність інформаційної системи управлінського обліку і контролю витрат підвищується в результаті використання передових інформаційних технологій в процесі її функціонування на підприємствах промисловості повинні використовуватися комп'ютерні програми [72, с.224].

Інформація, яка виділяється за тією чи іншою ознакою в управлінні витратами виконує певні обов'язки, які сприяють найбільш повному досягненню цілей, що стоять перед ними. Збої в їх реалізації, які обумовлені недоліками в формуванні даних, що належать до якого-небудь класу інформації неминуче ведуть до появи проблем в управлінні витратами. Для ліквідації можливості виникнення такого роду явищ необхідне створення оптимальних

умов для отримання найбільш якісної інформації за всіма перерахованими вище напрямками її класифікації, що передбачає уважне вивчення обставин формування відповідних даних і визначення порядку їх використання в управлінні.

Економічна інформація показує економічні відносини які мають місце в житті. На рівні промислового підприємства вона характеризує процеси які протікають на ньому: постачання, виробництва продукції і її продаж. Використовуючи цей тип інформації керівники підприємства проводять оцінку економічної ситуації і виконують регулювання його виробничо-господарської діяльності. Саме економічна інформація дає можливість встановити ступінь досягнення цілі створення підприємства і на цій основі визначити доцільність продовження на ньому відповідного виробництва. В управлінні витратами даний тип інформації займає найбільшу питому вагу. Тому її збору, обробці і послідуєчій передачі конкретному споживачу в досліджуваній обліково-економічній системі приділяється особливо пильна увага [54, с.89].

Економічна інформація за ознакою приналежності до функцій управління і контролю витрат може бути представлена більш деталізовано. Тому її слід поділяти на окремі види економічної інформації: нормативну, планову, облікову, контрольно - аналітичну і командно-розпорядчу.

Нормативну інформацію виражають різного роду норми і нормативи. З їх допомогою визначають оптимальний стан окремих сторін діяльності підприємства. Між нормами і нормативами існують деякі відмінності. Нормативи встановлюють параметри оптимального протікання процесів постачання, виготовлення продукції і її продаж. Їх розробляють у формі лімітів споживання матеріалів і електроенергії, нормативів запасу матеріальних цінностей, нормування завдань виробництва виробів і т.д. Норми пов'язані виключно із витратою ресурсів. Вони складаються на кожну технологічну операцію, виріб і деталі та вузли які входять в нього, а також напівфабрикати власного виробництва, які є основою для виготовлення кінцевого продукту. За допомогою норм здійснюється регулювання процесу споживання ресурсів у

відповідності із діючою технологією виробництва, розробляються планові показники за витратами, ведеться облік і контроль витрат.

Планова інформація в натурально-вартісному виразі визначає діяльність підприємства в плановому періоді. З її допомогою встановлюється найбільш оптимальне, на думку менеджерів, співвідношення між об'ємом продаж, витратами і споживанням у відповідній величині факторів виробництва. Після затвердження планових показників цей вид інформації приймає форму управлінських рішень, які обов'язкові для усіх працівників підприємства. Планова інформація, яка визначає споживання ресурсів, базується на даних управлінського обліку і контролю витрат [32, с.22].

Обліково-контрольна інформація виражає реальні події і факти, які мають місце в економіці підприємства і за його межами. Вона виробляє їх контрольноаналітичну інтерпретацію. Її формують не тільки в управлінському обліку, але і інших видів обліку. Переважну частину інформації яка використовується в управлінні отримують за допомогою бухгалтерського управлінського обліку, що характеризується великою повнотою охоплення діяльності підприємства, аналітичністю представлених даних і їх цільовою направленістю на максимізацію отримуваного прибутку.

Поділ інформації в залежності від економічної ролі в управлінні на оперативну, тактичну і стратегічну обумовлений періодичністю її формування. Дана класифікаційна ознака має відношення до всіх видів інформації яка використовується в управлінні витратами. Період часу який охоплює та чи інша інформація виражає уже реалізовані або тільки ще прийняті рішення. По мірі росту тривалості планового періоду складність отримання інформації яка використовується для їх виробництва зростає. Підвищення складності інформації в залежності від періоду її формування визначає склад її користувачів. Чим складніша інформація тим в більшій мірі вона є об'єктом оцінки провідних керівників підприємства [25, с.90].

Стан управління витратами залежить від якості інформації. Це визначається її відповідністю вимогам суб'єкту управління. Вони

характеризуються наступними критеріями: повнота, своєчасність, достовірність інформації і т.д. Найбільш прийнятною у правлінні витратами рахується інформація яка відповідає критеріям її якості. Це дозволяє керівникам підприємства досить ефективно виконувати управління витратами. Проте абсолютно повне рішення цієї проблеми в даний час не є можливим, оскільки значна частина інформації яка використовується в управлінні витратами на вітчизняних підприємствах є недостатньо точною. Інформація яка абсолютно безкорисна для менеджменту або відповідає вказаним критеріям в незначному ступені вважається такою яка не відповідає критеріям її якості. Вона повинна бути перетворена або повністю виключена із складу даних які формуються в системі обліку і контролю витрат [1, с.79].

Таким чином, розглянута класифікація інформації служить основою створення гнучкої і дієвої системи управління витратами господарської діяльності. Для послідуячого вирішення питань її побудови потрібно визначити конкретний механізм функціонування даної системи, встановити правильну адресацію сформованої в ній інформації і порядок її надання користувачам.

Висновки до розділу 1

За результатами проведеного дослідження теоретичних основ управління витратами господарської діяльності підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Визначено, що витрати – це важлива та складна економічна категорія, яка є одним з вирішальних чинників впливу на фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання. Тому інформація про витрати займає центральне місце в системі управління як підприємством в цілому, так і кожним його структурним підрозділом. Важливість витрат також полягає в тому, що вони є базою для формування цінової політики підприємства, характеризують рівень технології та організації виробництва, а також ефективність господарювання,

яка оцінюється через порівняння витрат та результатів діяльності.

2. Встановлено, що представлений підхід до класифікації витрат у цілому охоплює всі сфери діяльності та узагальнює види витрат, притаманні підприємствам промислового комплексу. Запропонована класифікація витрат дасть змогу підвищити ефективність управління ними; посилити контроль їх споживання; виявити резерви підвищення результативності діяльності; вдосконалити організацію та методику аналізу витрат на промисловому підприємстві.

3. Обґрунтовано, що управління витратами можна охарактеризувати як процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями та носіями і постійного контролю рівня витрачання ресурсів, стимулювання економії. На сільськогосподарських підприємствах управління витратами є важливим засобом побудови системи обліку витрат з врахуванням тактичних і стратегічних цілей керівництва. Воно передбачає систематичний моніторинг фактичних витрат та їх поведінки під дією як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, прийняття рішення щодо покращення структури собівартості продукції тощо.

4. Узагальнено, що підприємство повинно використовувати такий механізм формування витрат виробництва, який дасть змогу отримати повну інформацію про витрати на виготовлення продукції. Саме така інформація є гарантом успіху підприємства в конкурентному середовищі. Вчасне реагування на відхилення витрат від нормативних значень дасть змогу попередити зростання витрат виробництва, що прямо пропорційно впливають на собівартість продукції і прибуток підприємства.

5. Доведено, що економічний аналіз відіграє важливу роль в управлінні витратами, оскільки забезпечує оцінку господарських операцій, пов'язаних з формуванням собівартості продукції (робіт, послуг), виявлення недоліків та резервів поліпшення використання наявних ресурсів, ухвалення відповідних управлінських рішень. Ефективним аналіз витрат може бути лише в поєднанні з іншими ключовими елементами менеджменту підприємства, сюди входять

процеси прийняття оптимальних управлінських рішень на основі економічного аналізу та забезпечення їх проведення за результатами проведеного економічного аналізу та забезпечення їх реалізації.

6. Визначено, що система інформаційного забезпечення управління витратами господарської діяльності – це сукупність споживачів і творців інформаційних потоків, які містять необхідну інформацію, що враховує об'єктивні потреби споживачів, а також спеціалізованих інформаційних підрозділів, які забезпечують зв'язок між споживачами інформації, її зберігання, пошук, відбір і надання споживачам. Таким чином, інформаційне забезпечення управління витратами господарської діяльності представляє собою процес задоволення інформаційних запитів, який складається з неперервної підготовки і видачі обліково-контрольної інформації споживачам у відповідності з їх запитами.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

2.1. Організаційно-управлінський аналіз діяльності підприємства

Компанія ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» - один із лідерів українського кондитерського ринку. Фабрику було засновано у 1944 році і сьогодні вона є найстарішим із підприємств кондитерської галузі України. ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» представлене виробничо-торгівельним підприємством, яке є одним з найбільших виробників кондитерської продукції в Житомирській області, а також одним з найбільших підприємств харчової промисловості в Житомирському регіоні та Україні. ТОВ «Житомирська кондитерська фабрика» виготовляє кондитерські вироби з 1975 року [48].

Організаційно-правова характеристика підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», як суб'єкта господарювання представлена у табл. 2.1.

Отже, контрагент ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» зареєстроване 10.05.2012 р. за юридичною адресою: Україна, 10003, Житомирська область, місто Житомир, вулиця Покровська, 67. Керівником організації є Нікітіч Тетяна Геннадіївна. Розмір статутного капіталу складає 10000000,00 грн. На момент останнього оновлення даних 26.07.2023 р. стан організації - не перебуває в процесі припинення.

До 1999 року підприємство було державної форми власності. Після проведення реструктуризації виробничої та фінансово – господарської діяльності, підприємство змінило форму власності і було реорганізовано у товариство з обмеженою відповідальністю та створено ТОВ «Житомирська кондитерська фабрика».

Таблиця 2.1

Організаційно-правова характеристика підприємства ТОВ «Торговий дім
«ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», як суб'єкта господарювання

Ознака	Характеристика
Повне найменування юридичної особи	Товариство з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»
Скорочена назва	ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»
Статус юридичної особи	Не перебуває в процесі припинення
Дата реєстрації	10.05.2012 р.
Розмір статутного капіталу	10 000 000,00 грн.
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
Форма власності	Недержавна власність
Код ЄДРПОУ	38092323
Види діяльності	Основний: 46.36 Оптова торгівля цукром, шоколадом і кондитерськими виробами Інші: 10.72 Виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання 10.82 Виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів 46.12 Діяльність посередників у торгівлі паливом, рудами, металами та промисловими хімічними речовинами
Місцезнаходження юридичної особи	Україна, 10003, Житомирська область, місто Житомир, вулиця Покровська 67

В 2016 році на даному підприємстві знову відбулися зміни, які призвели до того, що 28 вересня 2016 року ТОВ «Житомирська кондитерська фабрика» перестала існувати, а було створено ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», яке очолила на посаді генерального директора Орел Галина Олексіївна. Завданням Орел Г. О. на той момент було виведення підприємства з кризового стану, та пошук резервів і шляхів розвитку підприємства. Саме з вересня 2016 р. почався процес узгодження та серійний випуск кондитерської продукції під торговою маркою «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» - «Продукти зроблені з душею». Керівник даного підприємства дотримується принципу: «Роби для людей, як для себе. Вкладай всю свою душу та використовуй весь свій професіоналізм. Тільки тоді можна з чистою совістю продавати продукти, якщо ти сам впевнений в їх якості» [48].

Політика підприємства залишається незмінною - збільшення асортименту та підвищення якості продукції. На даний час ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» не тільки стабільно працює, але й постійно збільшує обсяги виробництва та асортимент продукції, що виробляється, а назва торгівельної марки «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» давно стало синонімом високої якості та смаку кондитерських виробів.

У цей час основною метою діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» було [48]:

- одержання прибутку на основі об'єднання фінансових і матеріальних засобів акціонерів;
- створення більше сприятливих умов для подальшого розвитку виробництва продуктів харчування, зокрема кондитерських виробів, забезпечення цією продукцією потреб населення областей України та планування виходу на експорт;
- поліпшення матеріально-технічної бази для освоєння випуску нових видів продукції;
- розроблення та застосування екологічно чистих технологій виробництва продуктів харчування;
- підвищення ефективності виробництва на основі використання інтенсивних факторів і ресурсозберігаючих технологій;
- поліпшення матеріального становища працівників трудового колективу товариства, забезпечення економічних і соціальних інтересів акціонерів.

З 2018 року підприємство працювало з прибутком та значно збільшило асортимент продукції, що випускається. На сьогодні на підприємстві виробляється більш як 40 видів кондитерських виробів. Продукція підприємства реалізується в 93 % торгівельних точок міста Житомир. Якщо в минулому керівництво ставило задачу зрости в обсягах, то на сьогодні однією з головних задач є збільшення асортименту продукції, що виготовляється. Зріс попит на оптову торгівлю. На підприємстві повністю вирішене питання з постачальниками сировини та забезпечення виробництва необхідними

матеріалами.

Великі ринки збуту кондитерської продукції розташовані в основному в Житомирі. Постачання продукції відбувається згідно з безпосередніми замовленнями. Також серед ринків збуту, що використовуються маються ринки дрібнооптової торгівлі в Житомирі та інших містах, таких як Київ, Хмельницький, Вінниця. Досить вдалим виявилось постачання в супермаркети та інші магазини. З жовтня 2019 р. вперше було організовано вихід на зовнішні ринки, а саме відвантажена вафельна продукція в Німеччину.

Метою діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» є отримання прибутку за рахунок наукової, виробничої та підприємницької діяльності.

Згідно Статуту ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», предметом діяльності підприємства є [48]:

- виробництво кондитерських виробів;
- оптова та роздрібна торгівля продукцією підприємства;
- надання транспортних, будівельних, ремонтних послуг;
- надання посередницьких, маркетингових, лізингових, інформаційних послуг;
- відкриття та й функціонування власних, фірмових, оптовороздрібних магазинів;
- ведення комерційної та зовнішньоекономічної діяльності в порядку, встановленому законодавством України.

ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» має самостійний баланс, поточний та валютний рахунки в установах банків, печатку зі своєю назвою, фірмову марку та торговий знак.

Місія діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» - збагачувати життя, приносити радість і задоволення споживачам, зберігати в продукції традиції високої якості, вишуканий смак і підтримувати багатство асортименту.

ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» виготовляє: 22 види вафель: фасовані, вагові (5-ти слойні та 12-ти слойні); 5 видів зефіру; 9 видів мармеладу; 2 види ірису; арахіс у шоколаді та арахісові ковбаски; карамель; більше 100 видів тортів, які виготовляються на замовлення. Кожного року асортимент продукції змінюється і збільшується у розмірі, що дозволяє підприємству посідати перші позиції у рейтингу, у реалізації і виготовленої продукції [48].

У табл. 2.2. наведено відомості річного випуску продукції підприємством ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» на прикладі цукерок, вафель та печива.

Таблиця 2.2

Перелік деякої продукції, що випускається підприємством ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» та її фактичний обсяг за 2022 рік

№ з/п	Вид продукції	Річний випуск продукції, тон
1	Цукерки (глазуровані, неглазурованні, цукерки відформовані у шоколадну масу та зі спиртовими ягодами, цукерки типу ірис та нуга, цукерки типу «Стріла», м'яких цукерок типу ірис та нуга, цукерок з праліновим корпусом типу праліне	15880,0
2	Вафлі	6280,0
3	Печиво	5785,0
4	Зефір	1065,0
5	Мармелад	1165,0

Структура підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» за виробничим характером складається з підрозділів, зайнятих безпосередньо у виробництві (основне, допоміжне), торгівлі, та утримання об'єктів соціальної сфери.

Оптова торгівля: 4 оптових торгових склади в області: м. Бердичів, м. Коростень, м. Житомир (2 склади). Роздрібна торгівля: 15 фірмових магазинів. Соціальна сфера: медпункт; їдальня.

Структура управління та організаційно-виробнича структура ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» представлені в додатках А та Б.

Організаційна структура ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

ґрунтується на функціональному підході до структуризації. У функціональні відділи (такі як маркетинговий та інші) входять працівники та організаційні одиниці.

Така організаційна структура має як переваги так і недоліки. Кожен виконавець отримує розпорядження від функціонального керівника. У такій організаційній структурі відбувається забезпечення компетентного керівництва по основних функціях, але недоліком є те, що можлива певна суперечливість, неузгодженість яких-небудь рішень та на цій основі зниження оперативності.

Структура управління ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» (Додаток Б) є лінійно-функціональною. Така структура дає змогу організувати управління за лінійною схемою (наприклад директор, начальник цеху, майстер), а функціональні відділи допомагають вирішувати управлінські завдання, при цьому лінійні керівники не підпорядковані функціональним і навпаки.

Таким чином, лінійно-функціональна система забезпечує ефективне поєднання лінійного управління з консультативним обслуговуванням з боку функціональних служб без порушення прав і обов'язків лінійних керівників.

Вищим органом ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» є загальні збори учасників. До їх компетенції належать: внесення змін, доповнень до Статуту; створення, реорганізація, ліквідація дочірніх підприємств, філій, представництв, затвердження їх статутів і положень, обрання Спостережної ради, Ревізійної комісії; затвердження річних результатів діяльності; визначення та прийняття рішення про покриття збитків тощо.

Правління ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» уповноважене вирішувати такі питання:

- придбання Товариством цінних паперів, що випускаються ним;
- отримання довгострокових кредитів;
- розробка та затвердження загальних зборів учасників, Спостережної ради;
- затвердження внутрішніх нормативних актів;
- відрядження за кордон;

- подання на затвердження загальним зборам акціонерів річного звіту та балансу тощо.

Очолює підприємство ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» генеральний директор, який здійснює управління підприємством на вищому рівні, визначає стратегічні цілі підприємства, організовує роботу і несе повну відповідальність за його діяльність, як правило, безпосередньо керує фінансовим директором, головним бухгалтером, інспектором з відділу кадрів, юрисконсультантом, комерційним директором, технічним директором, директором з виробництва.

Загальна територія ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» знаходиться в центрі міста і складає понад 9 тис. м./кв. На території розміщено 3 виробничих корпуси - 2 трьохповерхових, 1 двохповерховий; 12 будівель допоміжних структурних підрозділів; чотирьохповерхова будівля адмінкорпусу; 4 складських приміщення; 2 прохідних; 26 фірмових магазинів; 8 дрібнооптових складів [48].

Характеристика основних постачальників ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Основні постачальники сировини
ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Сировина	Постачальник
Патока	ТД «Крахмалопродукт», м.Київ
Цукор	ТзОВ «Квадр», ТзОВ «Призма-13» Лтд
Борошно	ПП «Маїст, ПП «Молдіком», ЗАТ «Агро світ», м.Черняхів
Молоко згущене	ВАТ «Овруцький МКК»
Тара	АТ «Укрпластик», м.Київ
Етикетки	ТзОВ «Велпак», м.Київ; ТзОВ «Нагрус», м.Харків
Кондитерські жири	«Trilini International Ltd», США

ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» ввели розрахунки на придбання сировини за нормативами, склали договори з постачальниками на основні види сировини та матеріали, на їх закупку, як за попередньою оплатою, так із відстрочкою платежів.

Розглянемо деяких з споживачів на прикладі ТОВ «Торговий дім

«ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ». Підприємство працює на замовлення споживачів. Споживачами являються торгівельно-комерційні фірми України (30 %), США (45%), Ізраїль (до 5%), фірмові магазини (24 %), Середня Азія (2 %). Продукцію ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» споживають як у місті Житомирі, так і в Києві, Бердичеві, Хмельницьку, Запоріжжі, Вінниці, Коростені й інших містах України. ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» знайшли споживачів своїх кондитерських виробів і на ринках США, Польщі, Італії, Бельгії, Середньої Азії та інших країн [48].

Таким чином, ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» прагне досягти лідерства і заробити цю довіру шляхом задоволення очікувань споживачів, чий щоденний вибір сприяє ефективності, а також ефективності зацікавлених сторін, спільнот, в яких підприємство працює, і суспільства в цілому. ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» вважає, що створення довгострокової стійкої цінності для учасників можливе лише у випадку, якщо поведінка, стратегії та діяльність також створюють цінності для тих спільнот, де працює компанія, для ділових партнерів і, звичайно, для споживачів.

2.2. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства

У ринкових умовах виключно велика роль діагностики фінансово-економічного стану підприємства. Це пов'язано з тим, що підприємства набувають самостійність та несуть повну відповідальність за результати своєї виробничо-господарчої діяльності перед власниками, робітниками, банком та кредиторами. Також ринкові умови вимагають від підприємств збільшення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції та послуг на основі втілення досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання та управління підприємством, активізації підприємства та інше. Отже роль діагностики фінансово-економічного стану підприємства достатньо велика [13, с.56].

Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статичній за певний період, так і в динаміці - за ряд періодів, дасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення [5, с.33].

Динаміка формування основних економічних показників господарської діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» представлена у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Основні економічні показники господарської діяльності

ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Показники	Роки			2022 р. до 2020 р.	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	+, –	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	560510	572136	838443	277933,0	49,59
Валовий прибуток, тис. грн.	125583	131859	178554	52971,0	42,18
Чистий прибуток, тис. грн.	6609	7013	7050	441,0	6,67
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	1377	1364	1310	-67,0	-4,87
Середньорічна вартість:					
– необоротних активів;	8910,0	14256,0	19413,0	10503,0	117,88
– оборотних активів	292528,0	443409,0	605679,0	313151,0	107,05
Фондовіддача, тис.грн.	62,91	40,13	43,19	-19,72	-31,34
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, оборотів	1,92	1,29	1,38	-0,53	-27,75
Продуктивність праці, тис. грн.	407,05	419,45	640,03	232,98	57,24
Рентабельність господарської діяльності, %	1,18	1,23	0,84	-0,34	x

Аналіз показав, що у 2022 р. значно зросли обсяги господарської діяльності підприємства. Так, чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 277933 тис.грн., або на 49,59 %, що становило 838443 тис.грн. Підприємство відрізнялося значною валовою прибутковістю господарської діяльності в обсязі 178554 тис.грн., що на 52971 тис.грн., або на 42,18 % більше, ніж у 2020 р. Однак, порівнюючи з валовим фінансовим результатом, обсяги чистого

прибутку є достатньо малими, оскільки його значення у 2022 р. становило 7050 тис.грн. Як негативне зрушення, слід відзначити скорочення показника фондівіддачі на 19,72 тис.грн., або на 31,34 %, що становило 43,19 тис.грн. Продуктивність праці є вагомим показником, який відображає ефективність використання трудового потенціалу підприємства. Отже, значення цього індикатора у 2022 р. зросло на 232,98 тис.грн., або на 57,24 %, що становило 640,03 тис.грн. Підприємство є низькорентабельним та зафіксовано скорочення рівня рентабельності господарської діяльності на 0,34 пункти, що у 2022 р. становило лише 0,84 %.

Результати проведення горизонтального аналізу майна та джерел його утворення ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» представлено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка майна та джерел його утворення ТОВ «Торговий дім
«ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ», тис.грн.

Показники	Роки			2022 р. до 2020 р.	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	+, –	%
1	2	3	4	5	6
Активи					
Незавершені капітальні інвестиції	11660	1150	532	-11128	-95,44
Основні засоби	2597	11309	22243	19646	756,49
Інші фінансові інвестиції	0	1796	1796	1796	100,00
Усього необоротні активи	14257	14255	24571	10314	72,34
Запаси	157478	153205	193532	36054	22,89
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	150028	226696	365112	215084	143,36
Дебіторська заборгованість за розрахунками	9881	9448	5613	-4268	-43,19
Інша поточна дебіторська заборгованість	35879	69635	81944	46065	128,39
Гроші та їх еквіваленти	710	1871	426	-284	-40,00
Витрати майбутніх періодів	6	18	18	12	200,00
Інші оборотні активи	26740	45223	58617	31877	119,21
Усього оборотних активів	380722	506096	705262	324540	85,24
Разом	394979	520351	729833	334854	84,78
Зобов'язання					
Зареєстрований капітал	100	10000	10000	9900	9900,00
Додатковий капітал	1153	0	0	-1153	-100,00
Резервний капітал	1413	1413	1413	0	0,00
Нерозподілений прибуток	25870	32522	39181	13311	51,45

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6
Усього власний капітал	28536	43935	50594	22058	77,30
Короткострокові кредити банків	58856	60196	37660	-21196	-36,01
Поточна заборгованість за зобов'язаннями	126364	125537	232642	106278	84,10
Поточна кредиторська заборгованість	119282	228566	304413	185131	155,20
Поточні забезпечення	451	782	921	470	104,21
Інші поточні зобов'язання	61490	61335	103603	42113	68,49
Усього поточні зобов'язання і забезпечення	366443	476416	679239	312796	85,36
Разом	394979	520351	729833	334854	84,78

Аналіз показав, що загальна вартість майна ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» збільшилась на 334854 тис.грн., або на 84,87 %. В динаміці за обсягами відбулося найбільше зростання вартості запасів – на 36054 тис.грн., або на 22,89 %; іншої поточної дебіторської заборгованості – на 46065 тис.грн., або на 128,39 %; інших оборотних активів – на 31877 тис.грн., або на 119,21 %; основних засобів – на 19646 тис.грн., або у 7,56 разів. Водночас, відбулося скорочення незавершених капітальних інвестицій на 11128 тис.грн., або на 95,44 %.

Основу пасивів (джерел утворення майна) ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» становить кредиторська заборгованість. У 2022 р. обсяги поточної заборгованості за зобов'язаннями становили 232642 тис.грн., що на 106278 тис.грн., або на 84,10 % більше, ніж у 2020 р. Поточна кредиторська заборгованість зросла на 185131 тис.грн., або на 155,20 %, що становило 304413 тис.грн. Основу власного капіталу підприємства становить нерозподілений прибуток, який в динаміці мав тенденцію до зростання, а саме на 13311 тис.грн., або на 51,45 %, що склало 39181 тис.грн.

Аналіз структури майна та джерел його утворення за даними фінансової звітності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» представлено у табл. 2.6.

Аналіз показав, що в структурі майна найбільшу питому частку, а саме 50,03 % займала дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги. Це є небезпечним фактором, оскільки засвідчує про проблеми

платіжної дисципліни з контрагентами. Запаси займали 26,52 % частки у 2022 р., що на 13,35 пунктів структури менше, ніж у 2020 р.

Таблиця 2.6

Структура майна та джерел його утворення
ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», %

Показники	Роки			2022 р. до 2020 р.
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	
Активи				
Незавершені капітальні інвестиції	2,95	0,22	0,07	-2,88
Основні засоби	0,66	2,17	3,05	2,39
Інші фінансові інвестиції	0,00	0,35	0,25	0,25
Усього необоротні активи	3,61	2,74	3,37	-0,24
Запаси	39,87	29,44	26,52	-13,35
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	37,98	43,57	50,03	12,04
Дебіторська заборгованість за розрахунками	2,50	1,82	0,77	-1,73
Інша поточна дебіторська заборгованість	9,08	13,38	11,23	2,14
Гроші та їх еквіваленти	0,18	0,36	0,06	-0,12
Інші оборотні активи	6,77	8,69	8,03	1,26
Усього оборотних активів	96,39	97,26	96,63	0,24
Разом	100,00	100,00	100,00	x
Зобов'язання				
Зареєстрований капітал	0,03	1,92	1,37	1,34
Резервний капітал	0,36	0,27	0,19	-0,16
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	6,55	6,25	5,37	-1,18
Усього власний капітал	7,22	8,44	6,93	-0,29
Короткострокові кредити банків	14,90	11,57	5,16	-9,74
Поточна заборгованість за зобов'язаннями	31,99	24,13	31,88	-0,12
Поточна кредиторська заборгованість	30,20	43,93	41,71	11,51
Поточні забезпечення	0,11	0,15	0,13	0,01
Інші поточні зобов'язання	15,57	11,79	14,20	-1,37
Усього поточні зобов'язання і забезпечення	92,78	91,56	93,07	0,29
Разом	100,00	100,00	100,00	x

В структурі пасивів найбільшу питому частку, а саме 41,71 % займала поточна кредиторська заборгованість підприємства. Поточна заборгованість за зобов'язаннями становить 31,88 % структури, причому спостерігалось скорочення її питомої частки на 0,12 пунктів.

В процесі аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства важливого значення набуває проведення аналізу фінансових результатів ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ».

Аналіз формування доходів господарської діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» представлено у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Динаміка доходів господарської діяльності
ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Показники	Роки			2022 р. до 2020 р.	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	+, –	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	560510	572136	838443	277933	49,59
Інші операційні доходи, тис.грн.	27718	8392	23616	-4102	-14,80
Інші фінансові доходи, тис.грн.	100	0	0	-100	-100,00
Інші доходи, тис.грн.	17	281	405	388	у 22,82 р.б.
Разом	588345	580809	862464	274119	46,59

Аналіз показав, що загальна сума доходів господарської діяльності підприємства у 2022 р. становила 862464 тис.грн., що на 274119 тис.грн., або на 46,59 % більше, ніж у 2020 р. В структурі доходів найбільшу частку займає чистий дохід від реалізації продукції (838443 тис.грн. в 2022 р.), а також інші операційні доходи (23616 тис.грн. в 2022 р.). ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» також акумулює інші доходи, питома частка яких є незначною.

Аналіз динаміки формування фінансових результатів підприємства за даними фінансової звітності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» відображено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Динаміка фінансових результатів
ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Показники	Роки			2022 р. до 2020 р.	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	+, –	%
Валовий прибуток, тис.грн.	125583	131859	178554	52971	42,18
Операційний прибуток, тис.грн.	16878	16345	17937	1059	6,27
Прибуток до оподаткування, тис.грн.	8804	8825	9040	236	2,68
Чистий прибуток, тис.грн.	6609	7013	7050	441	6,67

Аналіз показав, що підприємство ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» відрізняється значною валовою прибутковістю господарської діяльності. Валовий прибуток у 2022 р. склав 178554 тис.грн., що на 52971 тис.грн., або на 42,18 % більше, ніж у 2020 р. Також вагомим був фінансовий результат до оподаткування, а саме в сумі 17937 тис.грн., що на 1059 тис.грн., або на 6,27 % більше, ніж у 2020 р. Після відшкодування податкових платежів підприємство сформувало чистий фінансовий результат в сумі 7050 тис.грн.

Ліквідність підприємства - це його здатність швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань. Ліквідність підприємства характеризується співвідношенням величини його високоліквідних активів (грошові кошти, ринкові цінні папери, дебіторська заборгованість) і короткострокової заборгованості. Аналізуючи ліквідність, доцільно оцінити не тільки поточні суми ліквідних активів, а й майбутні зміни ліквідності [4, с.154].

Аналіз показників ліквідності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» будемо вести виходячи з даних табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Динаміка показників ліквідності

ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ»

Показник	Роки			2022 р. до 2020 р.
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	
Загальний коефіцієнт покриття (платоспроможності)	1,04	1,06	1,04	0,00
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,61	0,74	0,75	0,14
Коефіцієнт незалежної (забезпеченої) ліквідності	0,19	0,15	0,16	-0,03
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,01	0,01	0,00
Чистий оборотний капітал	14279	29680	26023	11744
Частка оборотних активів в загальній сумі активів	0,96	0,97	0,97	0,00
Частка виробничих запасів в оборотних активах	0,23	0,17	0,12	-0,11

Аналіз показав, що підприємство ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» володіє значним запасом ліквідності. Загальний коефіцієнт покриття є важливим показником платоспроможності. У 2022 р. значення цього показника зафіксовано на рівні 1,04, що більше нормативного значення (більше, ніж 1,0). Значення коефіцієнту швидкої ліквідності, при нормативному значенні

більше 0,5, у 2022 р. складало 0,75, що вище за рівень 2020 р. на 0,14 пункти. Доводиться констатувати, що підприємство у 2020-2022 роках не було забезпечене найбільш ліквідними засобами – грошовими коштами, оскільки показник абсолютної ліквідності мав значення нижче за критичне (більше 0,2). Чистий оборотний капітал підприємства був достатньо високим на рівні 26023 тис.грн., що на 11744 тис.грн. більше, ніж у 2020 р. ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» відзначається незначною часткою виробничих запасів в оборотних активах, лише 12 %.

Аналіз стійкості фінансового стану на ту або іншу дату дозволяє відповісти на питання: наскільки правильно підприємство управляло фінансовими ресурсами протягом періоду, що передує цій даті. Важливо, щоб стан фінансових ресурсів відповідав вимогам ринку і потребам розвитку підприємства, оскільки недостатня фінансова стійкість може привести до неплатоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів для розвитку виробництва, а надлишкова – перешкоджати розвитку, ускладнюючи витрати підприємства надлишковими запасами і резервами [4, с.155].

Стійкість фінансового стану підприємства залежить від оптимальної структури джерел капіталу (від співвідношення власних і позикових коштів), від структури активів підприємства і насамперед від співвідношення основних і оборотних коштів, а також від рівноваги активів і пасивів підприємства за функціональною ознакою [1, с. 107].

Аналіз показників фінансової стійкості за даними фінансової звітності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» представлено у табл. 2.10.

За результатами проведеного аналізу встановлено, що у 2022 р. підприємство характеризувалось нестійким станом фінансової стійкості. Зокрема, коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), при нормативному значення не менше 0,5, у 2022 р. становив лише 0,08 пунктів. Негативним є значення індикатора коефіцієнта фінансової залежності. При нормативному значенні не більше 2,0 в 2022 р. значення цього показника сягало 14,43, що на 0,58 пункти більше, ніж у 2020 р.

Таблиця 2.10

Динаміка показників фінансової стійкості за даними фінансової звітності

ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Показник	Роки			2022 р. до 2020 р.
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, концентрації власного капіталу)	0,07	0,08	0,08	0,01
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,93	0,92	0,92	-0,01
Коефіцієнт фінансової залежності	13,84	11,84	14,43	0,58
Коефіцієнт фінансової стійкості (забезпечення загальної заборгованості власним капіталом)	0,08	0,09	0,09	0,01
Коефіцієнт фінансового левериджу (фінансового ризику)	12,84	10,84	13,43	0,58
Коефіцієнт забезпечення запасів власним капіталом	0,09	0,19	0,13	0,04
Коефіцієнт маневреності оборотних активів	0,04	0,06	0,04	0,00
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,50	0,68	0,51	0,01
Коефіцієнт маневреності позикового капіталу	0,04	0,06	0,04	0,00
Коефіцієнт поточних зобов'язань	1,00	1,00	1,00	0,00

Коефіцієнт фінансової стабільності в 2020 р. мав значення 0,08, а в 2022 р. – 0,09, при нормативному значенні більше за 1. Це означає, що підприємство володіє критичним запасом фінансової міцності. Коефіцієнт забезпечення запасів власним капіталом, при нормативному значенні більше 0,2 у 2022 р. становив лише 0,13, що на 0,04 пункти більше, ніж у 2020 р. Коефіцієнт маневреності власного капіталу свідчить про ступінь мобільності (гнучкості) використання власних коштів підприємства. В 2022 р. значення цього індикатора було на рівні критичного (0,5), що свідчить про недостатність гнучкості в використанні власних коштів.

У загальному розумінні аналіз ділової активності – це комплексна характеристика діяльності підприємства, яка включає оцінку ступеня напруженості та виконання планових показників за усіма видами діяльності; сукупність зусиль, спрямованих на зростання прибутковості підприємства та його інвестиційної привабливості [19, с.67].

Найбільш загальну систему відносних показників кількісної оцінки ділової активності складають коефіцієнти оборотності активів, матеріальних запасів,

оборотних активів, дебіторської та кредиторської заборгованості, власного капіталу, основних засобів – мають збільшуватись і бути вище нуля; період оборотності активів, оборотних активів, дебіторської та кредиторської заборгованості, матеріальних запасів, тривалість операційного циклу – мають зменшуватись та бути менше нуля [19, с.68].

Аналіз показників ділової активності за даними фінансової звітності підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» представлено у табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Динаміка показників ділової активності
ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Показники	Роки			2022 р. до 2020 р.	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	+, –	%
Додана вартість, тис. грн.	18591	18389	19078	487,00	2,62
Коефіцієнт оборотності активів	1,86	1,25	1,34	-0,52	-27,87
Тривалість обороту активів, дні	196,29	291,97	272,12	75,83	38,63
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,92	1,29	1,38	-0,53	-27,75
Тривалість обороту оборотних активів, дні	190,49	282,88	263,67	73,18	38,42
Коефіцієнт оборотності запасів	4,71	3,68	4,84	0,13	2,67
Тривалість обороту запасів, дні	77,49	99,10	75,47	-2,01	-2,60
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,56	2,28	2,21	-1,35	-37,87
Термін погашення дебіторської заборгованості, дні	102,57	159,99	165,09	62,52	60,95
Тривалість операційного циклу, дні	180,54	259,91	241,06	60,52	33,52
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	22,70	15,79	17,74	-4,96	-21,85
Тривалість обороту власного капіталу, дні	16,08	23,12	20,58	4,50	27,95
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3,07	1,90	1,88	-1,20	-38,91
Термін погашення кредиторської заборгованості, дні	118,73	191,70	194,34	75,62	63,69
Тривалість фінансового циклу, дні	61,81	68,21	46,72	-15,10	-24,42
Фондоозброєність праці, грн.	0,37	0,87	2,00	1,63	434,07
Матеріаломісткість господарської діяльності	0,63	0,66	0,64	0,01	1,18
Трудомісткість господарської діяльності	0,02	0,02	0,02	0,00	0,00
Фондомісткість господарської діяльності	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00

Аналіз показав, що у 2022 р. ділова активність підприємства уповільнилась. Додана вартість підприємства зросла на 487 тис.грн., або на 2,62 %, що склало 19078 тис.грн. Водночас, важливими індикаторами оцінювання ділової активності є тривалість оборотності різних статей активів та зобов'язань. Так, у 2022 р. відбулось уповільнення оборотності активів в цілому на 75,83 дня, або на 38,63 %; оборотних активів – на 73,18 дня, або на 38,42 %; дебіторської заборгованості – на 62,52 дня, або на 60,95 %. Також, відбулося уповільнення оборотності власного капіталу – на 4,50 дня, або на 27,95 %; кредиторської заборгованості – на 75,62 дня, або на 63,69 %. Тривалість операційного циклу підприємства у 2022 р. становила 241,06 дня, що на 33,524 % більше, ніж у 2020 р. Така негативна тенденція свідчить про уповільнення кругообігу фінансових ресурсів підприємства.

Таким чином, можна зробити висновок, що у 2022 р. значно зросли обсяги господарської діяльності підприємства. Так, чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 277933 тис.грн., або на 49,59 %, що становило 838443 тис.грн. Загальна вартість майна ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» збільшилась на 334854 тис.грн., або на 84,87 %. Основу пасивів (джерел утворення майна) ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» становить кредиторська заборгованість. Аналіз показав, що підприємство ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» відрізняється значною валовою прибутковістю господарської діяльності. Валовий прибуток у 2022 р. складав 178554 тис.грн., що на 52971 тис.грн., або на 42,18 % більше, ніж у 2020 р. Однак, порівнюючи з валовим фінансовим результатом, обсяги чистого прибутку є достатньо малими, оскільки його значення у 2022 р. становило 7050 тис.грн. Підприємство ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» володіє значним запасом ліквідності. Однак, встановлено, що у 2022 р. підприємство характеризувалось нестійким станом фінансової стійкості. Аналіз показав, що у 2022 р. ділова активність підприємства уповільнилась, про засвідчили динамічні зрушення оборотності активів та зобов'язань підприємства.

2.3. Оцінка системи управління витратами господарської діяльності підприємства

В процесі господарювання в ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» виникають витрати, пов'язані з вартістю спожитих виробничих запасів (сировини, матеріалів), заробітної плати працівників, виконуваних соціальних заходів, зносу довгострокових основних та нематеріальних активів. Сукупні витрати живої та уречевленої праці, витраченої на виробництво продукції, становить собівартість господарської діяльності підприємства. У цьому найбільш абстрактному розумінні витрати виробництва однаково характерні для всіх суспільно-економічних формацій [8, с.77].

Національні економічні норми визначають витрати підприємства як зменшення економічних вигод у формі вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу в результаті його вилучення або розподілу власниками). Витрати підприємства на рівні розбивки виробничої структури виступають у формі собівартості продукції (будівельних робіт, послуг) [23, с.73].

Витрати ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» є одним із ефективних показників господарської діяльності. Прибуток компанії, якщо такий є, визначається, з одного боку, доходом, який вона отримує за певний період часу, а з іншого боку, витратами, необхідними для отримання цього доходу. На цій основі аналіз витрат бізнесу стає необхідним для характеристики їх прибутковості.

Дослідження основних фінансово-економічних показників підприємства необхідно продовжити аналізом динамічних змін обсягу операційних витрат ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ», які є важливими фінансовими результатами підприємства.

Операційні витрати ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» згруповані за такими економічними елементами [45, с.93]: матеріальні витрати;

витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші операційні витрати.

Розглянемо динаміку формування операційних витрат ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» за звітом про фінансові результати (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Динаміка операційних витрат

ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», тис.грн.

Показники	Роки			2022 р. до 2020 р.	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	+, –	%
Матеріальні витрати	388454	409302	571217	182763	47,05
Витрати на оплату праці	8165	7973	8387	222	2,72
Відрахування на соціальні заходи	1622	1591	1651	29	1,79
Амортизація основних фондів	922	2995	4064	3142	340,78
Інші операційні витрати	216222	196895	309068	92846	42,94
Разом	615385	618756	894387	279002	45,34

Аналіз показав, що загальні операційні витрати підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» в 2020 р. становили 615385 тис.грн; в 2021 р. – 618756 тис.грн; в 2022 р. – 894387 тис.грн. У 2022 р. зафіксовано найбільше зростання матеріальних витрат на 182763 тис.грн, або на 47,05 %, а також, інших операційних витрат – на 92846 тис.грн., або на 45,34 %. Витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи становили значно меншу суму в обсягах операційних витрат підприємства.

Структурні зрушення у формуванні операційних витрат ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» представлено у табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Структурні зрушення у формуванні операційних витрат

ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», %

Показники	Роки			2022 р. до 2020 р.
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	
Матеріальні витрати	63,12	66,15	63,87	0,74
Витрати на оплату праці	1,33	1,29	0,94	-0,39
Відрахування на соціальні заходи	0,26	0,26	0,18	-0,08
Амортизація основних фондів	0,15	0,48	0,45	0,30
Інші операційні витрати	35,14	31,82	34,56	-0,58
Разом	100,00	100,00	100,00	x

Аналіз показав, що в структурі операційних витрат найбільшу питому вагу, а саме 63,87 % у 2022 р. займали матеріальні витрати, що на 0,74 пункти структури більше, ніж у 2020 р. Також, вагому частку посідали інші операційні витрати на рівні 34,56 %. Інші статті операційних витрат мали значно меншу частку в структурних зрушеннях.

Також, в процесі дослідження системи управління витратами підприємства доцільно проаналізувати витрати господарської діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Динаміка витрат господарської діяльності
ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Показники	Роки			2022 р. до 2020 р.	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	+, –	%
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	434927	440277	659889	224962	51,72
Адміністративні витрати, тис.грн.	15997	15653	15290	-707	-4,42
Витрати на збут, тис.грн.	90497	91320	133949	43452	48,01
Інші операційні витрати, тис.грн.	29929	16933	34994	5065	16,92
Фінансові витрати, тис.грн.	8157	7714	9269	1112	13,63
Інші витрати, тис.грн.	34	87	33	-1	-2,94
Витрати з податку на прибуток, тис.грн.	2195	1812	1990	-205	-9,34
Разом	581736	573796	855414	273678	47,05

За результатами проведеного аналізу визначено, що загальні витрати господарської діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» у 2022 р. становили 855414 тис.грн., що на 273678 тис.грн., або на 47,05 % більше, ніж у 2020 р. Основою витрат складає собівартість реалізованої продукції, яка збільшилась на 224962 тис.грн., або на 51,72 %. Підприємство значні кошти спрямовує на стимулювання збуту, оскільки у 2022 р. зафіксовано значну вартість витрат на збут в обсязі 133949 тис.грн. Інші операційні витрати ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» у 2022 році становили 34994 тис.грн., що на 5065 тис.грн., або на 16,92 % більше, ніж у 2020 р.

Підприємство є значним платником податку на прибуток.

Кожне виробниче підприємство в процесі своєї діяльності створює матеріальні, грошові і трудові витрати на просте і розширене відтворення основних фондів і оборотних коштів, виробництво і реалізацію продукції, соціальний розвиток трудового колективу та інших витрат, найбільшу питому вагу мають витрати на виробництво [65, с.12].

Отже, з економічної точки зору собівартість є частиною вартості продукції. У процесі розподілу та обміну собівартість, як правило, повністю відшкодовується та повертається компанії, а додатковий продукт, створений у компанії, лише частково. Різниця між собівартістю підприємства і собівартістю продукції у виробничій зоні має велике практичне значення. Нераціональне і неефективне використання виробничих ресурсів і праці збільшує собівартість, але не визнається суспільством і не включається в суспільну вартість, тому всі витрати спрямовуються на конкретний результат. Лише це виправдовує їх корисність [53, с.165].

Собівартість відображає рівень витрат на виробництво продукції та комплексно характеризує ступінь використання всіх ресурсів ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», а отже рівень оснащення технікою, технологією та організацією праці та виробництва. Чим краще працює підприємство (інтенсивніше використовує виробничі ресурси, впроваджує у виробництво нову техніку і технології, а також організацію праці), тим нижча собівартість продукції. Зі зниженням собівартості підвищується цінова конкурентоспроможність продукції, змінюється позиція підприємства на товарному ринку, підвищується його рентабельність. Тому собівартість є одним із важливих показників ефективності виробництва.

Отже, на нашу думку, «собівартість продукції» є самостійною економічною категорією, що відображає складну систему економічних взаємозв'язків між підприємствами в процесі виробництва та обігу продукції ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ».

Водночас собівартість, як показник господарської діяльності, відображає в

грошовому вираженні витрати підприємства на виготовлення та реалізацію певного виду продукції, що дає підстави оцінювати ефективність використання виробничого потенціалу підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ».

Для кращого розуміння структури, економічних елементів та статей обліку витрат, що входять до собівартості кінцевої продукції підприємства, необхідно розглянути калькуляцію собівартості виготовлення продукції ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Динаміка витрат виробничої собівартості продукції ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» за статтями калькуляції, тис.грн.

Показники	Роки			2022 р. до 2020 р.	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	+, –	%
Сировина та матеріали	199857	213501	316106	116250	58,17
Паливо й енергія на технологічні цілі	35691	44947	63220	27529	77,13
Основна заробітна плата	53533	67421	114948	61415	114,72
Додаткова заробітна плата	10707	14982	28738	18031	168,40
Відрахування на соціальні заходи	3572	3745	5748	2176	60,92
Витрати на утримання та експлуатацію устаткування	7135	5619	10345	3210	44,98
Загальновиробничі витрати	39254	22475	31610	-7644	-19,47
Інші виробничі витрати	7134	1872	4026	-3108	-43,57
Разом виробнича собівартість	356882	374560	574741	217859	61,05

Результати аналізу свідчать, що виробнича собівартість продукції підприємства має тенденцію до зростання внаслідок збільшення обсягів господарської діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» у 2020-2022 роках. Так, в 2022 р. її величина зросла на 217859 тис.грн. або на 61,05 % порівняно з 2020 р., що становило 574741 тис.грн. Водночас, спостерігалось скорочення обсягів загальновиробничих та інших виробничих витрат.

Структурні зрушення у формуванні виробничої собівартості ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» за статтями калькуляції представлено в табл. 2.16.

Таблиця 2.16

Структурні зрушення у формуванні виробничої собівартості за статтями
калькуляції ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», %

Показники	Роки			2022 р. до 2020 р.
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	
Сировина та матеріали	56,0	57,0	55,0	-1,0
Паливо й енергія на технологічні цілі	10,0	12,0	11,0	1,0
Основна заробітна плата	15,0	18,0	20,0	5,0
Додаткова заробітна плата	3,0	4,0	5,0	2,0
Відрахування на соціальні заходи	1,0	1,0	1,0	0,0
Витрати на утримання та експлуатацію устаткування	2,0	1,5	1,8	-0,2
Загальновиробничі витрати	11,0	6,0	5,5	-5,5
Інші виробничі витрати	2,0	0,5	0,7	-1,3
Разом виробнича собівартість	100,0	100,0	100,0	0,0

В структурі виробничої собівартості продукції підприємства найбільшу питому вагу посідають матеріальні витрати, що говорить про те, що виробнича діяльність є матеріаломісткою. Зокрема, в 2020 р. частка сировини та матеріалів в структурі виробничих витрат склала 56 %, а в 2022 р. – 55 %. Слід відзначити, що витрати підприємства на основну і додаткову заробітну плату є не дуже великими, і посідають в 2020 р. 18 %, а в 2022 р. – 25 %. Загальновиробничі витрати підприємства займають 5,5 % в структурі витрат виробничої собівартості у 2022 р.

Далі необхідно провести загальний аналіз формування собівартості готової продукції та повної собівартості реалізованої продукції підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» (табл. 2.17).

Результати аналізу свідчать, що собівартість готової продукції підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» у 2022 р. зросла на 223329 тис.грн., або на 54,34 % в порівнянні з 2020 р. Також, збільшилась повна собівартість реалізованої продукції підприємства на 266780 тис.грн., або на 53,20 %.

У системі управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» вирізняють аспекти: функціональний, організаційний та мотиваційний.

Таблиця 2.17

Аналіз формування собівартості готової продукції та повної собівартості реалізованої продукції підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», тис.грн.

Показники	Роки			2022 р. до 2020 р.	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	+, –	%
1. Виробнича собівартість	356882	374560	574741	217859	61,05
Адміністративні витрати, тис.грн.	15997	15653	15290	-707	-4,42
Інші операційні витрати, тис.грн.	29929	16933	34994	5065	16,92
Фінансові витрати, тис.грн.	8157	7714	9269	1112	13,63
2. Собівартість готової продукції	410965	414860	634294	223329	54,34
Витрати на збут, тис.грн.	90497	91320	133949	43452	48,01
Інші витрати, тис.грн.	34	87	33	-1	-2,94
3. Повна собівартість реалізованої продукції	501496	506267	768276	266780	53,20

Функціональний аспект є первинним. У контурі загального циклу управління витратами його сутність характеризують функціональні підсистеми ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ».

Організаційний аспект системи управління витратами пов'язаний із визначенням місць формування витрат і центрів відповідальності за їх дотримання та розробленням ієрархічної системи лінійних і функціональних зв'язків працівників, які виконують комплекс робіт функціонального аспекту системи управління витратами.

Мотиваційний аспект системи управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» полягає у спонуканні працівників до дотримання ними встановлених планом витрат і пошуку шляхів до їх зниження.

Створення ефективної системи управління витратами підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» відбувається в процесі вирішення таких організаційних аспектів:

- формування облікової політики для цілей управління витратами;
- розробка стандарту управління витратами;
- розробка Положення про центр (відділ) управління витратами;

- створення центру (відділу) управління витратами;
- формування переліку посад центру (відділу) управління витратами;
- розробка посадових інструкцій та анкет керівника й фахівців центру (відділу) управління витратами;
- формування карти показників для цілей аналізу витрат та оцінки ефективності системи управління витратами підприємства;
- розробка форм управлінської звітності.

Управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» забезпечується на системній основі: управління бізнесом – це гармонійне поєднання управління як прибутковою частиною бізнесу, так і його витратами. Ефективність бізнесу забезпечується ступенем задоволення споживача, ефективністю використовуваних технологій, оптимальною структурою залучених ресурсів, ефективністю бізнес-процесів, системи управління та організаційної структури підприємства [65, с.15].

Завдання забезпечення управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» – збір необхідної інформації, її обробка та підготовка різних сценаріїв управління витратами. Необхідність обліку такого аспекту очевидна. Для того, щоб коректно сформулювати необхідні функціональні якості продукту необхідно мати інформацію про структуру та обсяги ринку. Для того, щоб забезпечити необхідну ефективність закупівель – необхідно мати інформацію про ймовірних постачальників і т.п.

В основі управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» покладено поділ його структурних підрозділів за місцями виникнення витрат (центрами витрат) та центрами відповідальності за ці витрати. Визначення витрат за місцями формування й центрами відповідальності необхідне для того, щоб створити умови, при яких виробничі підрозділи й функціональні служби підприємства несли би відповідальність за результати своєї діяльності, й насамперед за виконання завдань по зниженню собівартості за статтями витрат не тільки у своїх функціональних службах, але й у первинних виробничих підрозділах [76, с.90].

На підприємстві ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» використовується адміністративна (по витратах) система організації внутрішньоекономічних відносин. Вважаємо, що адміністративна модель внутрішньофірмового управління витратами є досить ефективною. Адміністративна модель управління, основана на виробничому плані передбачає, що єдиним узагальнюючим показником визначення ефективності функціонування структурних підрозділів ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» є їх витрати (рис. 2.1).

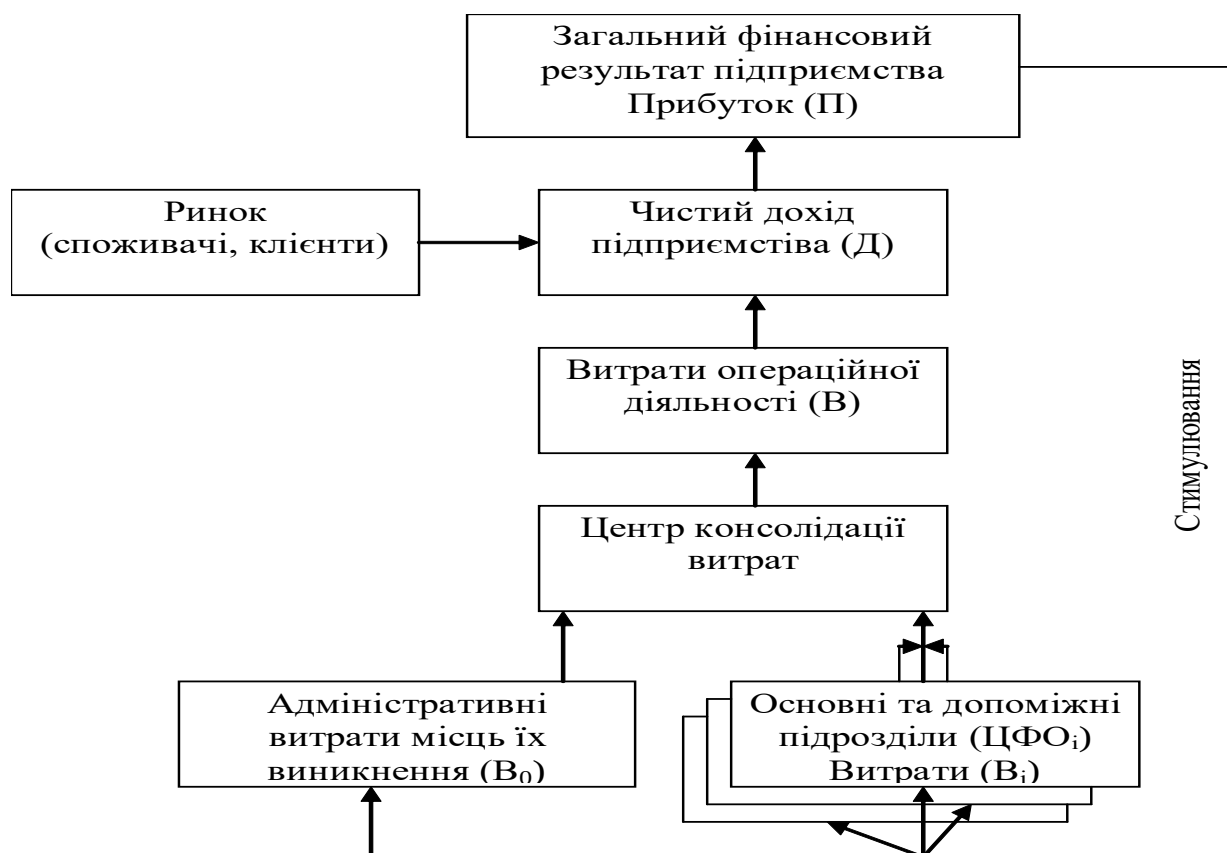

Рис. 2.1. Загальна схема адміністративної моделі внутрішньоекономічного управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Результативність виробничо-господарської діяльності підприємства оцінюється шляхом визначення загальних фінансових показників діяльності, а прибутковість окремих структурних підрозділів відходить на другий план.

Загальний фінансовий результат формується наступним чином [80, с.358]:

$$\Pi = Д - \sum V_i - V_0 \quad (2.1)$$

де Π – загальний результат (прибуток) підприємства;

D – дохід підприємства, що не розноситься по центрах фінансового обліку і місцям виникнення витрат;

V_i – витрати центрів фінансового обліку;

V_0 – адміністративні витрати в місцях їх виникнення.

За такої схеми результат ЦФО визначається величиною витрат на виробництво продукції (робіт, послуг), тобто [80, с.359]:

$$\Pi_i = V_i \quad (2.2)$$

Формування фінансового результату структурних підрозділів – центрів фінансового обліку зображено на рис. 2.2.

Запропонована вище схема дозволяє зрозуміти, що основним оціночним показником діяльності структурного підрозділу (ЦФО) ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» є величина фактичних витрат на виробництво продукції і їх порівняння з нормативними. Склад витрат, що плануються підрозділу, залежить від специфіки його діяльності і місця в структурі підприємства. План витрат розробляється на основі виробничої програми підрозділу і норм витрат ресурсів та оформлюється у вигляді кошторису витрат ЦФО. Потім на основі порівняння нормативних (планових) і фактичних витрат визначаються основні “слабкі місця” та фактори економії ресурсів.

Одним з головних завдань внутрішнього економічного механізму є створення стимулів (матеріальних і моральних) для працівників до економії та зниження виробничих витрат. У випадку адміністративної схеми внутрішньофірмового управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» таке стимулювання здійснюється на основі встановлення різних форм і систем оплати праці, які встановлюють розмір заробітної плати залежно від досягнутих результатів (зниження витрат, економії ресурсів тощо) Виплати працівникам здійснюються за рахунок частини загального прибутку підприємства.

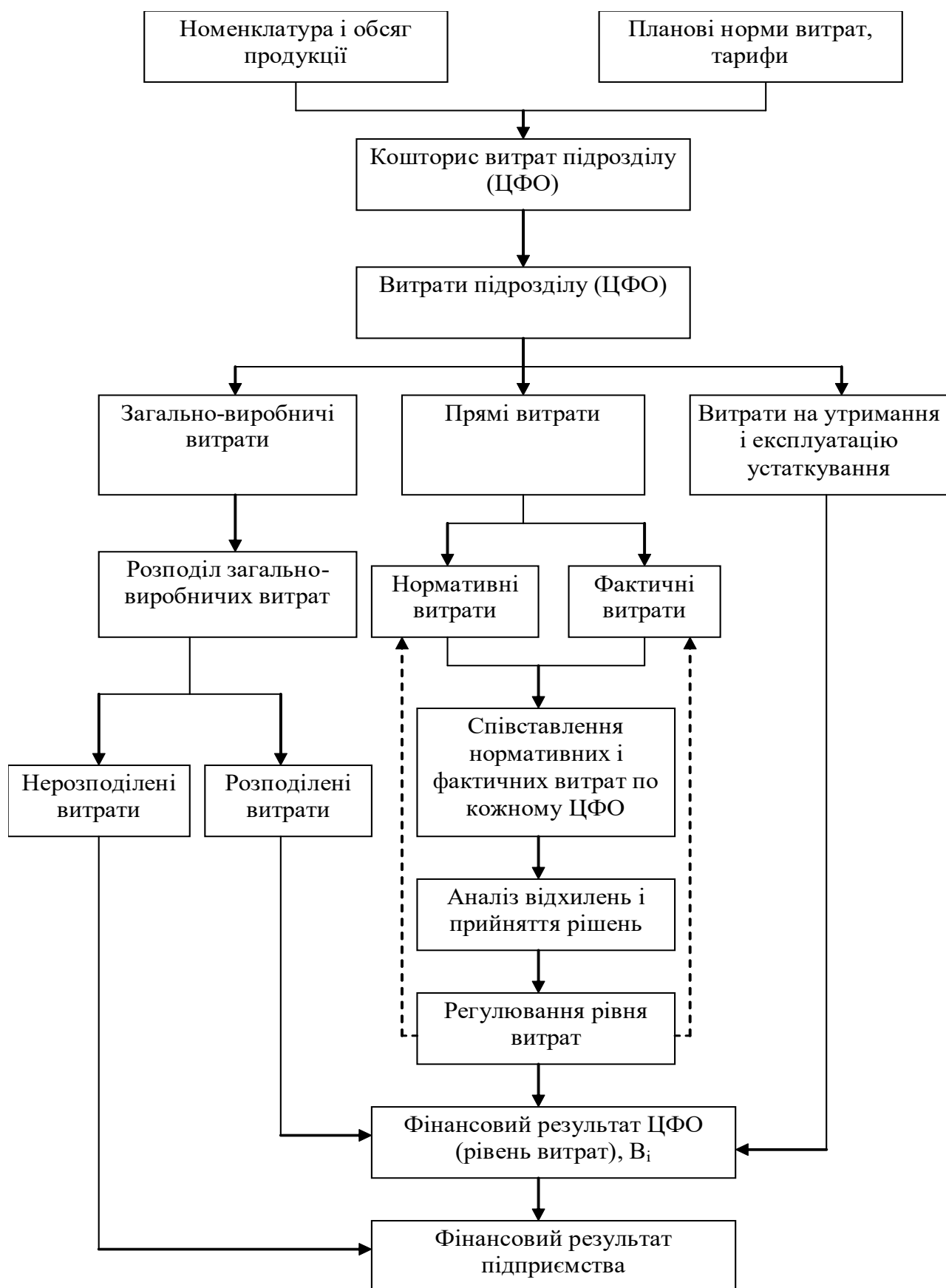

Рис. 2.2. Модель формування витрат структурних підрозділів
ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Як видно з рис. 2.2., у випадку, коли підрозділи є центрами витрат, виплати з прибутку працівникам підрозділів здійснюються централізовано на основі певної системи оцінки результатів роботи чи просто у відсотках до заробітної плати. У цьому разі суму виплат доцільно встановлювати у відсотках від одержаної надпланової економії витрат. З цього разі можливі виплати з загального прибутку за надпланову економію перебуватимуть у межах [2, с.41]:

$$0 < B_e < k * E \quad (2.3)$$

де, B_e – можливі виплати (премія) за зниження витрат;

E – надпланове зниження витрат (економія);

k – коефіцієнт (відсоток) виплат за надпланове зниження витрат.

Перевагами адміністративної системи внутрішньоекономічних відносин у сфері управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» слід вважати [81, с.170]:

1. Всебічний контроль за встановленням обґрунтованих норм витрат та нормативів.
2. Облік нормативних та фактичних витрат стає на перше місце, що дозволяє виявити “слабкі місця” та причини відхилень від норм витрат.
3. Встановлення прямої залежності між економією виробничих витрат і винагородою працівників за цю економію, що виконує стимулюючу функцію у зниженні виробничих витрат.
4. Розподіл прямих та накладних витрат за об’єктами калькулювання дозволяє досить точно визначити повну собівартість виготовленої продукції (робіт, послуг).
5. Дозволяє проводити точний аналіз витрат на виробництво та реалізацію продукції (робіт, послуг), виявляти зміни матеріало-, фондо- і трудомісткості продукції та розраховувати велику кількість показників та коефіцієнтів, характеризуючих ефективність системи витрат підприємства.

Кінцевий результат роботи підприємства оцінюється рівнем ефективності його господарської діяльності: загальним обсягом одержаного прибутку та в розрахунку на одиницю здійснених витрат. Прибуток та відносний показник

прибутку – рентабельність є основними показниками ефективності роботи підприємства, які характеризують інтенсивність господарювання та формування витрат. Життєдіяльність підприємства багато в чому залежить саме від того, якою мірою забезпечена фінансова віддача ресурсів та наскільки досягається рівень прибутковості в процесі формування витрат. Співвідносити витрати і доходи є головне завдання учасника господарської діяльності.

Дослідження цих показників разом дає змогу комплексно оцінити ефективність управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» (табл. 2.18).

Таблиця 2.18

Динаміка показників рентабельності та ефективності управління
витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Показник	Роки			2022 р. до 2020 р.
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	
Валова рентабельність виробничих витрат, %	28,87	29,95	27,06	-1,82
Коефіцієнт окупності чистого доходу	4,46	4,34	4,70	0,23
Рентабельність операційної діяльності, %	2,95	2,90	2,12	-0,83
Рентабельність господарської діяльності, %	1,54	1,56	1,07	-0,47
Рентабельність підприємства, %	1,16	1,24	0,84	-0,32
Чиста рентабельність виручки від реалізації продукції, %	1,18	1,23	0,84	-0,34
Коефіцієнт покриття виробничих витрат	0,78	0,77	0,79	0,01
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	1,29	1,30	1,27	-0,02
Коефіцієнт покриття витрат операційної діяльності	0,97	0,97	0,98	0,01
Коефіцієнт окупності витрат операційної діяльності	1,03	1,03	0,03	-1,00
Коефіцієнт покриття адміністративних витрат	0,03	0,03	0,02	-0,01
Коефіцієнт покриття витрат на збут	0,16	0,16	0,16	0,00
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	35,04	36,55	54,84	19,80
Коефіцієнт окупності витрат на збут	6,19	6,27	6,26	0,07
Співвідношення адміністративних витрат і собівартості реалізованої продукції	0,04	0,04	0,02	-0,01
Співвідношення витрат на збут і собівартості реалізованої продукції	0,21	0,21	0,20	-0,01
Частка адміністративних витрат в структурі операційних витрат	0,03	0,03	0,02	-0,01
Частка витрат на збут в структурі операційних витрат	0,15	0,15	0,15	0,00
Загальна економічна рентабельність, %	5,63	3,61	2,93	-2,70
Рентабельність реалізації продукції, %	3,53	4,55	3,62	0,10

За результатами проведеного дослідження встановлено, що ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» у 2022 році здійснювало свою фінансово-господарську діяльність ефективно. Показники рентабельності основної діяльності, операційної, господарської діяльності мають позитивне значення, що свідчить про значну ефективність господарської діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ».

Важливими показниками, які співвідносять витрати і доходи підприємства, є коефіцієнти окупності і покриття витрат. Коефіцієнт покриття показує скільки витрат здійснює підприємство, щоб отримати одну гривню від продажу. Відношення чистого доходу до витрат характеризується коефіцієнтом окупності витрат підприємства. Коефіцієнт окупності виробничих витрат в 2022 р. зменшився на 0,02 пункти порівняно з 2020 р. та мав значення 1,27 пункти. Коефіцієнт окупності витрат операційної діяльності у 2022 р. значно скоротився на 1,00 пункт та мав значення усього 0,03 пункти.

Зробивши аналіз за даними фінансової звітності основних показників рентабельності господарської діяльності можна дійти висновків, про загальну ефективність як рентабельності виробничої діяльності, так і рентабельності використання власних активів ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ».

Висновки до розділу 2

За результатами проведеної аналітичної оцінки системи управління витратами господарської діяльності підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Визначено, що компанія ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» - один із лідерів українського кондитерського ринку. Метою діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» є отримання прибутку за рахунок наукової, виробничої та підприємницької діяльності. Місія діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» - збагачувати

життя, приносити радість і задоволення споживачам, зберігати в продукції традиції високої якості, вишуканий смак і підтримувати багатство асортименту.

2. Аналіз показав, що у 2022 р. значно зросли обсяги господарської діяльності підприємства. Так, чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 277933 тис.грн., або на 49,59 %, що становило 838443 тис.грн. Підприємство відрізнялося значною валовою прибутковістю господарської діяльності в обсязі 178554 тис.грн., що на 52971 тис.грн., або на 42,18 % більше, ніж у 2020 р. Однак, порівнюючи з валовим фінансовим результатом, обсяги чистого прибутку є достатньо малими, оскільки його значення у 2022 р. становило 7050 тис.грн. Підприємство є низькорентабельним та зафіксовано скорочення рівня рентабельності господарської діяльності на 0,34 пункти, що у 2022 р. становило лише 0,84 %.

3. Обґрунтовано, що витрати ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» є одним із ефективних показників господарської діяльності. Прибуток компанії, якщо такий є, визначається, з одного боку, доходом, який вона отримує за певний період часу, а з іншого боку, витратами, необхідними для отримання цього доходу. На цій основі аналіз витрат бізнесу стає необхідним для характеристики їх прибутковості.

4. Визначено, що загальні витрати господарської діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» у 2022 р. становили 855414 тис.грн., що на 273678 тис.грн., або на 47,05 % більше, ніж у 2020 р. Основою витрат складає собівартість реалізованої продукції, яка збільшилась на 224962 тис.грн., або на 51,72 %. Підприємство значні кошти спрямовує на стимулювання збуту, оскільки у 2022 р. зафіксовано значну вартість витрат на збут в обсязі 133949 тис.грн. Інші операційні витрати ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» у 2022 році становили 34994 тис.грн., що на 5065 тис.грн., або на 16,92 % більше, ніж у 2020 р. Підприємство є значним платником податку на прибуток.

5. Узагальнено, що завдання забезпечення управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» – збір необхідної інформації, її

обробка та підготовка різних сценаріїв управління витратами. Необхідність обліку такого аспекту очевидна. Для того, щоб коректно сформулювати необхідні функціональні якості продукту необхідно мати інформацію про структуру та обсяги ринку. Для того, щоб забезпечити необхідну ефективність закупівель – необхідно мати інформацію про ймовірних постачальників і т.п.

6. Встановлено, що в основі управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» покладено поділ його структурних підрозділів за місцями виникнення витрат (центрами витрат) та центрами відповідальності за ці витрати. Визначення витрат за місцями формування й центрами відповідальності необхідне для того, щоб створити умови, при яких виробничі підрозділи й функціональні служби підприємства несли би відповідальність за результати своєї діяльності, й насамперед за виконання завдань по зниженню собівартості за статтями витрат не тільки у своїх функціональних службах, але й у первинних виробничих підрозділах.

7. Зробивши аналіз за даними фінансової звітності основних показників рентабельності господарської діяльності можна дійти висновків, про загальну ефективність як рентабельності виробничої діяльності, так і рентабельності використання власних активів ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ».

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

3.1. Напрями удосконалення процесу управління витратами господарської діяльності підприємства

З метою реального підвищення ефективності процесу управління витратами у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» потрібно на засадах системного підходу створити таку систему управління, яка б дозволила відображати результати роботи підприємства за минулий період, забезпечувати контроль та аналіз поточної діяльності структурних підрозділів, виявити взаємозв'язок між рівнем витрат, обсягами реалізованої продукції та прибутком, оперативно планувати майбутню діяльність. Тобто, за своєю сутністю система управління витратами повинна бути націлена на перспективу.

Зазначимо, що запропонована система управління витратами повинна забезпечити вище керівництво ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» такою інформацією, що дозволить:

- 1) приймати управлінські рішення з урахуванням їхніх економічних наслідків;
- 2) контролювати витрати у зіставленні з нормами;
- 3) формувати перспективну економічну стратегію товариства;
- 4) оцінювати формування собівартості продукції та розміру прибутку протягом операційного періоду;
- 5) оцінювати окремі витрати у розрізі структурних підрозділів підприємства;
- 6) приймати рішення стосовно доцільності здійснення окремих операцій, ефективності використання ресурсів.

Зауважимо, що ключові завдання ефективного управління витратами потрібно вирішувати у комплексі. Тільки такий підхід дасть бажані результати, сприятиме стрімкому зростанню економічної ефективності роботи підприємства. Також необхідно правильно визначити завдання, що стоять перед системою управління витратами та відповідають цілям ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», а саме:

- 1) обґрунтування управлінських рішень щодо реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- 2) коригування планових показників відповідно до змін ринкової кон'юнктури та впливу зовнішніх чинників;
- 3) визначення витрат за основними функціями управління;
- 4) підготовка інформаційної бази, що дасть змогу оцінювати витрати під час вибору та прийняття управлінських рішень;
- 5) пошук резервів зниження витрат на всіх етапах процесу реалізації продукції та в усіх структурних підрозділах підприємства;
- 6) вибір норм витрат;
- 7) чітке калькулювання витрат за економічними елементами, стадіями та структурами процесу реалізації продукції;
- 8) планомірне удосконалення організації та технології операційного процесу;
- 9) матеріальне стимулювання персоналу з метою зниження витрат;
- 10) вибір системи управління витратами, що відповідає умовам роботи підприємства.

Під час удосконалення процесу управління витратами підприємства його вищому керівництву необхідно прийняти рішення щодо формування бажаної моделі управління витратами у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ». На думку автора, ця модель повинна включати такі етапи:

- розробку системи норм і нормативів за окремими позиціями статей витрат;
- запровадження системи планування план-фактного контролю, розрахунку

і факторного аналізу відхилень фактичних даних від планових;

- встановлення відповідальності керівників центру витрат за виконання планових завдань щодо регульованих видів витрат;

- затвердження порядку збору і передачі даних; налагодження даних у режимі реального часу по мірі формування первинних документів за окремими витратами;

- розроблення і запровадження системи заохочення за досягнення реальної економії витрат.

Практична реалізація моделі управління витратами у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» повинна забезпечити виконання кожного етапу загального процесу управління ними в межах керуючої підсистеми (директор, комерційний директор, головний бухгалтер, начальники відділів, служб і секторів). Розподіл відповідальності за формування даної моделі на етапі її розробки має покладатися безпосередньо на директора товариства, а на етапі її впровадження – на окремих функціональних менеджерів (комерційного директора, головного бухгалтера та керівників структурних підрозділів) [14].

Важливим напрямом удосконалення процесу управління витратами у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» є перегляд змісту основних функцій управління витратами, реалізація яких на сьогодні є неефективною. Потребує значних змін реалізація функцій: планування витрат за окремими центрами відповідальності; обліку витрат за даними нових форм фінансової звітності; мотивації та стимулювання персоналу до зниження загального розміру витрат; контролю за витратами на рівні структурних підрозділів товариства; нормування витрат з метою визначення собівартості продукції; оцінки та аналізу витрат за місцями їх виникнення та статтями калькуляції; прийняття управлінських рішень за кожним етапом управлінського циклу.

Послідовність і зв'язок основних етапів прийняття управлінських рішень, що відображають складові процесу управління витратами у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», запропоновано на рис. 3.1.

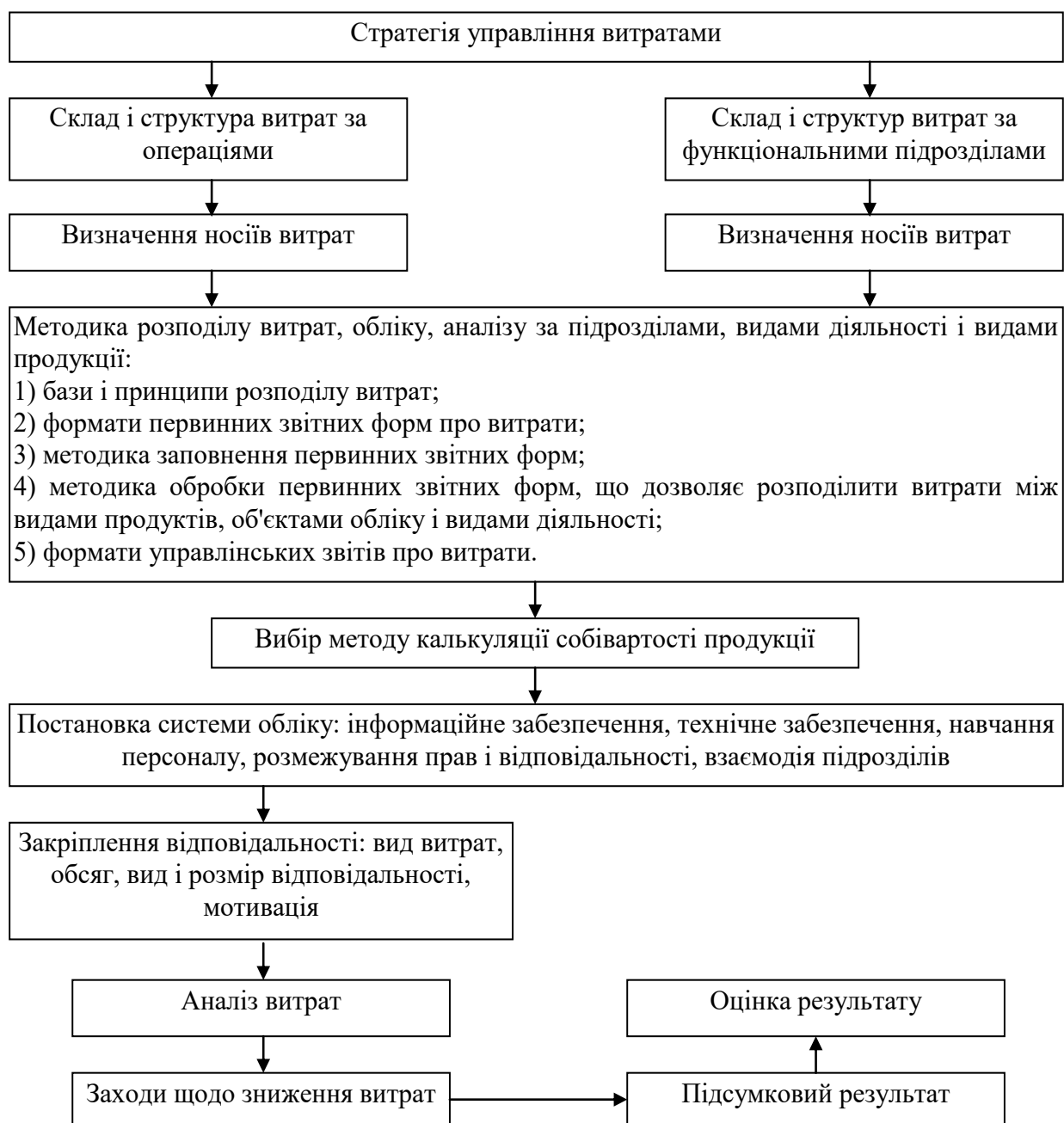

Рис. 3.1. Рекомендовані складові процесу управління витратами у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» на основних етапах прийняття управлінських рішень (розроблено автором)

Слід відзначити, що практичне впровадження запропонованих складових дозволить вищому керівництву ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» вирішити три головні проблеми:

1) побудувати такий процес управління витратами, який дозволить ефективно функціонувати підприємству в умовах невизначеності ринкових

відносин;

2) здійснити розподіл витрат в умовах обмежених наявних ресурсів з метою їх ефективного використання;

3) приймати ефективні управлінські рішення, що сприятимуть швидкій адаптації існуючої системи управління витратами до змін зовнішнього середовища.

Також необхідно провести аналіз сучасних технологій управління витратами у діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», розглянути методологічні підходи до формування ефективної системи контролю витрат, основи управління витратами залежно від стратегічного ринкового позиціонування підприємства, напрями впровадження системи управління ціловою собівартістю на підприємстві і механізм її реалізації.

Складність процесу управління витратами полягає в тому, що вище керівництво ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» має досить віддалене практичне уявлення про реальні господарські витрати. Причина криється у відсутності ефективної інформаційної системи управлінського обліку. Сучасну систему управлінського обліку витрат на підприємстві у найбільш широкому змісті можна представити як сукупність п'яти функціональних підсистем, що приведені на рис. 3.2.

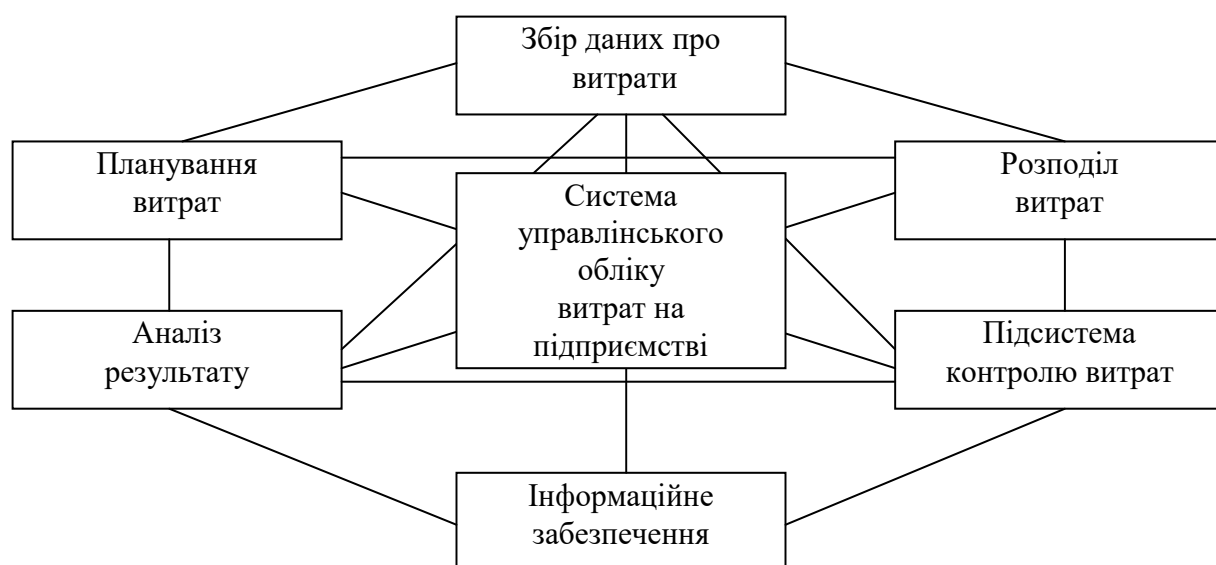

Рис. 3.2. Рекомендована система управлінського обліку витрат у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» та її функціональні підсистеми

Особливе місце в системі управлінського обліку витрат повинна займати підсистема контролю витрат. Проте, на нашу думку, на сьогодні призначення і утримування даної підсистеми у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» потребує істотних змін.

По-перше, в умовах сучасних бізнес-відносин і використання управлінських технологій істотно розширилося наповнення самого терміну контроль витрат. Це вже не тільки порівняння поточного результату з планом (нормою) і прийняття відповідних управлінських рішень, а процес, що охоплює безліч господарських завдань у минулому, сьогоденні та майбутньому, що необхідно враховувати керівництву товариства.

По-друге, якщо спочатку управлінський контроль витрат у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» вважався функцією топ-менеджменту та керівників середньої ланки, то у період трансформації національної економіки його сфера значно розширилася безпосередньо аж до виконавців.

По-третє, управлінський контроль витрат у традиційному розумінні є занадто зосередженим на даних бухгалтерського обліку, які краще було використовувати для прийняття рішень, що пов'язані із поточною діяльністю ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», тобто для оперативного управління, а не в умовах стратегічного ринкового його позиціювання.

По-четверте, інструментарій традиційного управлінського контролю витрат на підприємстві вже не відповідає вимогам сучасного менеджменту.

У результаті дослідження отримано висновок, що управлінська методологія, спрямована на підтримку працездатності системи управління витратами у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», концептуально повинна базуватися на принципах, які закладені в сучасній концепції управління витратами – контролінгу, що представляє собою спеціальну саморегулюючу систему методів та інструментів, орієнтованих на функціональну підтримку керівництва підприємства і, водночас, включає в себе інформаційне забезпечення, планування, координацію, контроль, регулювання і внутрішній консалтинг, котрі складають єдиний внутрішній господарський

механізм управління витратами.

В умовах протікання негативних глобалізаційних процесів і жорсткої конкуренції для ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», операційна система якої налаштована на виконання індивідуальних замовлень, основу майбутньої системи управління витратами можуть скласти: концепція стратегічного управління витратами, управління за цільовою собівартістю, таргет-костінг та кайзен-костінг, як функції підтримки досягнення заданої величини витрат, що наглядно представлено на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Рекомендована система управління витратами при здійсненні індивідуальних замовлень у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Запропонований варіант системи управління витратами при здійсненні у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» дозволить організовано та цілеспрямовано здійснювати політику комплексного зниження собівартості

продукції (товарів, робіт, послуг), раціонально інвестувати кошти в освоєння нових видів продукції, координувати трудову діяльність великої кількості людей, залучених до процесу реалізації продукції, і спільними зусиллями домагатися досягнення поставлених цілей.

Варто наголосити на тому, що рекомендована система управління за цільовою собівартістю продукції в межах структурних підрозділів ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ», на відміну від традиційних методів ціноутворення, передбачає розрахунок собівартості виробу, виходячи з попередньо встановленої ринкової ціни його реалізації. Ідея управління за цільовою собівартістю є досить простою: реалізувати тільки ті види продукції, розрахункова собівартість яких не перевищує цільову собівартість. При проектуванні продукту виникає необхідність пошуку технологічних і технічних рішень, що дозволять зберегти припустимий рівень споживчої цінності товару, не виходячи за межі допустимого рівня витрат.

Управління господарськими витратами у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» за допомогою систем таргет-костінг і кайзен-костінг дозволить вирішити практично одне й те саме завдання, але на відповідних стадіях життєвого циклу продукту із використанням різних методів і підходів до вирішення цього питання. Обидві концепції призначені для зниження рівня окремих статей витрат і собівартості кінцевого продукту в цілому до деякого прийняттого рівня. Але якщо розділити життєвий цикл продукту на дві частини – стадію планування і розробки, та стадію продажу, то таргет-костінг сприятиме вирішенню даного завдання на першій стадії, а кайзен-костінг – на другій [61, с.60].

Разом обидві системи дадуть ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» досить цінні конкурентні переваги, що полягають у досягненні більш низького порівняно з конкурентами рівня собівартості продукції і можливості мати зручну цінову політику на зовнішньому та внутрішньому ринках.

Розглянута адаптована система управління витратами актуальна для ТОВ

«Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» на сучасному етапі його розвитку. Фактично управління за цільовою собівартістю продукції і система підтримки за цільовою собівартістю можуть знайти своє практичне застосування у діяльності товариства. Удосконалення процесу управління витратами на підприємстві націлене на постійний пошук і виявлення резервів економії ресурсів, нормування їх витрат, планування обліку та аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ».

Було встановлено, що на підприємстві відсутні резерви, запаси ресурсів, що необхідні для його безперервної роботи. На наш погляд, такі резерви було б доцільно впровадити. До основних джерел резервів зниження собівартості продукції у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» можемо віднести наступні: збільшення обсягу реалізованої продукції та зменшення собівартості її реалізації [71, с.90].

Резерви збільшення обсягу реалізованої продукції виявляються у процесі аналізу виробничої програми підприємства. При збільшенні обсягів реалізованої продукції зростають тільки змінні витрати (пряма заробітна плата основних робітників, відрядників, прямі матеріальні витрати тощо). Сума ж умовно-постійних витрат не змінюється, що призводить до зниження собівартості кінцевої продукції.

Керівництву ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ» рекомендується зменшити витрати на реалізацію продукції за рахунок підвищення рівня продуктивності праці, ощадливого використання сировини, матеріалів, палива, електроенергії, скорочення непродуктивних витрат і втрат від браку.

Резерви зниження витрат, що виявлені за кожною статтею витрат за рахунок конкретних організаційно-технічних заходів (впровадження нової більш прогресивної техніки і технології, поліпшення рівня організації праці), будуть сприяти економії заробітної плати, сировини, матеріалів, енергії тощо.

Резерви при збільшенні обсягу реалізованої продукції утворюються за рахунок економії умовно-постійних витрат у результаті зростання обсягу доходу від реалізації продукції. Цей шлях зниження собівартості хоча і є дуже простим, але має певні обмеження щодо одержання позитивного ефекту. До того ж наявні виробничі потужності підприємства і попит на конкретний продукт можуть обмежувати збільшення обсягів реалізованої продукції [14].

Перспективними резервами зниження собівартості продукції вважаються запаси ресурсів (сировини, матеріалів, обладнання, палива і т.д.), що необхідні для безперервної роботи підприємства. Резервами також вважаються можливості підвищення ефективності операційного процесу.

Тобто, економічна сутність резервів підвищення ефективності процесу реалізації продукції в межах структурних підрозділів ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» полягає у найбільш повному та раціональному використанні всезростаючого ресурсного потенціалу підприємства заради одержання більшої кількості високоякісної продукції при найменших витратах живої та уречевленої праці на одиницю продукції [50, с.90].

Таким чином, рекомендовано складові процесу управління витратами у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» на основних етапах прийняття управлінських рішень, запропоновано структуру функціональних підсистем системи управлінського обліку витрат на підприємстві, рекомендовано удосконалений варіант системи управління витратами при здійсненні індивідуальних замовлень на засадах систем таргет-костінг та кайзен-костінг. Поряд з цим, за допомогою впровадження запропонованих рекомендацій щодо створення системи управління витратами, виявлення резервів та запасів ресурсів з метою зниження загального розміру витрат в межах структурних підрозділів ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», вище керівництво зможе удосконалити загальний процес управління витратами в межах основних етапів його реалізації у найближчій перспективі.

3.2. Розвиток системи бюджетування як елементу управління виробничими витратами підприємства

Економічна діяльність ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» враховує забезпечення синхронізації багатофункціональної роботи елементів обліково-аналітичного забезпечення. Концепція управління виробництвом здатна працювати ефективно тільки при відповідному обліково-аналітичному забезпеченні, що містить сукупність заходів, орієнтованих на накопичення основних даних, згрупованих в черговості і систематизовані з використанням способів і методів фінансового розгляду, що формують відповідні вимоги з метою прийняття виробничої діяльності товариства Головним видом роботи ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» є виробництво товарної продукції, обсяг і якість якої повинні забезпечувати конкурентну позицію на ринку та одержати очікуваний прибуток [35, с.32].

Інтеграція обліково-аналітичного забезпечення із застосуванням сучасних інформативних концепцій і технологій вважається одним з найбільш ефективних методів подання своєчасної інформації з метою оброблення, розгляду, контролю та прийняття рішень. Реалізація результативного контролю за витратами на виробництво являє собою складання плану витрат по структурних підрозділах і товариству у цілому, що передбачає бюджетування.

Бюджетування затрат – одна із ключових і важливих функцій концепції управління витратами на виготовлення продукції, що має прямий вплив на підвищення контрольної функції обліково-аналітичного забезпечення порівняно з наявністю, збереженням та застосуванням активів компанії відповідно до оперативності реалізації розрахункових операцій. Бюджетування лімітує затрати ресурсів і ступінь прибутковості згідно з окремими видами продукції, типами виробництв і центрами відповідальності (рис. 3.4).

Бюджети для ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» потрібні для оперативного управління та ефективного розподілу економічних ресурсів. Бюджети дають кількісні орієнтири для бізнесу.

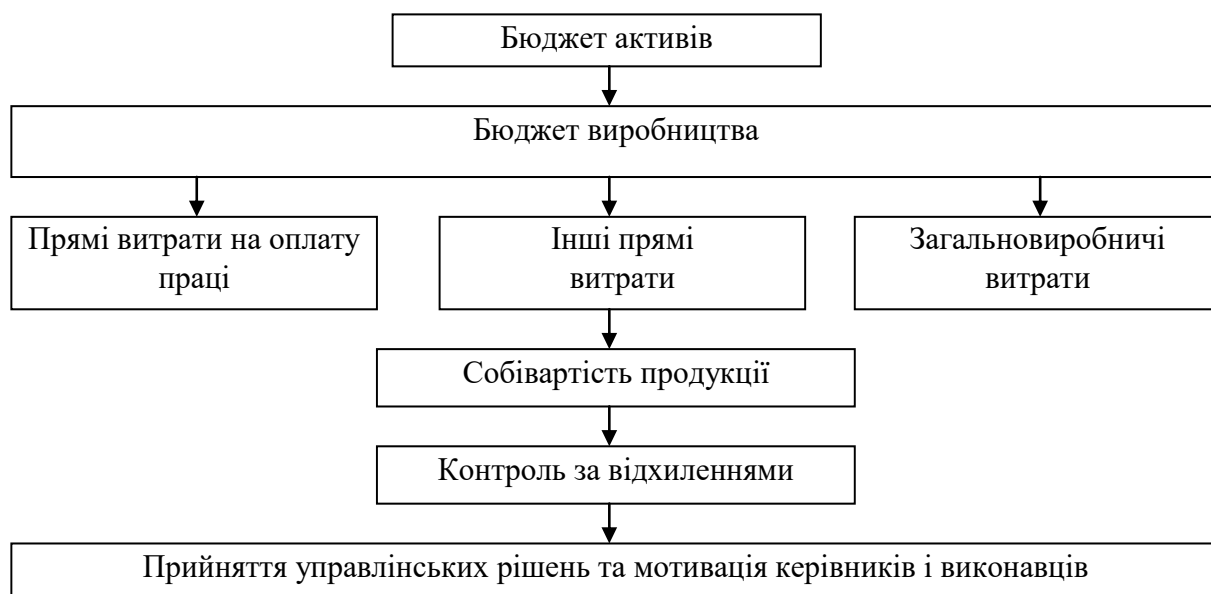

Рис. 3.4. Блок-схема формування бюджету витрат на виробництво продукції
ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Проте роль бюджетів змінюється залежно від періоду часу: на початку звітного періоду бюджет є план, а наприкінці – інструмент вимірювання та зіставлення результатів (план-факт аналіз) для коригування подальшої діяльності.

Таким чином, бюджетування для ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» виконує такі функції [29, с.26]:

- фінансове планування;
- фінансовий облік та аналітика;
- фінансовий контроль та координація;
- мотивація персоналу;
- комунікація (погодження планів підрозділів та закріплення відповідальності виконавців).

Процес впровадження системи бюджетування для підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» можна уявити наступним чином (рис. 3.5).

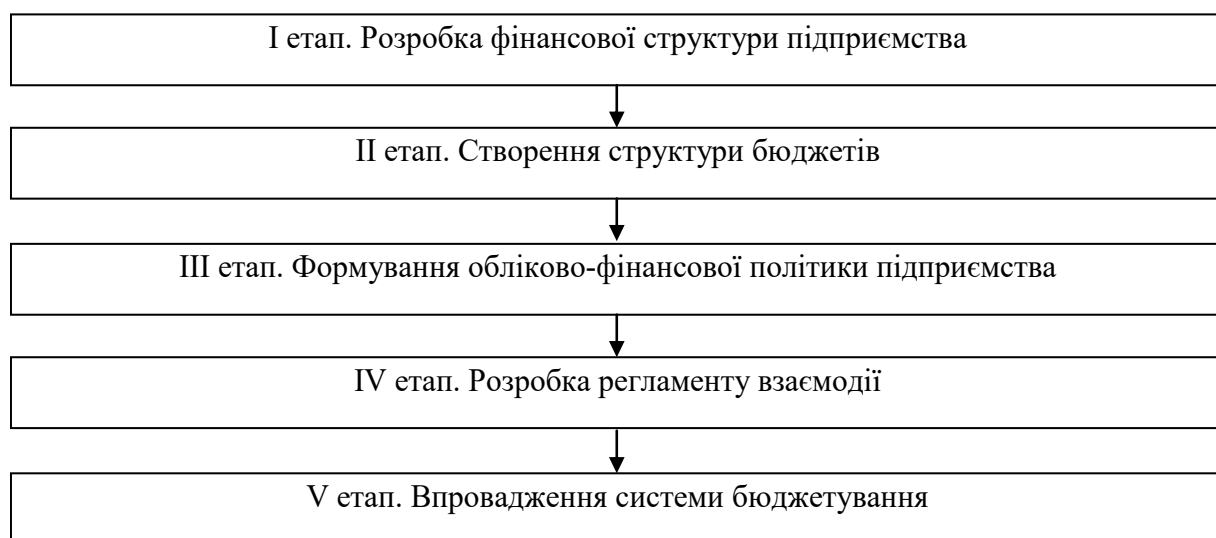

Рис. 3.5. Процес впровадження системи бюджетування в
ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Мета першого етапу – розробити модель структури, яка дозволяє встановити відповідальність за виконання бюджетів та контролювати джерела виникнення доходів та витрат.

На другому етапі визначається загальна схема формування зведеного бюджету підприємства

В результаті проведення третього етапу формуються правила ведення та консолідації бухгалтерського, виробничого та оперативного обліку відповідно до обмеженнями, які прийняті під час складання та контролю (моніторингу) виконання бюджетів.

Четвертий етап спрямовано визначення процедури планування, моніторингу, а також проведення аналізу та з'ясування причин невиконання бюджетів та поточного коригування бюджету.

П'ятий етап включає роботу зі складання операційного та фінансового бюджетів на плановий період, проведення сценарного аналізу, коригування системи бюджетування по результатам аналізу.

Прикладом оптимізації розміру витрат за окремою статтею може бути визначення розміру бюджету витрат підприємства.

Отже, одним з визначальних напрямків удосконалення управління

витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» повинно стати їх оптимізація за місцями виникнення і центрами відповідальності. Це необхідно для того, щоб створити умови, при яких виробничі підрозділи й функціональні служби підприємства несли б відповідальність за результати своєї діяльності, й насамперед, за виконання завдань по зниженню собівартості за статтями витрат не тільки у своїх функціональних службах, але й у первинних виробничих підрозділах. Групування витрат за центрами відповідальності необхідно здійснювати у відповідності з організаційною структурою ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» та підрозділів, яка відображає його рівень управління й структурні особливості (ієрархію в системі виробничих підрозділів, відділів, служб на кожному рівні) [40, с.334].

Враховуючи, що система внутрішньогосподарського контролю повинна переслідувати мету чіткої ув'язки результатів роботи структурних підрозділів з витратами на їх отримання вважаємо, що це завдання в повній мірі може забезпечуватись встановленням бюджетної форми контролю витрат.

Впровадження бюджетування в практику внутрішньогосподарського управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» забезпечить, на нашу думку, ряд переваг:

- планування бюджетів структурних підрозділів дає більш точні передбачувані обсяги і структуру витрат;
- затвердження різних за часом (місячних, квартальних, річних) бюджетів надає структурним підрозділам більшу самостійність в витрачанні фонда оплати праці, що підвищує матеріальну зацікавленість працівників в успішному виконанні планових завдань;
- спрощення системи контролю бюджетних коштів дозволяє скоротити непродуктивні втрати робочого часу економічних служб підприємства;
- вводиться більш суворий режим економії витрат і фінансових ресурсів підрозділів.

При складанні кошторисів надзвичайно важливого значення набуває поділ всіх витрат ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» на постійні і

змінні. Це дозволяє визначити «поведінку витрат» при зміні обсягів виробництва. Так змінні витрати (сировина, основні матеріали, електроенергія на технологічні цілі тощо) змінюються пропорційно зміні обсягів виробництва. Постійні ж витрати, наприклад амортизація обладнання, зі зміною обсягів виробництва залишаються незмінними. Є ще одна група витрат (напівзмінні, напівпостійні), які складаються як зі змінної, так і з постійної частини. Тому важливо такі статті поділити окремо на постійну (УПВ) і змінну (УЗВ) частини і в залежності від зміни обсягу виробництва розрахувати їх [50, с.92].

Дослідження показали, що на ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» все ще застосовується методика, так званого “жорсткого бюджетування”. Вона пов’язана з тим, що кошторис витрат встановлюється на весь плановий період (обсяг виробництва) за елементами або статтями витрат як стала величина.

Використовуючи методику поділу витрат підрозділів на постійні і змінні приведемо приклад фінансового звіту з виконання “жорсткого” кошторису витрат, який використовується у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» по одному із структурних підрозділів. З метою наочності і кращого розуміння відхилення, показані в табл. 3.1 прийемо не (+) і (–), які можуть мати різне значення, а такі як “сприятливі” і “несприятливі”.

Таблиця 3.1

Виконання «жорсткого» кошторису витрат цеху виробництва печива

ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», грн.

Статті витрат	За кошторисом (45000 ум.од.)	Фактично (47500 ум.од.)	Відхилення	
			Сприятливі	Несприятливі
1	2	3	4	5
1.Сировина і матеріали:	1908490	1984375		75885
– основні матеріали;	1240100	1284500		44400
– допоміжні матеріали;	190860	205000		14140
– упаковка;	381700	396400		14700
– МШП	95830	98475		2645
2. Куповані вироби і напівфабрикати	120600	129400		8800
3. Енергетичні витрати:	93800	94610		810
– на технологічні цілі;	38800	39610		810
– на опалення і освітлення	55000	55000		

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5
4. Основна заробітна плата робітників	89460	96730		7270
5. Допоміжна заробітна плата робітників	16380	16900		520
6. Відрахування на соціальні заходи	42300	45780		3480
7. Амортизація обладнання і приміщень	32900	32900		
8. Загальновиробничі витрати, в.т.ч:	117070	121560		4490
– постійні;	87800	87800		
– змінні	29270	33760		4490
Разом	2421000	2522255		101255

Аналізуючи дані табл. 3.1, кошторис витрат за планом встановлено на певний строк та на конкретний обсяг виробництва (45000 ум.од.). Однак, за такої методики бюджетування не враховуються фактичні обсяги виробництва ні в показниках кошторису, ні в фактичних показниках. Однак, на практиці, особливо в сучасних динамічних умовах зовнішнього середовища завжди мають місце непередбачені ситуації, що призводять до зміни обсягів виробництва у порівнянні з кошторисними даними. Тобто, якщо аналізувати відхилення, не враховуючи змін у обсягах виробництва, приведений бюджет, як елемент контролю витрат, буде неефективним.

Відновити втрачений ефект, на нашу думку, можливо шляхом використання гнучких кошторисів в практиці виробничих структурних підрозділів ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ». В кожному конкретному випадку гнучкий кошторис повинен бути складений на декілька варіантів обсягу виробництва. При цьому важливим стає поділ витрат на постійні і змінні.

За таких умов можна скласти гнучкий виробничий бюджет ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», який буде мати наступний вигляд (табл 3.2).

В приведеній таблиці містяться дані по всім статтям витрат, перераховані на декілька обсягів виробництва, тобто складено гнучкий кошторис. За таких умов фактичні дані і дані гнучкого кошторису будуть співставні, а аналіз, здійснений на основі гнучкого бюджету, як інструменту контролю витрат, буде досить ефективним.

Таблиця 3.2

**Приклад «гнучкого» виробничого бюджетування цеху виробництва печива
ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», грн.**

Статті витрат	Обсяг виробництва, ум.од.				
	40000	42500	45000	47500	50000
1. Сировина і матеріали:	1696436	1802463	1908490	2014517	2120544
– основні матеріали;	1102311	1171206	1240100	1308994	1377889
– допоміжні матеріали;	169653	180256	190860	201463	212066
– упаковка;	339289	360494	381700	402906	424111
– МШП	85182	90506	95830	101154	106478
2. Куповані вироби і напівфабрикати	107200	113900	120600	127300	134000
3. Енергетичні витрати:	83378	88589	93800	99011	104222
– на технологічні цілі;	34489	36644	38800	40955	43111
– на опалення і освітлення	55000	55000	55000	55000	55000
4. Основна заробітна плата робітників	79520	84490	89460	94430	99400
5. Допоміжна заробітна плата робітників	14560	15470	16380	17290	18200
6. Відрахування на соціальні заходи	37600	39950	42300	44650	47000
7. Амортизація обладнання і приміщень	32900	32900	32900	32900	32900
8. Загальновиробничі витрати, в.т.ч:	104062	110566	117070	123574	130078
– постійні;	87800	87800	87800	87800	87800
– змінні	26018	27644	29270	30896	32522
Разом	2155656	2288328	2421000	2553672	2686344

Примітка: приймається, що постійні витрати є незмінними в довгостроковому періоді; змінні витрати змінюються прямо пропорційно до зміни обсягів виробництва

Звіт про виконання кошторису витрат ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», розрахованого на фактичний обсяг виробництва приведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Виконання «гнучкого» бюджету витрат цеху виробництва печива
ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», грн.**

Статті витрат	За кошторисом (47500 ум.од.)	Фактично (47500 ум.од.)	Відхилення	
			Сприятливі	Несприятливі
1	2	3	4	5
1. Сировина і матеріали:	2014517	1984375	30142	3537
– основні матеріали;	1308994	1284500	24494	
– допоміжні матеріали;	201463	205000		
– упаковка;	402906	396400	6506	

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4	5
– МШП	101154	98475	2679	
2. Куповані вироби і напівфабрикати	127300	129400		2100
3. Енергетичні витрати:	99011	94610	4401	
– на технологічні цілі;	40955	39610	4401	
– на опалення і освітлення	55000	55000		
4. Основна заробітна плата робітників	94430	96730		2300
5. Допоміжна заробітна плата робітників	17290	16900	390	
6. Відрахування на соціальні заходи	44650	45780		1130
7. Амортизація обладнання і приміщень	32900	32900		
8. Загальновиробничі витрати, в.т.ч:	123574	121560	2014	
– постійні;	87800	87800		
– змінні	30896	33760	2014	
Разом	2553672	2522255	36947	9067

Результати проведених розрахунків показують, що на відміну від жорсткого кошторису, де всі відхилення були несприятливими, звіт про виконання цехом ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» гнучкого кошторису свідчить про те, що відхилення витрат мають більше сприятливий характер.

3.3. Обґрунтування економічної ефективності заходів з оптимізації витрат господарської діяльності на підприємстві

Дослідження засвідчили, що перед тим як пропонувати рішення певної проблеми, необхідно її детально вивчити. Ця частина даного розділу буде присвячена аналізу варіантів вирішення труднощів, наявних на підприємстві, та шляхів реалізації запропонованих заходів.

В результаті проведеного дослідження ми виділили основні проблеми підприємства, що знижують ефективність його функціонування. У цій частині роботи ми приділимо увагу більше аналітичним, аніж теоретичним рекомендаціям. Для більшої зручності відобразимо наявні проблеми щодо оптимізації витрат та рекомендовані шляхи їх вирішення ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Проблеми в системі управління витратами ТОВ «Торговий дім
«ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» та шляхи їх вирішення

Проблеми	Рішення
Високі витрати на людські ресурси	Пошук дешевої робочої сили
Високі витрати на матеріали	Пошук нових постачальників
Високі витрати на оренду складських приміщень в регіоні	1.Новий склад 2.Суборенда
Високі витрати на управління відносинами з клієнтом	1.CRM 2.Веб-сайт

Аналіз варіанту вирішення першої проблеми та ефективність цього рішення проведемо з припущення, що, наприклад, робота на складі вимагає залучення 10 чоловік (пакувальники та вантажники) протягом 10 годин. Згідно попередніх досліджень було виявлено, що вартість за людино-годин професійних пакувальників складає 130 грн / год. і, на жаль, на це ми вплинути не можемо. Якщо 10 залучених чоловік працюватимуть за даною ставкою весь день, то витрати складатимуть 13 000 грн. Якщо врахувати, що для пакування буде достатньо лише п'яти професійних робітників, а інші потрібні для перенесення та завантажування, то п'ять вантажників могли би працювати за ставкою 100 грн / год.. В результаті, витрати за цією роботою складатимуть 11 500 грн., що на 12% менше. А якщо таких робіт у середньому 5 на місяць, тобто 60 на рік, то сума збережених коштів в абсолютних цифрах становитиме 90 000 грн.

Ефективність рекомендації для вирішення другої проблеми – вартість пакувальних матеріалів – можна визначити за попередньою схемою. У середньому об'єм робіт на місяць складає приблизно 200 т. Виходячи з результатів дослідження у попередніх розділах. Відомо, що витрати підприємства за пакувальні матеріали розраховуються за формулою 600 грн / т. Тобто у місяць з об'ємом робіт у 200 т. вона складає 120 000 грн.

Якщо провести детальний аналіз ринку серед постачальників пакувальних матеріалів, то можна побачити, що деякі компанії пропонують знижки на оптові закупівлі. Середній показник знижки становить 17%, тобто вартість

пакувальних матеріалів за 1 т. складає 500 грн. Враховуючи вищезазначений об'єм у 200 т., на місяць витрати на матеріали складатимуть 100 000 грн. Річна вигода в абсолютному значенні буде 240 000 грн.

Чи не найважливішим є ефективність використання площі складу та офісу, та її співвідношення з витратами, що підприємство покриває. Згідно інформації, наданої у розрахунковому розділі роботи, щомісячні витрати ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» за оренду складських приміщень складають 135 000 грн. Задля зниження витрат на оренду складу пропонуються на розгляд два варіанти рішення (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Варіанти зниження витрат на оренду складу ТОВ «Торговий дім
«ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

1. Пошук нового складу	2. Здача частини складу в суборенду
Поточна вартість: 135 000 грн / міс.	Поточна вартість: 135 000 грн / міс.
Нова вартість: 115 000 грн / міс.	Суборенда 300 м.кв: 150 грн / міс. за 1 м.кв
Вигода: 20 000 грн / міс.	Вигода: 45 000 грн / міс.

Відповідно до наведених даних таблиці можна зробити висновок, що пошук нового складу з необхідними умовами для зберігання вантажу може призвести до зниження щомісячних витрат компанії на оренду до 15%.

Другий варіант передбачає здачу в оренду частини складу, а саме 300 м.кв., що для підприємства можна вважати додатковим джерелом доходу, який компенсує частину витрат на оренду. Мається на увазі, що при суборенді ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» буде додатково отримувати 45 000 грн на місяць, що становить 33% місячної вартості оренди цілого складу. Тобто підприємство повинно буде платити лише 90 000 грн.

Рішення на користь суборенди складу є більш ефективним порівняно з пошуком нового складу на 22 %. Окрім того, необхідно відмітити, що переміщення до нової локації несе за собою додаткові витрати ресурсів, що також знижує ефективність першого варіанту рішення.

Ще одним шляхом покращення діяльності підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» є налагоджена раціональна система контролю

за своїми клієнтами. Така система названа як CRM-система, та розписана як така, що може сприяти підвищенню контролю за ефективністю комунікацій з клієнтами та їх активністю в компанії. Аналіз організаційно-економічного стану ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» базується, в першу чергу на визначенні наявності спеціалістів, які могли б здійснювати координацію за допомогою даної системи. Одним із варіантів, який є більш економічно вигідний, є навчання існуючих кадрів елементам роботи в системі CRM. Для цього можна на деякий період запросити працівника на базі аутстафінг саме для навчання та інструктажу. Іншою, більш затратною опцією є залучення такого працівника на постійну основу до штату підприємства, але керівництвом ідея такого розширення навряд чи буде сприйнята позитивно.

Якщо характеризувати техніко-технологічне забезпечення підприємства для впровадження системи управління взаємозв'язками з клієнтами, то, враховуючи основні вимоги, необхідні для можливості функціонування системи, підприємство є придатним до цього – телефонна мережа є налагодженою та розгалуженою по всьому підприємству, доступ до мережі Інтернет та наявність окремого каналу для представників компанії Santa Fe. Як і будь-яке підприємство великого масштабу, ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» має власну електронну пошту для усіх працівників компанії. Тому задля економії часу на передачу інформації своїм колегам через електронну пошту чи зовнішні носії інформації, або документи паперового формату, пропонується налагодження системи CRM. Відмова від паперового формату обміну інформацією або, принаймні, зведення його до мінімуму, є суттєвим фактором, який може позиціонувати компанію як «еко безпечну», що підніме її на ранг вище порівняно з іншими представниками галузі та ринку в цілому.

Розглянемо детальніше можливі витрати підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» на впровадження та використання системи CRM (табл. 3.6).

Витрати на використання CRM-системи
ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Тарифний план	Вартість у місяць	Вартість у рік
«Розширений», за 1 користувача	6990 грн / міс	83880 грн / рік
«Розширений», за 2 користувачів	13980 грн / міс	167760 грн / рік
«Професійний», за 1 користувача	9990 грн / міс	119880 грн / рік
«Професійний», за 2 користувачів	19980 грн / міс	239760 грн / рік

З отриманих результатів дослідження можна зробити такі рекомендації для ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»:

1. На початковому етапі використовувати тарифний план «Розширений», який від професіонального відрізняється лише відсутністю двох другорядних позицій;
2. Протягом 1 року зареєструвати 1 працівника підприємства у даній системі, а в подальшому можна зареєструвати ще одного для більш ефективного відслідковування інформації про користувачів.

Наступним заходом впливу на підвищення ефективності діяльності Товариства є удосконалення сайту. Як зазначалося раніше, більш вигідним та доступним для користувача буде варіант розвитку існуючого сайту компанії Santa Fe та доповнення його інформацією стосовно саме українського регіону (тим більше, що посилання на таку сторінку на сайті є).

Для організації цього процесу корисним може бути залучення спеціаліста, який зробить контент сайту зручним для користування та легким для розуміння. Це, звичайно, на початку буде затратною позицією для підприємства, але, як розглядалося вище, затрати у маркетинг є інвестиціями у нього.

На сьогоднішній день інтернет-мережа є найбільшим джерелом інформації. Тому наявність українського сайту ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» буде сприяти більшій обізнаності населення про підприємство та його послуги. Визначимо можливі витрати підприємства на створення та підтримку сайту (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Витрати на підтримку сайту ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Функціонал сайту	Вартість
Функціонал «Український бізнес»	100000 грн / рік
Пакет наповнення «Преміум»	171000 грн / рік
Пакет наповнення «Голд»	185000 грн / рік
Пакет наповнення «ВІП»	225000 грн / рік

Для більш ефективного функціонування підприємства на ринку України та в той же час відсутності зайвих витрат компанії рекомендується використання пакету наповнення «Преміум», який має значно ширший функціонал, ніж «Український бізнес» та майже повністю охоплює всі необхідні аспекти, як і пакет «Голд». Оскільки клієнтура підприємства – люди різних національностей, необхідно створити сайт з трьома мовами (українська, німецька, англійська). Створення додаткової мови передбачає додаткові вкладення у розмірі 12000 грн, тобто вартість сайту становитиме 171000 грн / рік.

Окрім вищевказаних рекомендацій можна також відмітити постійний розвиток бізнесу шляхом відвідування ярмарків, глобальних заходів, де можуть збиратися потенційні клієнти, та заводити знайомства з метою подальшої співпраці.

Система заходів, яка базується на персональному підході до клієнтів, а саме використання різноманітних подарункових листівок, є тим елементом, який маніпулює людськими почуттями. Відповідно для досягнення кращого ефекту від даного процесу варто залучитися допомогою кваліфікованих спеціалістів. Контент такого роду листівок може вміщувати вітання та нагадування клієнту про його важливість для підприємства. Проте варто мати на увазі, що такі листи повинні висилатися не нав'язуючи, щоб не спровокувати зворотній ефект.

За допомогою табл. 3.8 узагальнимо отримані фінансові результати при умові вирішення перших трьох проблем підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», пов'язаних з витратами.

Таблиця 3.8

Узагальнення можливої економії витрат підприємства

ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Ліквідація проблеми	Відносний показник	Абсолютний показник
Дешевші людські ресурси	12%	90 000 грн / рік
Дешевші пакувальні матеріали	17%	240 000 грн / рік
Суборенда	33%	540 000 грн / рік
Всього	23%	870 000 грн / рік

Результати свідчать про те, що за один рік підприємство може заощадити 870 тис.грн, що на 23% нижче зазначених категорій витрат на сьогодні.

Нижче також підрахуємо загальні витрати від впровадження запропонованих заходів удосконалення системи взаємодії з клієнтами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Загальні річні інвестиційні витрати від впровадження запропонованих заходів удосконалення системи взаємодії з клієнтами ТОВ «Торговий дім

«ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Позиція витрат	Сума (річна)
Впровадження системи CRM	83880 грн/рік
Підтримка сайту з пакетом наповнення «Преміум»	171000 грн/рік
Разом	254880 грн/рік

Використовуючи узагальнену суму інвестиційних витрат підприємства в удосконалення маркетингу та продажів, обрахуємо чистий приведений дохід підприємства та доцільність запропонованого інвестиційного проекту.

Чистий приведений дохід (NPV) визначається як різниця між приведеною вартістю та сумою інвестиційних витрат:

$$NPV = PV - IC = \sum_{k=1}^n \frac{Pk}{(1+r)^n} - IC \quad (3.1)$$

де PV – приведена вартість; IC – інвестиційні витрати; Pk – прогнозовані доходи за роками; r – ставка дисконтування; n – кількість років.

Відповідно, якщо значення NPV буде додатнім, то проект буде прибутковим, – отже доцільним для впровадження.

Наступним показником, який визначає ефективність впровадження проекту є індекс дохідності (PI). Він визначається як відношення приведенного доходу до інвестиційних витрат:

$$PI = PV / IC = \sum_{k=1}^n \frac{Pk}{(1+r)^n} / IC \quad (3.2)$$

Період окупності проекту (PP) є показником, який визначає, за який термін інвестиційні витрат будуть перекриті, та підприємство почне отримувати прибутки:

$$PP = IC - \overline{PV} = IC / \overline{\sum_{k=1}^n \frac{Pk}{(1+r)^n}} \quad (3.3)$$

Аналіз чистого дисконтованого доходу почнемо з розрахунку ставки дисконтування за допомогою формули Фішера (3.4), з використанням відсоткової ставки за депозитами (17%) та індекс інфляції, закладений у бюджет.

$$r = P + I + P \times I \quad (3.4)$$

де r – ставка дисконтування; P – відсоткова ставка за депозитами; I – індекс інфляції.

$$r = 0,17 + 0,055 + 0,17 * 0,055 = 0,2344 = 23,44\%.$$

У таблиці 3.10 проведемо розрахунки дисконтованого множника, який вираховується за формулою $1 / (1+r)^n$.

Таблиця 3.10

Ставки дисконтування за проектом

Ступінь	0	1	2	3
Дисконтований множник	1,000	0,810	0,656	0,532

Наступні розрахунки для визначення NPV, PI та PP відобразимо за допомогою таблиці 3.11.

$$NPV = 943400 - 254880 = 688520 \text{ грн.}$$

$$PI = 943400 / 254880 = 3,70 \text{ грн.}$$

$$PP = 254880 / 314467 = 0,81 \text{ pp.}$$

Таблиця 3.11

Розрахунок ефективності інвестицій від впровадження проекту
удосконалення системи взаємодії з клієнтами ТОВ «Торговий дім
«ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ», грн.

Показник	Роки проектного циклу				Приведена вартість
	0	1	2	3	
Обсяг інвестиційних витрат	254880				
Прогнозовані доходи		300000	700000	1000000	
Дисконтований множник	1,000	0,810	0,656	0,532	
Сума приведеної вартості		243000	328000	372400	943400
Сума приведених інвестиційних витрат	254880				254880
Середньорічна сума приведенного доходу					314467
Чистий приведений дохід (NPV), грн.	688520				
Індекс дохідності (PI), грн.	3,70				
Період окупності проекту (PP), роки	0,81				

Таким чином, відповідно до проведених розрахунків визначено, що чистий дисконтований дохід через 4 роки після початку реалізації проекту удосконалення системи взаємодії з клієнтами складе 688520 грн., при цьому на кожну гривню вкладених коштів підприємство отримуватиме прибуток в сумі 3 грн 70 копійок. Окупність проекту буде здійснена менше ніж за 1 рік, що засвідчує цього напряму оптимізації витрат підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ».

Висновки до розділу 3

За результатами проведеного дослідження напрямів удосконалення системи управління витратами господарської діяльності підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Встановлено, що з метою реального підвищення ефективності процесу

управління витратами у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» потрібно на засадах системного підходу створити таку систему управління, яка б дозволила відображати результати роботи підприємства за минулий період, забезпечувати контроль та аналіз поточної діяльності структурних підрозділів, виявити взаємозв'язок між рівнем витрат, обсягами реалізованої продукції та прибутком, оперативно планувати майбутню діяльність.

2. Обґрунтовано, що практична реалізація моделі управління витратами у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» повинна забезпечити виконання кожного етапу загального процесу управління ними в межах керуючої підсистеми (директор, комерційний директор, головний бухгалтер, начальники відділів, служб і секторів). Розподіл відповідальності за формування даної моделі на етапі її розробки має покладатися безпосередньо на директора товариства, а на етапі її впровадження – на окремих функціональних менеджерів (комерційного директора, головного бухгалтера та керівників структурних підрозділів).

3. Рекомендовано складові процесу управління витратами у ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» на основних етапах прийняття управлінських рішень, запропоновано структуру функціональних підсистем системи управлінського обліку витрат на підприємстві, рекомендовано удосконалений варіант системи управління витратами при здійсненні індивідуальних замовлень на засадах систем таргет-костинг та кайзен-костинг.

4. Визначено, що одним з визначальних напрямків удосконалення управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» повинно стати їх оптимізація за місцями виникнення і центрами відповідальності. Це необхідно для того, щоб створити умови, при яких виробничі підрозділи й функціональні служби підприємства несли б відповідальність за результати своєї діяльності, й насамперед, за виконання завдань по зниженню собівартості за статтями витрат не тільки у своїх функціональних службах, але й у первинних виробничих підрозділах.

5. Враховуючи, що система внутрішньогосподарського контролю повинна переслідувати мету чіткої ув'язки результатів роботи структурних підрозділів з витратами на їх отримання визначено, що це завдання в повній мірі може забезпечуватись встановленням бюджетної форми контролю витрат. Результати проведених розрахунків показують, що на відміну від жорсткого кошторису, де всі відхилення були несприятливими, звіт про виконання цехом ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» гнучкого кошторису свідчить про те, що відхилення витрат мають більше сприятливий характер.

6. Обґрунтовано, що важливим шляхом покращення діяльності підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» є налагоджена раціональна система контролю за своїми клієнтами. Така система названа як CRM-система, та розписана як така, що може сприяти підвищення контролю за ефективністю комунікацій з клієнтами та їх активністю в компанії. Аналіз організаційно-економічного стану ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» базується, в першу чергу на визначенні наявності спеціалістів, які могли б здійснювати координацію за допомогою даної системи.

7. Відповідно до проведених розрахунків визначено, що чистий дисконтований дохід через 4 роки після початку реалізації проекту удосконалення системи взаємодії з клієнтами складе 688520 грн., при цьому на кожную гривню вкладених коштів підприємство отримуватиме прибуток в сумі 3 грн 70 копійок. Окупність проекту буде здійснена менше ніж за 1 рік, що засвідчує цього напряму оптимізації витрат підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ».

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження системи управління витратами господарської діяльності підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Визначено, що витрати – це важлива та складна економічна категорія, яка є одним з вирішальних чинників впливу на фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання. Тому інформація про витрати займає центральне місце в системі управління як підприємством в цілому, так і кожним його структурним підрозділом. Важливість витрат також полягає в тому, що вони є базою для формування цінової політики підприємства, характеризують рівень технології та організації виробництва, а також ефективність господарювання, яка оцінюється через порівняння витрат та результатів діяльності.

2. Обґрунтовано, що управління витратами можна охарактеризувати як процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями та носіями і постійного контролю рівня витрачання ресурсів, стимулювання економії. На сільськогосподарських підприємствах управління витратами є важливим засобом побудови системи обліку витрат з врахуванням тактичних і стратегічних цілей керівництва. Воно передбачає систематичний моніторинг фактичних витрат та їх поведінки під дією як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, прийняття рішення щодо покращення структури собівартості продукції тощо.

3. Узагальнено, що підприємство повинно використовувати такий механізм формування витрат виробництва, який дасть змогу отримати повну інформацію про витрати на виготовлення продукції. Саме така інформація є гарантом успіху підприємства в конкурентному середовищі. Вчасне реагування на відхилення витрат від нормативних значень дасть змогу попередити зростання витрат виробництва, що прямо пропорційно впливають на собівартість продукції і прибуток підприємства.

4. Встановлено, що компанія ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» - один із лідерів українського кондитерського ринку. Метою

діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» є отримання прибутку за рахунок наукової, виробничої та підприємницької діяльності. Місія діяльності ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» - збагачувати життя, приносити радість і задоволення споживачам, зберігати в продукції традиції високої якості, вишуканий смак і підтримувати багатство асортименту.

5. Аналіз показав, що у 2022 р. значно зросли обсяги господарської діяльності підприємства. Так, чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 277933 тис.грн., або на 49,59 %, що становило 838443 тис.грн. Підприємство відрізнялося значною валовою прибутковістю господарської діяльності в обсязі 178554 тис.грн., що на 52971 тис.грн., або на 42,18 % більше, ніж у 2020 р. Однак, порівнюючи з валовим фінансовим результатом, обсяги чистого прибутку є достатньо малими, оскільки його значення у 2022 р. становило 7050 тис.грн.

6. Обґрунтовано, що витрати ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» є одним із ефективних показників господарської діяльності. Прибуток компанії, якщо такий є, визначається, з одного боку, доходом, який вона отримує за певний період часу, а з іншого боку, витратами, необхідними для отримання цього доходу. На цій основі аналіз витрат бізнесу стає необхідним для характеристики їх прибутковості.

7. Узагальнено, що завдання забезпечення управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» – збір необхідної інформації, її обробка та підготовка різних сценаріїв управління витратами. Необхідність обліку такого аспекту очевидна. Для того, щоб коректно сформулювати необхідні функціональні якості продукту необхідно мати інформацію про структуру та обсяги ринку. Для того, щоб забезпечити необхідну ефективність закупівель – необхідно мати інформацію про ймовірних постачальників і т.п.

8. Встановлено, що в основі управління витратами ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» покладено поділ його структурних підрозділів за місцями виникнення витрат (центрами витрат) та центрами відповідальності за ці витрати. Визначення витрат за місцями формування й центрами

відповідальності необхідне для того, щоб створити умови, при яких виробничі підрозділи й функціональні служби підприємства несли би відповідальність за результати своєї діяльності, й насамперед за виконання завдань по зниженню собівартості за статтями витрат не тільки у своїх функціональних службах, але й у первинних виробничих підрозділах.

9. Враховуючи, що система внутрішньогосподарського контролю повинна переслідувати мету чіткої ув'язки результатів роботи структурних підрозділів з витратами на їх отримання визначено, що це завдання в повній мірі може забезпечуватись встановленням бюджетної форми контролю витрат. Результати проведених розрахунків показують, що на відміну від жорсткого кошторису, де всі відхилення були несприятливими, звіт про виконання цехом ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» гнучкого кошторису свідчить про те, що відхилення витрат мають більше сприятливий характер.

10. Обґрунтовано, що важливим шляхом покращення діяльності підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» є налагоджена раціональна система контролю за своїми клієнтами. Така система названа як CRM-система, та розписана як така, що може сприяти підвищенню контролю за ефективністю комунікацій з клієнтами та їх активністю в компанії. Аналіз організаційно-економічного стану ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ» базується, в першу чергу на визначенні наявності спеціалістів, які могли б здійснювати координацію за допомогою даної системи.

11. Відповідно до проведених розрахунків визначено, що чистий дисконтований дохід через 4 роки після початку реалізації проекту удосконалення системи взаємодії з клієнтами складе 688520 грн., при цьому на кожну гривню вкладених коштів підприємство отримуватиме прибуток в сумі 3 грн 70 копійок. Окупність проекту буде здійснена менше ніж за 1 рік, що засвідчує цього напрямку оптимізації витрат підприємства ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артамонова Н.С., Акулюшина М.О. Управління витратами : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2016. 116 с.
2. Атамас П.Й. Управлінський облік : навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2016. 440 с.
3. Біла О. Г. Управління витратами підприємства: теорія та практика: монографія. Львів: Видво ЛКА, 2012. 200 с.
4. Бойчик І. М. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ : Атіка, 2014. 480 с.
5. Болюх М. А. Економічний аналіз: навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2013. 556 с.
6. Бондар Н. М. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ : А.С.К., 2014. 400 с.
7. Ващенко Н. М. Удосконалення класифікації витрат торгівлі. Регіональні перспективи. 2023. № 4-5 (29-30). С. 192-193.
8. Власик Г.В. Аналіз та оцінка існуючих систем управління витратами. Економіка та підприємництво. 2016. №6. С. 76-79.
9. Войтенко Т. С., Ворона Н. О. Усе про облік витрат на виробничому підприємстві : наукове видання. Харків: Фактор, 2015. 266 с.
10. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник. К.: Лібра, 2018. 704 с.
11. Голов С.Ф. Фінансовий та управлінський облік. К. : Автоінтерсервіс, 2019. 544 с.
12. Голубовський Л. Аналіз сучасних методів управління витратами. Галицький економічний вісник. 2020. № 1(26). С. 187-192.
13. Горбань О. М., Бахрушин В. Є. Основи теорії систем і системного аналізу: навч. посіб. Запоріжжя: ЗІДМУ, 2014. 204 с.
14. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
15. Грещак М.Г., Гордієнко В.М., Коцюба О.С. та ін. Управління витратами : Навч. посіб. / За заг. ред. Грещака М.Г. К.: КНЕУ, 2008 264 с.

16. Давидович І. Є. Управління витратами: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 320 с.
17. Данилко В.К., Кушніренко О.М., Марченко К.С. Управління витратами : навч. посібник. К. : Каравела, 2012. 216 с.
18. Данилюк М. О., Лещій В. Р. Теорія і практика процесно-орієнтованого управління витратами: наукове видання. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2022. 248 с.
19. Економіка підприємства: підруч. / заг. ред. С. Ф. Покропивного. Київ : КНЕУ, 2001. 528 с.
20. Економічна енциклопедія: У 3-х томах. Т.1. / редкол.: С. В. Мочерний (відп.ред.) та ін. Київ : Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.
21. Економічний аналіз: навч. посіб. / за ред. М.Г. Чумаченка. Київ : КНЕУ, 2003. 556 с.
22. Жовнірова М. В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах URL: <https://ipdo.kiev.ua/files/articles/but7.pdf>.
23. Жукевич С.М. Управління витратами діяльності в контексті забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Інноваційна економіка. 2015. № 1. С. 70–74.
24. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
25. Захарченко Л.А., Яцкевич І.В. Управління витратами : навч. посіб. з практичних занять для студентів вищих навчальних закладів. Одеса: ВМВ, 2011. 238 с.
26. Іванов А. Класифікація витрат. Бухгалтерія. 2021. № 24/1. С. 45–50.
27. Іванюта П.В. Управління ресурсами і витратами: навч. посібник. 2-ге вид. К. : ЦУЛ, 2021. 320 с.
28. Ільків Л.А. Класифікація витрат виробництва як необхідна передумова об'єктивного обліку і дієвого контролю. Облік і фінанси АПК. 2017. № 1–2. С. 105–108.

29. Ільченко Л.Б. Системний підхід до обліку витрат на виробництво. Наукові записки Тернопільської академії народного господарства. Тернопіль : Економічна думка, 2015. № 14. С. 25–31.

30. Крайник О. П. Клепикова З. В. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : Дакор, 2020. 260 с.

31. Кубай В. М. Основні чинники впливу на механізм формування витрат підприємства. Теорія та практика менеджменту: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Луцьк: СЛУ імені Лесі Українки, 2016. С. 37-40.

32. Кузьмін О. Є., Данилюк М.О. Управління витратами : навч. посіб. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2014. 264 с.

33. Кузьмін О.Є. Мельник О.Г., Когут У.І. Управління витратами на підприємствах : навч. посіб. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 244 с.

34. Маниліч М. І., Миронюк О. В. Собівартість продукції: теоретичний аспект. Чернівці: ПВНЗ «Буковинський університет», 2015. 115 с.

35. Мельник О. Г. Удосконалення управління витратами підприємства на засадах бюджетів. Вісник Національного університету «Львівська політехніка», № 527. Львів: Видавництво НУ «ЛП», 2015. С. 29-36.

36. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності: Затверджено Наказом Міністерства економіки України 02.03.10 № 226. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME02094.html

37. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості : Наказ Міністерства промислової політики України від 09.07.07 р. № 373. URL: <http://www.mfu.gov.ua>.

38. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). Запаси. URL: <http://www.minfin.gov.ua>

39. Мних Є.В. Економічний аналіз : підручник. К. : Центр навч. літератури, 2017. 412 с.

40. Нападовська Л. В. Управлінський облік: монографія. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2014. 450 с.
41. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
42. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» № 318 від 31.12.99 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
43. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати» від 28.04.2006 № 415 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06#Text>
44. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» № 246 від 20.10.99 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
45. Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник. 7-ме вид., перероб. і допов. К.: Алерта, 2016. 1040 с.
46. Олініченко К.С. Економічні аспекти еволюції поглядів на управління витратами. Вісник Міжнародного слов'янського університету. Економічні науки. 2017. № 1. С. 39–37.
47. Остапенко Т. Класифікація витрат підприємства. Соціально-економічні проблеми і держава. 2020. Вип. 1 (8). С. 238-246.
48. Офіційний сайт компанії ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ». URL: <https://zl.com.ua>
49. Павлова С. І. Метод таргет-костингу як прогресивний метод цільового стратегічного управління витратами. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. №10. С. 56–58.
50. Партин Г.О. Системно-орієнтоване управління витратами промислового підприємства : монографія. Л. : ЗУКЦ, ППНВФ «Біапр». 2011. 200 с.
51. Партин Г.О. Управлінський облік : підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. 280 с.

52. Партин Г.О. Фінансовий контролінг : навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. 232 с.

53. Пархоменко В. М. Бухгалтерський облік, внутрішній контроль і економічний аналіз витрат на поліпшення якості продукції: проблеми теорії та методології : монографія. Житомир: ЖДТУ, 2017. 560 с.

54. Пилипів Н. І. Облік і контроль затрат на газотранспортних підприємствах: монографія. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2017. 364 с.

55. Писарєв В.Н. Внутрішньогосподарський контроль витрат, як функція управління виробничим циклом у тваринних господарствах. Управлінський облік. 2020. № 6. С. 88–92.

56. Піскун А. В. Теоретичний аспект управління витратами підприємства. Науковий погляд: економіка та управління. 2020. №4 (70). С. 55-59.

57. Погорелов Ю. С. Управління витратами підприємства: навч. посібник. Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2011. 628 с.

58. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

59. Полозов М. О. Шляхи зниження собівартості продукції на підприємстві. Вісник Одеського національного політехнічного університету. 2016. № 7. С. 29-33.

60. Руденко Н. І. Управління виробничими витратами на підприємствах в умовах ринку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. Львів: ДПА ДРУК, 2012. 18 с.

61. Свистун Л.А. Удосконалення системи управління витратами підприємства в умовах нестабільної економіки. Економіка і регіон. 2017. №4. С. 59–62.

62. Слобода А. С. Переваги та недоліки калькулювання собівартості продукції в системі повного і неповного розподілу витрат. Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти» (28 квітня 2017). Харків. 2017. ФОП Панов А. М. С. 731-735.

63. Слюсарчук Л. Вплив класифікації затрат на прийняття управлінських рішень. Облік і фінанси АПК. 2016. № 6. С. 102–110.
64. Столяр Л.Г. Сутність «витрат» та особливості трактування. Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. «Економічні науки». Серія «Облік і фінанси». Випуск 8 (29). Ч.4. 2021. С. 56-63.
65. Тарасенко С. І. Удосконалення механізму формування поточних витрат в промисловості: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук : 08.07.01. Харків, 2018. 20 с.
66. Турило А.М., Кравчук Ю. Б., Цуцурук Н. М. Уточнення сутності поняття «витрати» і їхньої економічної оцінки на підприємстві. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 11(41). С. 85-88.
67. Управлінський облік : навч. посіб. / М.Х. Корецький, Н.В. Дадій, Л.В. Пельп'як. К. : Центр учбової літератури, 2017. 296 с.
68. Філінков О. Розміри підприємств і собівартість продукції. Економіка України. 2023. № 9. С. 42-46.
69. Христенко Л. М. Побудова системи управління витратами промислового підприємства. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2021. № 3 (157). С. 247–253.
70. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства : навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2002. 656 с.
71. Цимбалюк Л.Г, Скригун Н.П. Чинники, резерви та шляхи зниження витрат виробництва, як основа зменшення ціни товару. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2020. № 3(15). С. 88-95.
72. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання : монографія. Ч. 1. 2-ге вид. Х. : ІНЖЕК, 2017. 368 с.
73. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами : навч. посіб. К.: Знання, 2019. 166 с.
74. Шандова Н. В. Визначення механізму прогнозування показників розвитку виробництва. Актуальні проблеми економіки. 2021. №2(32). С. 182-189.

75. Школьник І. О. Фінансовий аналіз : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2016. 368 с.

76. Ющишина Л. О. Менеджмент ресурсів та витрат: курс лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 103 с.

77. Ющишина Л.О. Калькулювання та облік витрат на виробництво продукції. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Вісник національного університету «Львівська політехніка». Відп. ред. д.е.н., проф. О.Є. Кузьмін. Львів, 2017. №577. С. 443-450.

78. Ющишина Л.О. Необхідність класифікації витрат на постійні та змінні при їх плануванні. Вісник Хмельницького Національного університету: Економічні науки. Хмельницький. 2017. № 3. Т.1(92). С. 144-148.

79. Ющишина Л.О. Фактори, що визначають рівень витрат на виробництво продукції і методи їх аналізу. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. К., 2017. № 5(37), Т.2. С. 115-122.

80. Ясінська А. І. Сутність управління витратами на вітчизняних підприємствах. Вісник Національного університету Львівська політехніка. 2017. № 14 (594). С. 357–360.

81. Ясінська А.І. Методологія та організація системно-орієнтованого управління витратами підприємства для прийняття управлінських рішень. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2019. №7(727). С. 161-172.

ДОДАТКИ

Методика розрахунку показників для аналізу та оцінки витрат
господарської діяльності підприємства [66]

Показник	Методика розрахунку показника	Економічний зміст показника
Коефіцієнт покриття виробничих витрат	<u>Валова продукція</u> Операційні витрати	Скільки валової продукції створюється на підприємстві за рахунок 1 грн. операційних витрат
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	<u>Операційні витрати</u> Валова продукція	Які витрати несе підприємство, щоб одержати 1 грн. валової продукції
Коефіцієнт покриття реалізованих виробничих витрат	<u>Чистий дохід</u> Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)	Скільки чистого доходу створює підприємству 1 грн. виробничих витрат
Коефіцієнт окупності реалізованих виробничих витрат	Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) <u>Чистий дохід</u>	Які виробничі витрати несе підприємство, щоб одержати 1 грн. чистого доходу
Коефіцієнт покриття постійних витрат	<u>Чистий дохід</u> Адміністративні витрати (+) Витрати на збут	Скільки чистого доходу створює 1 грн. постійних витрат
Коефіцієнт окупності постійних витрат	Адміністративні витрати (+) Витрати на збут <u>Чистий дохід</u>	Які постійні витрати несе підприємство, щоб одержати 1 грн. чистого доходу
Коефіцієнт покриття адміністративних витрат	<u>Чистий дохід</u> Адміністративні витрати	Скільки чистого доходу створює 1 грн. адміністративних витрат
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	<u>Адміністративні витрати</u> <u>Чистий дохід</u>	Які адміністративні витрати несе підприємство, щоб одержати 1 грн. чистого доходу
Коефіцієнт ефективності загальногосподарського управління	<u>Валова продукція</u> Адміністративні витрати	Скільки валової продукції створює підприємству 1 грн. Адміністративних витрат
Коефіцієнт витратомісткості загальногосподарського управління	<u>Адміністративні витрати</u> Операційні витрати	Яка питома вага адміністративних витрат в операційних витратах
Коефіцієнт валової віддачі адміністративних витрат	<u>Адміністративні витрати</u> Валова продукція	Які адміністративні витрати несе підприємство, щоб одержати 1 грн. валової продукції

Продовження таблиці

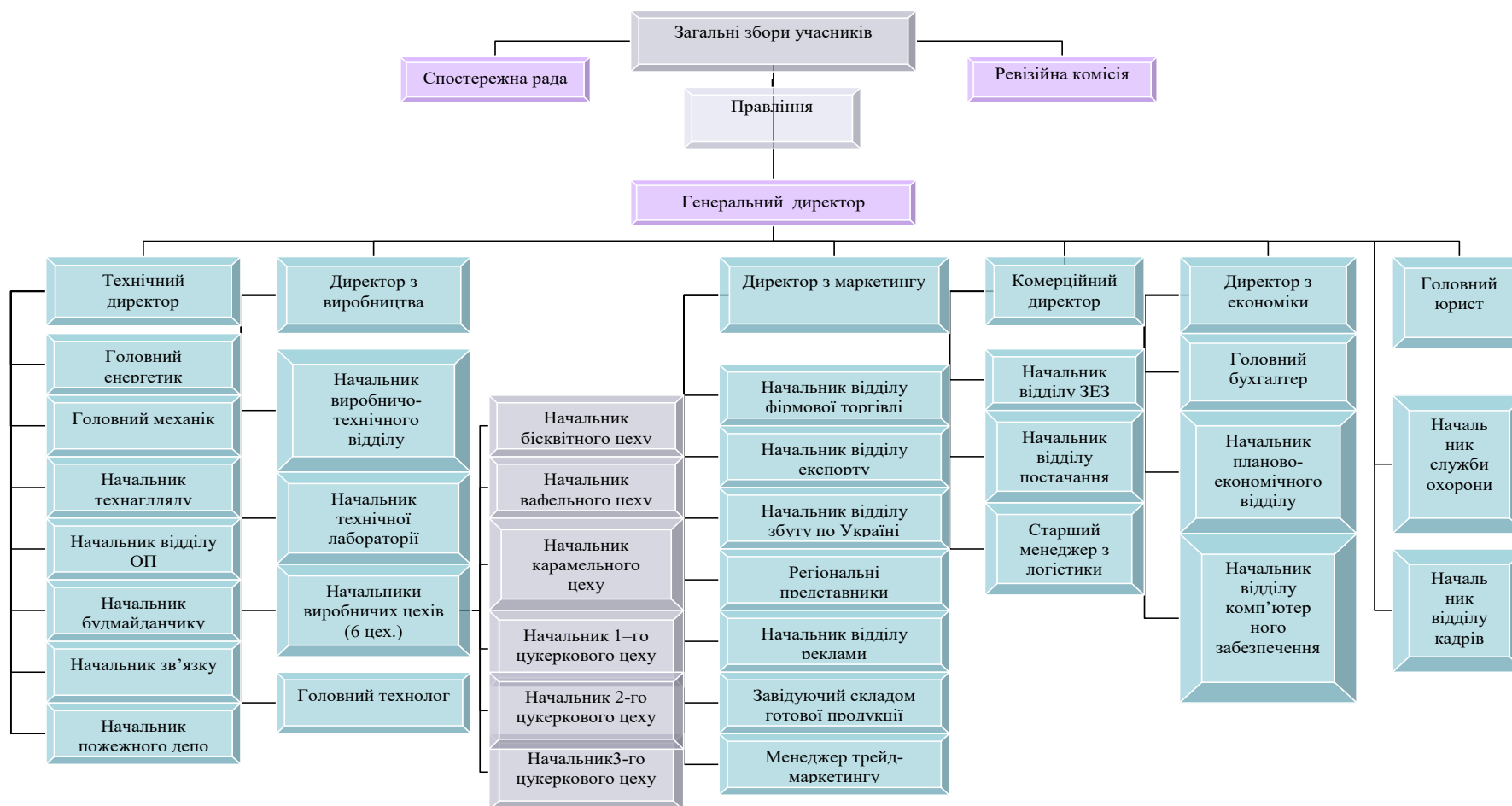
Коефіцієнт навантаження адміністративних витрат	<u>Операційні витрати</u> Адміністративні витрати	Рівень навантаження операційних витрат на 1 грн. Адміністративних витрат
Коефіцієнт координації у співвідношенні операційних і адміністративних витрат	Операційні витрати (-) <u>Адміністративні витрати</u> Адміністративні витрати	Скільки операційних витрат формується 1 грн. Адміністративних витрат
Коефіцієнт координації адміністративних витрат у співвідношенні в операційних витратах	<u>Адміністративні витрати</u> Операційні витрати (-) Адміністративні витрати	Рівень співвідношення адміністративних витрат на 1 грн. Операційних витрат
Коефіцієнт ефективності постійних витрат	<u>Валова продукція</u> Адміністративні витрати (+) Витрати на збут	Скільки валової продукції створює 1 грн. Постійних витрат
Коефіцієнт витратомісткості загально-господарського управління і збуту продукції	Адміністративні витрати (+) <u>Витрати на збут</u> Операційні витрати	Яка питома вага постійних витрат в операційних витрат
Коефіцієнт координації у співвідношенні змінних і постійних витрат	Операційні витрати (-) Адміністративні витрати (-) <u>Витрати на збут</u> Адміністративні витрати (+) Витрати на збут	Рівень співвідношення змінних і постійних витрат (скільки змінних витрат припадає на 1 грн. Постійних витрат)
Коефіцієнт координації у співвідношенні постійних і змінних витрат	Адміністративні витрати (+) <u>Витрати на збут</u> Операційні витрати (—) Адміністративні витрати (-) Витрати на збут	Рівень співвідношення постійних і змінних витрат (скільки постійних витрат припадає на 1 грн. Змінних витрат)
Коефіцієнт ефективності змінних витрат	<u>Валова продукція</u> Операційні витрати (—) Адміністративні витрати (-) Витрати на збут	Скільки валової продукції створює 1 грн. Змінних витрат
Коефіцієнт валової віддачі змінних витрат	Операційні витрати (—) <u>Адміністративні витрати</u> (-) Витрати на збут Валова продукція	Які змінні витрати несе підприємство, щоб одержати 1 грн. Валової продукції
Коефіцієнт покриття витрат на збут	<u>Чистий дохід</u> Витрати на збут	Скільки чистого доходу формує 1 грн. витрат на збут
Коефіцієнт окупності витрат на збут	<u>Витрати на збут</u> Чистий дохід	Які витрати на збут несе підприємство, щоб одержати 1 грн. чистого доходу
Коефіцієнт витратомісткості збутової діяльності підприємства	<u>Витрати на збут</u> Операційні витрати	Яка питома вага витрат на збут в операційних витратах

Продовження таблиці

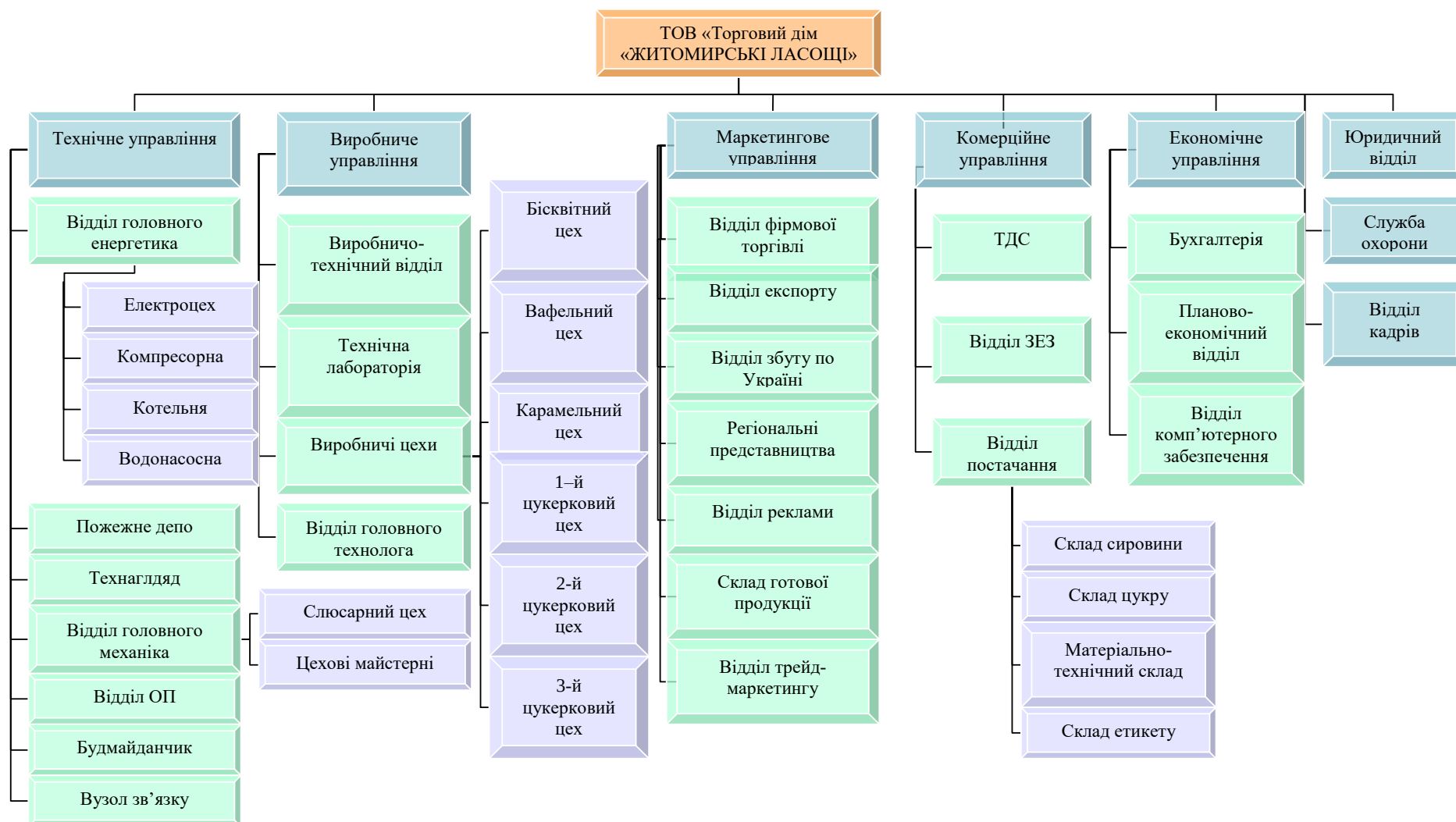
Коефіцієнт навантаження витрат на збут	<u>Операційні витрати</u> Витрати на збут	Рівень навантаження операційних витрат на 1 грн. витрат на збут
Коефіцієнт координації у співвідношенні операційних витрат і витрат на збут	Операційні витрати (-) Витрати на збут Витрати на збут	Скільки операційних витрат формує 1 грн. витрат на збут
Коефіцієнт координації витрат на збут у співвідношенні в операційних витратах	<u>Витрати на збут</u> Операційні витрати (-) Витрати на збут	Рівень співвідношення витрат на збут на 1 грн. операційних витрат
Коефіцієнт витратомісткості загальногосподарського управління в постійних витратах	Адміністративні <u>витрати</u> Адміністративні витрати (+) Витрати на збут	Яка питома вага адміністративних витрат в постійних витратах
Коефіцієнт витратомісткості збутової діяльності в постійних витратах	<u>Витрати на збут</u> Адміністративні витрати (+) Витрати на збут	Яка питома вага витрат на збут в постійних витратах
Коефіцієнт координації у співвідношенні витрат на збут і адміністративних витрат	<u>Витрати на збут</u> Адміністративні витрати	Рівень співвідношення витрат на збут на 1 грн. адміністративних витрат
Коефіцієнт координації у співвідношенні адміністративних витрат і витрат на збут	<u>Адміністративні витрати</u> Витрати на збут	Рівень співвідношення адміністративних витрат на 1 грн. витрат на збут
Коефіцієнт окупності виробничих (змінних) витрат	Собівартість реалізованої <u>продукції</u> Валовий прибуток (збиток)	Скільки виробничих (змінних) витрат необхідно підприємству, створити 1 грн. валового прибутку
Валова рентабельність (прибутковість) виробничих (змінних) витрат	<u>Валовий прибуток (збиток)</u> Собівартість реалізованої продукції	Скільки одержує підприємство валового прибутку з 1 грн. виробничих витрат (змінних)
Коефіцієнт окупності чистого доходу	<u>Чистий дохід</u> Валовий прибуток (збиток)	Скільки чистого доходу необхідно підприємству, щоб створити 1 грн. валового прибутку
Валова рентабельність (прибутковість) чистого доходу	<u>Валовий прибуток (збиток)</u> Чистий дохід	Скільки одержує підприємство валового прибутку з 1 грн. чистого доходу
Коефіцієнт окупності операційних витрат	Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) (+) Адміністративні витрати (+) Витрати на збут Фінансовий результат від операційної діяльності	Скільки операційних витрат необхідно підприємству, щоб створити 1 грн. прибутку від операційної діяльності

Продовження таблиці

Рентабельність (прибутковість) операційних витрат	Фінансовий результат від <u>операційної діяльності</u> Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) (+) Адміністративні витрати (+) Витрати на збут	Скільки одержує підприємство прибутку від операційної діяльності з 1 грн. операційних витрат
Коефіцієнт окупності операційних витрат в процесі господарської діяльності	Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) + Адміністративні витрати + Витрати на збут Фінансовий результат від господарської діяльності	Скільки операційних витрат необхідно підприємству, щоб створити 1 грн. прибутку від господарської діяльності
Рентабельність (прибутковість) операційних витрат в процесі господарської діяльності	Фінансовий результат від <u>господарської діяльності</u> Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) (+) Адміністративні витрати (+) Витрати на збут	Скільки одержує підприємство прибутку від господарської діяльності від 1 грн. операційних витрат
Коефіцієнт чистої окупності операційних витрат	Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) (+) Адміністративні витрати (+) Витрати на збут Чистий прибуток (збиток)	Скільки операційних витрат необхідно підприємству, щоб створити 1 грн. чистого прибутку
Чиста рентабельність (прибутковість) операційних витрат	<u>Чистий прибуток (збиток)</u> Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) + Адміністративні витрати + Витрати на збут	Скільки одержує підприємство чистого прибутку від 1 грн. операційних витрат

Управлінська структура ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

Організаційна структура ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦЬ»		31.12.2020	
Територія Житомирська область		за ЄДРПОУ	38092323
Організаційно-правова форма господарювання ТОВ		за КОАТУУ	8036100000
Вид економічної діяльності Оптова торгівля цукром, шоколадом і кондитерськими виробами		за КОПФГ	230
Середня кількість працівників		за КВЕД	46.36
Адреса, телефон Україна, 10003, Житомирська область, місто Житомир, вулиця Покровська 67			
Баланс (Звіт про фінансовий стан)			
на 31 грудня 2020 року		Форма №1	Код за ДКУД
			1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи :	1000		
первісна вартість	1001	3	3
накопичена амортизація	1002	3	3
Незавершені капітальні інвестиції	1005	9	11660
Основні засоби:	1010	3519	2597
первісна вартість	1011	4636	4636
знос	1012	1117	2039
Інвестиційна нерухомість	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи	1020		
первісна вартість	1021		
знос	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045	35	
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервах	1065		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	3563	14257
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	80505	157478
Виробничі запаси	1101	51715	87159
Незавершене виробництво	1102	1184	1728
Готова продукція	1103	23947	48322
Товари	1104	3658	20269
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестрахування	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	93251	150028
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за видами авансів	1130	13583	9343
з бюджетом	1135		538
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	12400	35879
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	781	710
Готівка	1166		
Рахунки в банках	1167	781	710
Витрати майбутніх періодів	1170	43	6
Частка перестраховика у страхових резервах у тому числі:	1180		
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних витрат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190	3771	26740
Усього за розділом II	1195	204334	380722
III. Необоротні активи отримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
БАЛАНС	1300	207897	394979

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	100	100
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал в дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		1153
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415	1413	1413
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	19339	25870
Неоплачений капітал	1425		
Вилучиний капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	20852	28536
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви	1530		
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язання	1531		
резерв збитків або резерв належних витрат	1532		
резерв незароблених премій	1533		
інші страхові резерви	1534		
Інвестиційні контракти	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	18452	58856
Векселі видані	1605		
Поточна заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	108863	122870
розрахунки з бюджетом	1620	2149	2047
у тому числі з податку на прибуток	1621	1079	1308
розрахунки зі страхування	1625	124	617
розрахунки з оплати праці	1630	959	830
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	6461	119282
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		
Поточна кредиторська заборгованість за із внутрішніх розрахунків	1645		
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660		451
Доходи майбутніх періодів	1665		
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	50037	61490
Усього за розділом III	1695	187045	366443
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття			
	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду			
	1800		
БАЛАНС	1900	207897	394979

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ»			31.12.2021
Територія Житомирська область		за ЄДРПОУ	38092323
Організаційно-правова форма господарювання ТОВ		за КОАТУУ	8036100000
Вид економічної діяльності Оптова торгівля цукром, шоколадом і кондитерськими виробами		за КОПФГ	230
Середня кількість працівників		за КВЕД	46.36
Адреса, телефон Україна, 10003, Житомирська область, місто Житомир, вулиця Покровська 67			
Баланс (Звіт про фінансовий стан)			
на 31 грудня 2021 року	Форма №1	Код за ДКУД	1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи :	1000		
первісна вартість	1001	3	3
накопичена амортизація	1002	3	3
Незавершені капітальні інвестиції	1005	11660	1150
Основні засоби:	1010	2597	11309
первісна вартість	1011	4636	16343
знос	1012	2039	5034
Інвестиційна нерухомість	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи	1020		
первісна вартість	1021		
знос	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		1796
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервах	1065		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	14257	14255
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	157478	153205
Виробничі запаси	1101	87159	82255
Незавершене виробництво	1102	1728	1585
Готова продукція	1103	48322	52947
Товари	1104	20269	16418
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестрахування	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	150028	226696
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за видами авансів	1130	9343	7047
з бюджетом	1135	538	2401
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	35879	69635
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	710	1871
Готівка	1166		
Рахунки в банках	1167	710	1871
Витрати майбутніх періодів	1170	6	18
Частка перестраховика у страхових резервах у тому числі:	1180		
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних витрат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190	26740	45223
Усього за розділом II	1195	380722	506096
III. Необоротні активи отримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
БАЛАНС	1300	394979	520351

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	100	10000
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал в дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	1153	
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415	1413	1413
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	25870	32522
Неоплачений капітал	1425		
Вилучиний капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	28536	43935
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви	1530		
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язання	1531		
резерв збитків або резерв належних витрат	1532		
резерв незароблених премій	1533		
інші страхові резерви	1534		
Інвестиційні контракти	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	58856	60196
Векселі видані	1605		
Поточна заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	122870	121956
розрахунки з бюджетом	1620	2047	2415
у тому числі з податку на прибуток	1621	1308	1812
розрахунки зі страхування	1625	617	396
розрахунки з оплати праці	1630	830	770
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	119282	228566
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		
Поточна кредиторська заборгованість за із внутрішніх розрахунків	1645		
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660	451	782
Доходи майбутніх періодів	1665		
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	61490	61335
Усього за розділом III	1695	366443	476416
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття			
	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду			
	1800		
БАЛАНС	1900	394979	520351

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ»			31.12.2022
Територія Житомирська область		за ЄДРПОУ	38092323
Організаційно-правова форма господарювання ТОВ		за КОАТУУ	8036100000
Вид економічної діяльності Оптова торгівля цукром, шоколадом і кондитерськими виробами		за КОПФГ	230
Середня кількість працівників		за КВЕД	46.36
Адреса, телефон Україна, 10003, Житомирська область, місто Житомир, вулиця Покровська 67			
Баланс (Звіт про фінансовий стан)			
на 31 грудня 2022 року	Форма №1	Код за ДКУД	1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи :	1000		
первісна вартість	1001	3	3
накопичена амортизація	1002	3	3
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1150	532
Основні засоби:	1010	11309	22243
первісна вартість	1011	16343	31333
знос	1012	5034	9090
Інвестиційна нерухомість	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи	1020		
первісна вартість	1021		
знос	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035	1796	1796
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервах	1065		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	14255	24571
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	153205	193532
Виробничі запаси	1101	82255	86665
Незавершене виробництво	1102	1585	
Готова продукція	1103	52947	92068
Товари	1104	16418	14799
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестрахування	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	226696	365112
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за видами авансів	1130	7047	5451
з бюджетом	1135	2401	162
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	69635	81944
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1871	426
Готівка	1166		
Рахунки в банках	1167	1871	426
Витрати майбутніх періодів	1170	18	18
Частка перестраховика у страхових резервах у тому числі:	1180		
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних витрат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190	45223	58617
Усього за розділом II	1195	506096	705262
III. Необоротні активи отримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
БАЛАНС	1300	520351	729833

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	10000	10000
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал в дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415	1413	1413
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	32522	39181
Неоплачений капітал	1425		
Вилучиний капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	43935	50594
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви	1530		
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язання	1531		
резерв збитків або резерв належних витрат	1532		
резерв незароблених премій	1533		
інші страхові резерви	1534		
Інвестиційні контракти	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	60196	37660
Векселі видані	1605		
Поточна заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	121956	226745
розрахунки з бюджетом	1620	2415	3791
у тому числі з податку на прибуток	1621	1812	875
розрахунки зі страхування	1625	396	1475
розрахунки з оплати праці	1630	770	631
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	228566	304413
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		
Поточна кредиторська заборгованість за із внутрішніх розрахунків	1645		
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660	782	921
Доходи майбутніх періодів	1665		
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	61335	103603
Усього за розділом III	1695	476416	679239
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття			
	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду			
	1800		
БАЛАНС	1900	520351	729833

			КОДИ
Підприємство ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ»		Дата (рік, місяць, число)	31.12.2020
		за ЄДРПОУ	38092323
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)			
за 2020 рік			
		Форма №2	Код за ДКУД
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			1801003
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	560510	569112
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховування	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	434927	432455
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий:			
прибуток	2090	125583	136657
збиток	2095		
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	27718	24261
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	15997	35247
Витрати на збут	2150	90497	76462
Інші операційні витрати	2180	29929	31657
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрати від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	16878	17552
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	100	
Інші доходи	2240	17	
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	8157	8116
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	34	114
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	8804	9322
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	2195	1679
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	6609	7643
збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	6609	7643
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Матеріальні затрати	2500	388454	355990
Витрати на оплату праці	2505	8165	7264
Відрахування на соціальні заходи	2510	1622	1573
Амортизація	2515	922	675
Інші операційні витрати	2520	216222	209869
Разом	2550	615385	575371
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЦІ»		31.12.2021	
		за ЄДРПОУ	38092323
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)			
за 2021 рік			
		Форма №2	Код за ДКУД
			1801003
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	572136	560510
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестрахування	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	440277	434927
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий:			
прибуток	2090	131859	125583
збиток	2095		
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	8392	27718
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	15653	15997
Витрати на збут	2150	91320	90497
Інші операційні витрати	2180	16933	29929
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрати від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	16345	16878
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		100
Інші доходи	2240	281	17
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	7714	8157
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	87	34
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	8825	8804
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	1812	2195
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	7013	6609
збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	7013	6609
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Матеріальні затрати	2500	409302	388454
Витрати на оплату праці	2505	7973	8165
Відрахування на соціальні заходи	2510	1591	1622
Амортизація	2515	2995	922
Інші операційні витрати	2520	196895	216222
Разом	2550	618756	615385
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство ТОВ «Торговий дім «ЖИТОМИРСЬКІ ЛАСОЩІ»		31.12.2022	
		за ЄДРПОУ	38092323
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)			
за 2022 рік			
	Форма №2	Код за ДКУД	1801003
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	838443	572136
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестрахування	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	659889	440277
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий:			
прибуток	2090	178554	131859
збиток	2095		
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	23616	8392
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	15290	15653
Витрати на збут	2150	133949	91320
Інші операційні витрати	2180	34994	16933
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрати від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	17937	16345
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	405	281
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	9269	7714
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	33	87
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	9040	8825
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	1990	1812
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	7050	7013
збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	7050	7013
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Матеріальні затрати	2500	571217	409302
Витрати на оплату праці	2505	8387	7973
Відрахування на соціальні заходи	2510	1651	1591
Амортизація	2515	4064	2995
Інші операційні витрати	2520	309068	196895
Разом	2550	894387	618756
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		